

PARTIZANINIO *Karo kronika*

**Lietuvos partizanų Vytauto
apygardos Lokio rinktinė
1944–1951**

PARTIZANINIO
Karo kronika

Lietuvos partizan
Vytauto apygardos Lokio rinktinė
1944-1951

2010
Leidykla-spaustuvė
„UTENOS INDRA“

UDK 355.42(474.5X093.3)
Pa295

Prisiminim kalba netaisyta.

SUDARYTOJO ŽODIS

Mintis parengti Vytauto apygardos Lokio rinktinės kovų metraštis, kilo sudarinėjant Ignalinos krašto laisvės kovų istorijos kalendorių. Jį išstisus metus spausdino Ignalinos rajono laikraštis „Mūsų Ignalina“. Tada ne vienas skaitytojas domėjosi giminingai, pažįstamais likimais, ir visi be išimties klausė: „Kada sulauksime taisyklų?“ Supratau, kad skaitytojui reikia ne tik mokslinių studijų, bet ir kur kas artimesnės — lokaliaios pokario istorijos, kurioje jis galėtų surasti jam pažįstamų žmonių pavardes, aprašytus vykius, pažadinančius ne visada šviesius jaunystės prisiminimus.

Daugelis reikšmingų vykių yra tik trumpai paminėti, daug kas dėl ribotos leidinio apimties iš viso liko neparašyta. Tarp jų vieno kito amžininko prisiminimus, pagyvinančius „sausą“, lakonišką archyvinę medžiagą. Stengiausi pateikti informaciją apie Zaras krašto gyventojų nuotaikas stalininio režimo metais. Gal net per daug vietos skirta sovietiniams saugumiečių provokacijų aprašymui, kad galėtų pilnai suprasti, kokiomis priemonėmis jie vykdavo užmačius ir kokį likimą jie „būrė“ lietuvių tautai. Te ne sižeidžia skaitytojas, kad knygoje išlaikyti autentiški ekizistai naudoti terminai: mūsų partizanus jie vadino banditais, o partizanburius — gaujomis.

Išsamesniam pokario pasipriešinimo vaizdui atskleisti šis metraštis turėtų būti gerokai platesnis. Sovietiniai propagandistai teigimu, vien Zaras rajone (kurio didesnė dalis priklausė Lokio rinktinei) pokario metais partizanai nukovė 134 asmenis, o pridėdant sunaikintus okupantų kolaborantus už rajono ribų, šis skaičius viršytų 200. O kiek dar buvo nepaminėtų susišaudymų, susidūrimų, areštų, skundimų... Tai — ateities darbai, kuriuos turėtų nuveikti profesionalūs istorikai ir jaunosios kartos kraštotyrininkai.

Su moningai vengiau emocinių vertinimų, palikdamas tai publicistams. Tuo būdu laikmečiu nebuvo nei teisiųjų, nei nugalėtojų. Ir viena, ir kita pusė turėjo savo argumentus, savo nuoskaudas. Kraujas ir ašaros liejosi abiejose pusėse, nes ginklus nešiojo ne šventieji.

Akademin je literat roje prasta apygardos ir rinktin s veiklos pabaig traktuoti jos paskutiniojo štabo sunaikinimo data (šiuo atveju tai b t 1951 m. balandžio 10 d.). Suprasdamas š fakt , neišdr sau iš Lokio rinktin s istorijos išbraukti daugiau kaip 20 laisv s kovotoj , t susi kov dar septynerius metus. Nebelikus štab , jie netapo „ginkluotais nelegalais“ ar , ekist terminu, — „banditais“. Jie ir toliau d v jo uniformas, skiriamuosius ženklus, kiek leido aplinkyb s vadovavosi statutais, o kov nutrauk pra jus keliems metams po Adolfo Ramanausko-Vanago paskelbto garsiojo demobilizacijos sakymo. Tod l šiuo poži riu jie išliko ištikimi priesaikai ir garbingoms Lietuvos kario tradicijoms.

Knyg leidyba ne manoma be reikšmingos paramos, tod l d koju Ignalinos AE regiono pl tros agent rai, sunkme iu supratusiai leidin lio svarb ir skyrusiai l š jo išleidimui. Nuoširdžiai a i Taurag s krašto partizanui Leonui Laurinskui-Litui ir Želmenišk s m šyje žuvusio partizano Edvardo Pieviškio-Naro s nui Rimantui, savo santaupomis par musiem šios knygel s išleidim .

Esu d kingas žmon ms, kurie ilgus metus palaik , konsultavo, tarpininkavo, dr sino, visokeriopai talkino, skatino nemesti prad t darb : „Aukštaitijos partizan prisiminim “ knyg serijos autoriui Romui Kaunie iui, partizan seselei Onai Butrimaitei-Laurin nienei, besir pinusiai likimo broli ir seser atminimo amžinimu, Vytauto apygardos ryšininkui Me iui Petkevi iui-Vyteniui, tauriam švedriškie iui —partizanui ir ryšininkui Antanui Šimk nui-Kalavijui, neseniai mus palikusiai ir Anapil iškeliavusiai ryšininkei Bronei Bubulytei-Liepai ir daugeliui kit , kurie geru žodžiu, patarimu ar pastaba neleido pasiklysti fakt j roje.

Daugiau kaip dešimtmet t s si okupant suktas smurto ratas. Kas suskai uos tas mišk tankm je ir pagiri sodybose kritusias aukas... Skai uuojame jau du dešimtme ius ir galo dar nematyti, vis nauji —primiršti veidai beldžiasi iš praeities. Tod l mums, tiek kart nusivylusiems aukštesnio ar žemesnio rango politik pažadais, vis dar norisi tik ti, kad sulauksime geresni laik , kada gal sime ne tik Lukiški aikšt je pastatyti seniai žad t j paminkl Laisv s Kovotojams, bet ir neskai iudami puslapi parašyti išsam pokario Laisv s Kov istorijos metrašt .

Laimonas Abarius

LIETUVOS PARTIZANŲ
VYTAUTO APYGARDOS LOKIO
RINKTINĖS TERITORIJA
1950 M. PAVASARĮ

VYTAUTO APYGARDOS LOKIO RINKTIN S ISTORIJS APŽVALGA

Lokio rinktin — Lietuvos partizan junginys 1944—1951 m. kovoj s prieš sovietin režim Zaras , Utenos, Rokiškio ir Švenioni apskrityse. Rinktin s pavadinimas pirm kart archyvinuose dokumentuose (LLA Šar no rinktin s štabo raštuose) pamin tas 1945 m. rugs jo m nes . Nuo 1946 m. sausio m nesio priklaus Vytauto apygardai, pilnas pavadinimas: Lietuvos partizan 3-ios apygardos „Vytautas“ 5-oji „Lokio“ rinktin .

vairiu metu rinktin s kuopose ir b riuose kovojo iki 400 partizan - laisv s kovotoj . Pavieniai partizanai buvusioje Lokio rinktin s teritorijoje išsilaik iki 1958 m. lapkri io m nesio.

Rinktin s susik rimas ir raida.

Rinktin s k rimosi ištakos siek antrosios soviet okupacijos pradži , kada Lietuvos laisv s armijos (LLA) vadovyb numat Ryt Lietuvoje steigti partizan jungin , vienijant pasipriešinimo j gas Zaras ir Gudijos Svyri apskrityje. Kol tokia rinktin bus sudaryta, koordinuoti Zaras apskr. partizan veikl pretendavo LLA Tigro rinktin , vadovaujama Leono Vilu io-*Bitin lio*, susik rusi 1944 m. spalio m nes Labanoro ir Saldutiškio miškuose.

1944 m. lapkri io antroje pus je ar gruodžio pradžioje *Bitin lio* si sti pareig nai der josi su Zaras apskrities pagrindžio vadais d l pavaldumo Tigro rinktinei, iki bus sudaryta vietin rinktin . Pasitarimo detal s nežinomos, ta iau galima sp ti, kad pasi lymas buvo priimtas, nes Antaliept s, Degu i ir iš dalies Duset vals i partizanai ketino žiemos pradžioje persikelti Ažvin i bei Min ios miškus ir ten, Tigro junginio pavyzdžiu, formuoti batalion . Šiems planams nebuvo lemta išsipildyti d l kariuomen s siautim , kuri metu žuvo pagrindžio organizatoriai A. Slapšinskas-*Eimutis*, P. Bertašius, o Antaliept s ir Duset b riai buvo dalinai sunaikinti, dalinai išblaškyti.

Tuo metu iniciatyvos kurti Zaras rinktin m si lapkri io pradžioje iš Žemaitijos gr ž s T vyn s apsaugos rinktin s savanoris, LLA narys, ltn. Mykolas Kazanas-*Siaubas* (1926-1945). Vadovaudamasis t vo - kpt. Afanasijs Kazano žodiniu pavedimu, jis 1944 m. gruodžio 15 d. Antazav s šile iš Kriaun , Antazav s, Duset vals i b ri sudar kuop , kuri pavadino LLA

Vyties padalinio Lokio rinktinė. Toks ambicingas kovinio vieneto pavadinimas reiškia, kad *Siaubas* buvo pasirėngs su suvienyti rinktin visus Zaras apskrities partizan dalinius. Kuopa buvo padalinta 8 (kitais duomenimis — 10) skyri , kovotojai prisaikdinti LLA priesaika, jiems suteikti slapyvardžiai. Paskirti pirmieji štabo pareig niai, gruodžio 15 ir 22 d. išleisti laikraš io „Laisv ir nepriklausomyb “ numeriai.

T sdamas apskrities kovini jungini vienijim , M. Kazanas gruodžio 23 d. pasiunt vien partizan skyri užmegzti ryši su Daugaili vals iaus ir išblaškytais Antaliept s bei Degu i partizanaais, ketindamas pakviesti juos žiemoti Antazav s šilo stovykl . Žygis nenusisek : partizan sutartose vietose nerado, o gr žtant atgal Vaini n kaimė susidurta su Duset sribais, žuvo du partizanai. M. Kazano ambicijoms dar 1944 m. suvienyti Zaras apskrities partizanus nebuvo lemta išsipildyti.

Tolimesn rinktin s pl tr sustabd 1944 m. gruodžio — 1945 m. sausio m nes i NKVD kariuomen s baudžiamosios akcijos.

1944 m. gruodžio 27 d. Antazav s Šilo stovykl puol 4-os NKVD divizijos 36 šauli pulko dalys ir srib b rys. Po vis dien trukusios kovos, partizanai su menkais nuostoliais apleido stovykl .

Tolimesni vykiai klost si ne partizan naudai: po nes kmingo bandymo persikelti Žali j giri (Kupiškio apskr.) kuopa išsiskirst grupes žiemojimui, nesutarus d l organizacijos ateities. M. Kazanas gyd si sužeidim , o jam vertos pamainos — organizatoriaus neatsirado. Tod l 1945 m. pavasar M. Kazanui v l teko prad ti organizacijos k rim nuo vieno skyriaus, kiti rezistentai arba sijung LPS Gedimino rinktin , arba slapst si mažomis grupel mis, arba pasitrauk iš kovos — registravosi.

1945 m. geguž s m nes M. Kazanas Vyties kuop sujung *Tamošiuko*, *Šar no*, *Baravyko* ir *Tauro* b riu s (Antazav s, Imbrado, Aleksandrav l s ir iš dalies Obeli partizanus). Bendromis j gomis geguž s 29 d. ties Dervini kaimu sumuš Antazav s srib b r ir pergalingai žygiavo pro Aleksandrav l s bažnytkaim . Tai buvo Vyties kuopos, kurioje tuo metu buvo 120 kovotoj , šlov s akimirka.

1945 m. birželio m nes , stovyklaujant Agurkiškio, Gaidiškio miškuose ir Latvijos pasienyje, kelis kartus susikauta su sribais, partizanai patyr nuostoli . D l šaudmen ir maisto stygiaus, nesutarim tarp vad kuopai gr s

skilimas, todėl vad pasitarime buvo priimtas sprendimas pasidalinti būrius ir veikti savarankiškai. Formaliai kuopos vadu išliko M. Kazanas, jo pirmasis pavaduotojas - K. Ramanauskas-Šarūnas, antrasis - A. Streikus-Tamošiukas.

Bandydamas atnaujinti ryšius su birželio gale išblaškytu Varpo būrio likučiais, M. Kazanas su palydovais atėjo Dusetų valsčius, kur liepos 7 d. išduotas žuvo Jaskoniški kaime.

M. Kazano pavaduotojams nepavyko užtikrinti nei kuopos, nei rinktinės tautinumo. Organizacinius ieškojimus trukdė vad ambicijos ir skaudžios netektys - partizanai žuvo Popiški, Raudinai, Gaidiški miškuose. Rugsėjo pradžioje registravosi pirmasis pavaduotojas Šarūnas, su savimi iš miško išvesdamas iki 20 vyrų. 1945 m. rugsėjo pabaigoje žuvo ir antrasis pavaduotojas A. Streikus-Tamošiukas, o jo būrio partizanai arba legalizavosi, arba pasitraukė į Latviją. Numanydamas, kad politiniai padėtis artimiausiu metu nesikeis, iš aktyvios kovos pasitraukė ir Balys Pupeikis-Tauras.

Tokiomis aplinkybėmis 1945 m. spalio pradžioje iš Vyties kuopos ir Lokio rinktinės steigime dalyvavusi kovini vienetai Zaras apskr. neliko nė vieno skyriaus.

Tuo pačiu metu NKVD kariuomenės įgajų pajuto ir Salako valsčiuje veikusių K. Kaladinsko-Erškio kuopa, iš kurios 1945 m. spalio pabaigoje liko tik 16 partizanų. Nors gerokai išretėjusi, ji buvo vienintelė daugiau ar mažiau organizuota pagrindinio struktūra Zaras apskrityje.

1946 m. sausio 20 d. Vytauto apygardos vadas J. Kimštas sakymu apygardai paskelbė atkurti Lokio rinktinę, kuriai vadovauti paskyrė K. Kaladinską-Erškį.

Pasirinkimas nebuvo sėkmingas: Erškietis nesudarė štabo, nebandė atkurti ryšių su Zaras apskrityje pabirusiomis partizanų grupėmis, rinktinės veikimo rajonas apsiribavo tik Ažviniai ir Minios miškais, kur veikė paties Erškio vadovaujama kuopa. Nusivylimą paskirto vado organizaciniais gebėjimais J. Kimštas išdėstė 1947 m. sausio mėn. laiške Tigro rinktinės vadui V. Žaladuoniui-Rokui, prašydamas padėti Lokio rinktinės vadui, nes pastarasis „yra silpnas“.

Vis dėlto šioje situacijoje, apygardai buvo geriau turėti bent formaliai veikiančią organizacinį vienetą, negu išties apskritį, kurioje pasipriešinimas vyktų chaotiškai. Erškio pavaduotojas Vaidila, pranoko vad tiek organizaciniams,

tiek moralin mis savyb mis, bet j apygarda paskyr vadovauti Saldutiškio ir Ingalinos vals , sankirtoje veikusiem keli pakrikusi b ri partizanams.

1947 m. lapkri io m nes *Eršk iui* žuvus, kiek daugiau nei m nes vadovavo Petras Cic nas-*Žalgiris*. Tuo metu kuopoje ir rinktin je liko tik 6 kovotojai, iš kuri 2 sužeisti.

Energingas ryšininkas Steponas Grumbinas - *Audra* apygardos štabui praneš apie *Eršk io* ž t ir praš atsi sti vadovavimui pareig n , nes toki tarp kuopos vyr nes . Tuometinis apygardos vadas V. Kaulinis-*Miškinis*, netur damas tiksli žini apie pad t rinktin je, 1948 m. sausio m nes vadovauti paved pa iam *Audrai* — vieninteliam apygardos štabe žinomam žmogui. Tai unikalus atvejis pokario ginkluotos rezistencijos istorijoje, kada dar esant veiklioms kuopoms vadu paskiriamas pusiau legaliai gyvenantis ryšininkas. Apygardos štabas antr kart pri m kompromisin sprendim : geriau kažkas, negu nieko.

1948 m. kovo 1 d. apygardos vado sakymu *Audra* patvirtintas rinktin s vadu. Nelaimei, tuo metu MGB rezistent organizacij buvo terpusi agent *Vanag* - Juoz Juotk , iš kurio MGB sužinojo apie naujo vado paskyrim .

1948 m. kovo 19 d. saugumo agentas *Peilis* pakviet *Audr* vardynas, kuri metu jis suimamas.

1948 m. birželio 1 d. rinktin s vadu paskirtas Pranas Ra inskas-*Žaibas* Jam pavyko atkurti ryšius su Obeli , Aleksandrav l s, Juodup s vals iuose veikusia Vyties kuopa. Sudaromas štabas, imamasi organizacin s veiklos, sudaromi 9 organizacinio sektoriaus (partizan talkinink) rajonai.

Vytauto apygardos štabas deramai vertino *Žaibo* pastangas. Maž jant partizan Li to rinktin s kuopose, prie Lokio rinktin s buvo priskiriamos teritorijos už Zaras apskrities rib . Tokiu b du 1948 m. rugs jo 1 d. priskiriamas Saldutiškio, o 1949 m. spalio 1 d. - ir Tauragn vals iai. rinktin sijungus obelie iams, partizan skai ius rinktin je išaugo iki 40, taip pat prisaidinta daugiau kaip 200 s j džio talkinink - OS nari — slapuk . Nuo 1949 m. pavasario leidžiamas rinktin s štabo laikrašt lis *Sutem keleivis* ir Kiaun s rajono laikrašt lis *Laisv s spinduliai*.

1949-1951 m. Lokio rinktin sudar *Eršk io*, Vyties, Laisv s ir *Žalgi*-rio kuopos. Teritorin s rinktin s ribos: Zaras apskritis (be Duset ir Antaliept s vals i , kuriuose veik Algimanto apygardai pavaldžios Kunigaikš io

Margio rinktinės (briabai), Švenčionių apskrities Ignalinos valsčiaus dalis (ribota tarp Lokio ir Tigrų rinktinės (jo Vilniaus-Daugupilio geležinkelio linija) ir Saldutiškio valsčiaus dalis (be Labanoro apylinkių, kur veikė Lietuvos rinktinės (Kriaušėnai)), taip pat Utenos apskrities Tauragnų ir dalis Daugailių valsčiaus, Rokiškio apskr. Obelių, Aleksandravilės, Kriaunių ir Juodupės valsčiai. Lokio rinktinės Vyties kuopos partizanai vasarą stovyklavę Latvijos SSR Jekabpilyje ir Ilkštės apskrityse. Čia buvo itin dideli miškai, kuriuose buvo saugiau slapstytis.

1949-1950 m. d. I R R Ra insko-Žaibo, B. Vaišnorio-Pavasario ir V. Juozapaičių valsčių-Papario pasiaukojamo darbo Lokio rinktinė tapo pavyzdine Vytauto apygardoje. 1949 m. rugsėjo mėnesį atlikta laisvės kovotojų - partizanų atestacija, suteikti grandinai ir puskarininkai laipsniai. Kaip ypatingo pasitikėjimo ženklas rinktinės štabui pavesta organizuoti Vytauto apygardos partizanų vadovų suvažiavimą. Jis vyko 1950 m. liepos mėnesį Žalgirio kuopos teritorijoje, Tauragnų valsčiaus Gaidžių kaime.

Nepaisant organizacinio laimėjimo, sekėsi toli gražu ne viskas. Štabas realiai nekontroliavo pusės rinktinės priskirtą teritoriją, didesniąją Zaras apskrities dalyje nebuvo nei partizanų, nei OS - s jėgų talkininkų - organizacijų. Iš devynių OS rajonų tik keturi buvo gyvybingi, turėjo padalinius ir štabus. Dėl areštų ir represijų nuolat traukė į ryšius su Lietuvos-Latvijos pasieny kovojusia Vyties kuopa, atskirais atvejais žinios vardu net pusmetį. 1950 m. rudenį ryšiai su Vyties kuopa galutinai nutrūko.

Nuo 1949 m. vasaros rinktinė persekiojama mėnesiais: tais metais žuvo 10 partizanų, dar 3 suimti, o naujų kovotojų stojo vos 5. 1950 m. žuvo 9, o stojo tik 5 naujokai.

1950 m. gegužės mėnesį Laisvės kovotojų reorganizavus Žalgirio kuopą, Erškėčių kuopą ketinta panaikinti, nebesant eilinių partizanų (visi už mėnesį pareigas Lokio rinktinės štabe). Patys vadovavo, patys atliko štabo apsauginio būrio funkcijas - tokia buvo paskutiniąją laisvės kovos metų realybė. Tiesa, 1950 m. rudenį, atlikus Saldutiškio valsčiaus OS ir kovini vienetų reorganizaciją, numatyta Gedimino, Treniotos ir Vytenio būrių partizanus perduoti atkuriamos Erškėčių kuopos vado Jono Čiulio-Tvo žinion.

1951 m. sausio mėnesį gautas apygardos štabo sakymas reorganizuoti rajonus - tiktai vienas, tačiau šio pertvarkymo jau nespėta vykdyti. 1951 m. sausio

27 d. žuvo rinktinės vadovas Pranas Rašinskas-Žaibas su adjutantu Simonu Purevičiumi-Švyturium, o 1951 m. balandžio 10 d. MGB agent smogikai Strazdas kaime nužudė einant rinktinės vadovą pareigas Balvainą-Pavasarį ir visus šešis štabo pareigūnus. Ši data tiek sovietinės represinės tarnybos dokumentuose, tiek šiuolaikinėje akademinėje literatūroje yra traktuojama kaip Lokio rinktinės sunaikinimo data.

Nors rinktinės erdvėje dar veikė dvi kuopos (daugiau kaip 20 partizanų), štabas nebuvo atkurtas. 1951 m. lapkričio mėnesį sunaikinama Žalgirio kuopa, o Vyties kuopa dviejų mėnesių sudėtyje veikė iki pat 1956 m.

MGB, siekdama išnaudoti partizanų centralizaciją pogrindžio slopinimui, per savo agentų piršo rinktinės vadovą pareigas Antanui Eglinskui-Margiui, Jonui Dudnui-Vynui, Petriui Pošiui-Gediminui, bet pastarieji provokacijoms nepasidavė. Paskutinį kartą 1954 m. V. epukonis - agentas Kietis Lokio rinktinės atkūrimo klausimais kmingai bandė suvilioti J. Streiką - Stumbrą. Tačiau tai nesiderino su paskutiniu partizanų sprendimu kovos, bet išgyvenimo klausimus, gyvenimo realijomis.

1956 m. KPSS XX suvažiavimas pasmerkė Stalino kultūrą, Lietuvą pradedant grąžinti politiniai kaliniai. Augo bolševikų okupacijos metais gimusi karta, Lietuvos žmonės, pavargę nuo dešimtmetės trukusios represijų ir teroro, palaipsniui taikėsi prie sovietinio režimo. Tokiomis sąlygomis Ryt Lietuvoje dar laikėsi 10 buvusios Lokio rinktinės partizanų. 1956—1957 m. šeši iš jų registravosi, o Juozas Žaržojus - Jazminas buvo suimtas.

Paskutiniai Lokio rinktinės kovotojai — Juozas ir Izidorius Streikai ir Petras Pošius-Gediminas ginklus sudėjo tik 1958 m. Išstisus keturiolika metų trukusią kovą buvo baigta.

Partizanų talkininkai

Pirmieji laisvės kovotojų talkininkai buvo jų šeimininkai, artimieji. Juos pirmuosius ir palietė sovietinės represijos, turto konfiskavimai, areštai, tardymai. 1945 m. liepos 17 d. ir vėlesniais mėnesiais praktiškai eliminavo artimus partizanų giminaičius išsąjūdžio talkininkus: apiplėšti, persekiojami ir sekami šnipais, jie patys buvo priversti kovoti dėl išlikimo. Tokiomis aplinkybėmis ir

buvo atkreiptas dėmesys pamiški gyventojus, nuo kurių geros valios ir patriotizmo priklausė miško brolii likimai.

1946 02 25 Vytauto apygardos štabas išleido instrukcij Nr. 19 d l Vanag r mimo komitet k rimo. Ši komitet paskirtis - par pinti miško broliams šaudmen , maisto ir kit pragyvenimui reikaling dalyk , rasti patikimus žmones apsigyvenimui, išaiškinti s j džiui priešiškus gyventojus, teikti informacij apie prieš jud jim ir kt.

Lokio rinktin s veiklos rajone Vanag r mimo komitetai buvo steigiami vangiai, šioje srityje pasižym jo tik Povilas Butrimas- *Vaidila*, Kirdeiki apylink se suorganizav s keli kaim gyventojus ir trauk s ši veickl Kirdeiki klebon Komar . Neformal , bet labai aktyv r m j tinkl tur jo Imbrado vals . partizanav s mokytojo Antano Ivaškos b rys, kur pinigais ir ginklais per patikimus žmones r m patriotiškai nusiteik Zaras apskr. mokytojai.

1948 m. Lokio rinktin s erdv je imta kurti Organizacinio sektoriaus (OS) rajonus, paremtus teritoriniu principu: 1 vals ius - 1 OS rajonas. Paskirtas rajono vadas prival jo savo nuoži ra iš patriotiškai nusiteikusi žmoni sudaryti rajono štab ir jo padedamas organizuoti veickl . Rajono vadas ir štabo nariai apie veickl atsiskaitydavo aktyviems partizanams. Esant reikalui, OS rajonai dalijosi smulkesnius vienetus — OS apylinkes.

Lokio rinktin s teritorijoje buvo sudaryti 8 rajonai, iš kuri buvo veickl s tik Vilnel s rajonas (Tauragn vals ius), Šventosios rajonas (Salako vals ius), N rio rajonas, ap m s D kšto ir Rimš s vals ius. Itin aktyviai organizacin veikla buvo vykdoma Kiaun s rajone (Saldutiškio vals ius), kuriame broli Juozo ir Antano Bulk r pes iu buvo suorganizuotos devynios OS apylink s.

1949 m. ruden rinktin s štabas konstatavo, kad vals iuose, kur ginkluotas pasipriešinimas užges s ir neb ra aktyvi kovotoj , sunku organizuoti r m j veickl , tod l tikslinga likviduoti kelis OS rajonus, j teritorijas prijungiant prie veikli rajon . Tokiu b du panaikinti Mintaujos, Šaltupio, Nev žio rajonai, j teritorijas prijungiant prie Vilnel s ir Šventosios rajon . steigtas OS Džiugo rajonas, ap m s visas teritorijas Lietuvoje ir Latvijoje, kur veik Vyties kuopa. 1950 m. geguž s m nes steigtas Sart OS rajonas, kurio vadu paskirtas Jonas Dud nas- *Vynas*. Formaliai šis rajonas jung Zaras apskr. Degu i , Zaras ir Duset vals ius, dal Utenos apskr. Daugaili vals iaus, o faktiškai - maždaug dešimt kaim Vajasiškio, Jukn n , Šiožini apylink se.

Kadangi dokumentai susiję su civili gyventojų traukimu pagrindžio talkinink gretas buvo itin saugomi nuo patekimo prieš rankas, gyventojų sitraukimo OS veikl mastus sunku apskaičiuoti. 1951 m. vasario 20 d. MVD kariuomen bunkeryje ties Vyži kaimu pa m OS Kiaun s rajono archyv , ten rastas 114 pagrindžio dalyvi s rašas. 1952 m., suradus Vyno b - rio archyvus, nustatyta, kad OS Sart rajone veik 52 pagrindžio talkininkai. Tik tina, kad ne mažiau j veik ir Šventosios, ir Vilnel s rajonuose, kuriuos tiesiogiai kontroliavo Eršk io kuopos partizanai.

Pažym tina, kad OS nari s rašus nebuvo traukiami ryšininkai tarp b - ri , kuop ir apygardos. Siekdami apsaugoti juos nuo galimo arešto, partizanai visokeriopai saugojo juos nuo tarim . Paprastai nebuvo traukiami OS nari s rašus ir artimesni laisv s kovotoj giminiai iai, nes tie, kurie išveng išvežimo Sibiru, buvo „apstatomi“ šnipais, sek jais, bandomi išprovokuoti.

Ryšininkai. J veikla buvo susijusi su poreikiu keistis informacija tarp b ri ir partizan vadovyb s. Pirmosios Lokio rinktin s Eršk io kuopos ryšinink s buvo Bron Bubulyt -*Liepa* iš Trak k. (palaikiusi ryšius tarp kuopos ir ltn. V. Gumausko-*Gailiaus*) ir Janina Grumbinait -*R tel* (ryšinink su Vilniaus LLA štabu). 1945 m. ruden partizane tapo Vanda Petraškait -*Našlait* , iki tol buvusi ryšininke tarp Mingailos kuopos ir LPS Vilniaus štabo.

1946-1948 m. dar ryšininkavo Zos Grumbinait ir Zos Baranauskait (abi suimtos 1946 m. gale), Julija Baubinait - *Kregždut* ir Janina Arlauskait - *R ta* (abi išstremtos 1949 03), Jadvyga Papiirtyt (suinta 1949 m. pabaigoje), Steponas Grumbinas (paskirtas rinktin s vadu, suimtas) ir kiti.

Min ioje buvo ryšio su apygardos štabu punktas. ia darbavosi Felicija Zinkevi i t -*Laim* (suinta 1949 m. pavasar), Me ys Petkevi ius- *Vytenis*, persi sdav s partizan pašt Jukn n kaiman Jadvygai Tum nienei-*Luranai* (*Vytenis* ir *Lurana* suimti 1949 m. ruden).

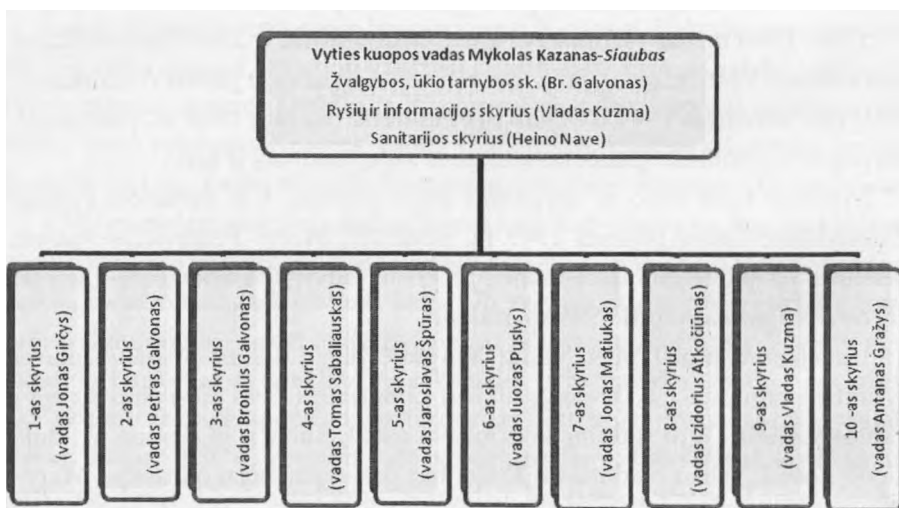
Itin efektyvi ir plati buvo Saldutiškio vals . Juozo Bulkos-*Svaj no* sukurta ryšinink organizacija. Iki pasitraukiant pagrind (1948 10) ryšius su apygardos štabu ir Tigro rinktine kontroliavo pats J. Buika ir jo motina M. Bulkien -*Daina*. V liau Saldutiškio krašte itin pasiaukojan iai darbavosi Maryt Vasiulyt -*Aguon l* (suinta, nuteista 1951 m.), Janina Vasiulyt -*Kaladyt* (mir nuo džiovos 1952 m.).

Ryšius tarp Vyties kuopos ir rinktinės štabo palaikė iš Obelių kils, Minioje girininku dirbęs Vincas Araminas-Šermukšnis (pasitraukęs partizanas, žuvo 1949 m.). Viliuš darbu atliko Dūkšte buhalteriu dirbęs Romas Palivonas-Karvelis, atveždavęs pašt Obelių valsčiaus ryšininkams, kurie paskirstydavo laiškus pagal nurodymus lydraštyje. Iš viso Vyties kuopos partizanams talkino bene dvi dešimtys ryšininkų.

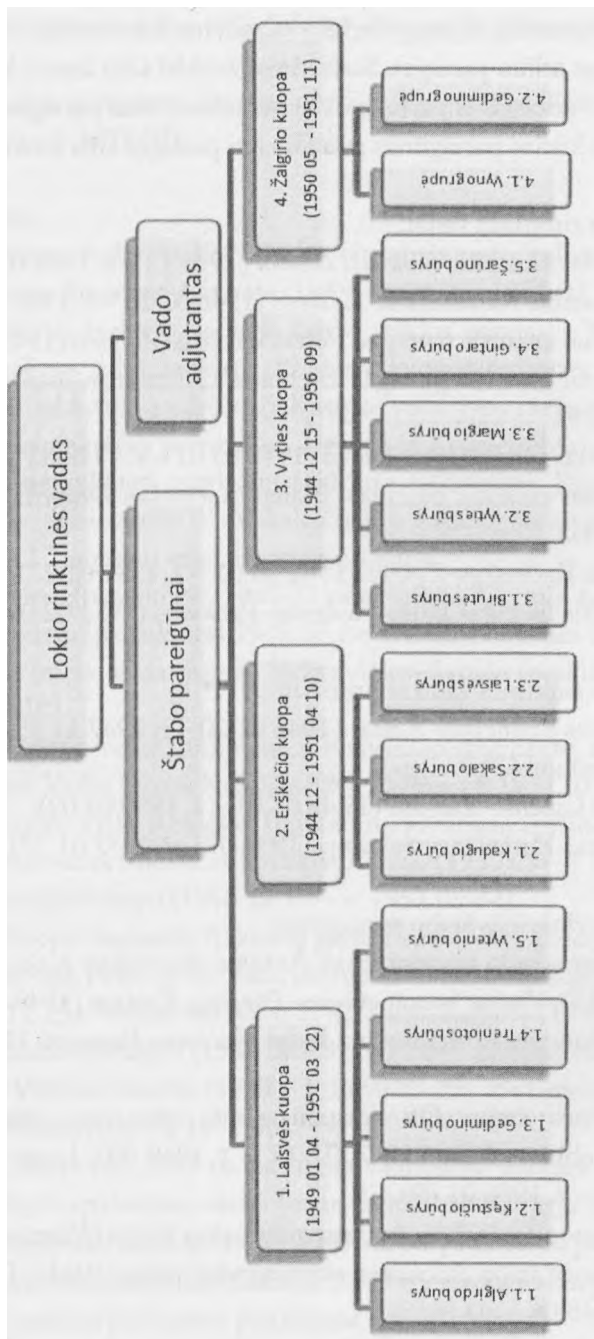
Nebelikus rinktinės ir apygardos štabą, apmirus organizacijai, nebeliko ir poreikio turėti ryšininkus. Sigaljo praktika keistis informacija per būrius arba ryšio punktus (paliekant laiškelius slaptavietėse). Taip buvo tikimasi išvengti provokacijų, kuriomis būtų pagausio J. Bulkai - Skrajnui tapus MGB agentu *Bimba*. Tokiomis aplinkybėmis, 1951 m. rudenį, ilgus metus pasiaukojamam darbu kurtas Lokio rinktinės ryšininkų tinklas nustojo funkcionuoti.

Lokio rinktinės Vyties kuopos struktūra (1944 m. gruodžio 15-27 d.)

Sudaryta remiantis Tomo Sabaliausko baudžiamosios bylos medžiaga
(LYA. F. K-1. Ap. 58. B. 8292/3. L. 26-26 atv.)

Vytauto apygardos Lokio rinktinės organizacija (1948—1951 m.)

Prie pavardži ir slapyvardži nurodytos datos reiškia laikotarp , kada pareig nas atliko pareigas. Sutartiniai ženklai šalia datos: ž. — žuvo; s. — suimtas; “ — atleistas iš pareig arba perkeltas kitas pareigas; ? - nežinoma data, nuo kurios pareig nas prad jo eiti pareigas arba buvo iš j atleistas.

Lokio rinktin s vadai:

Mykolas Kazanas-*Siaubas, Mutka* (1944 12 - ž. 1945 07 07).

Kazimieras Kaladinskas-*Eršk tis* (1946 01 20 - ž. 1947 11 15).

Laikinai einantis pareigas Petras Cic nas-*Žalgiris* (1947 11 - 1948 01).

Laikinai einantis pareigas Steponas Grumbinas-*Audra* (1948 01 15 - 1948 02 29).

Steponas Grumbinas-*Audra* (1948 03 01 - s. 1948 03 19).

Laikinai einantis pareigas Pranas Ra inskas-*Drugelis* (1948 03 30 - 1948 06 01).

Pranas Ra inskas-*Žaibas* (1948 06 01 - ž. 1951 01 27).

Einantis pareigas Balys Vai nas-*Pavasaris* (1951 02 01 - ž. 1951 04 10).

Lokio rinktin s vado adjutantai:

Antanas Skun ikas-*Kaltas* (1946 01 20 - ž. 1947 11 15, taip pat vykd s ir vado pavaduotojo pareigas).

Petras Cic nas-*Žalgiris* (1948 06 01 - ž. 1950 03 09).

Simonas Purevi ius-*Švyturys* (1950 09 - ž. 1951 01 27).

Lokio rinktin s štabo pareig nai:

Rinktin s vado pavaduotojai: Antanas Skun ikas-*Kaltas* (1946 01 20 - ž. 1947 11 15), Vladas Juozapavi ius-*Papartis, Šar nas*(1949 - ž. 1951 04 10).

Rinktin s štabo viršininkas Balys Vai nas-*Pavasaris* (1949 12 - 1951 01).

Rinktin s štabo OS (organizacinio sektoriaus) viršininkai: Steponas Grumbinas-*Audra* (1947 01 15 - 1948 03), Jonas i elis-*Ram nas* (1949 06-ž. 1950 03 09).

Rinktin s Žvalgybos skyriaus viršininkas *Vylius* (Vincas Araminas ?).

Rinktin s štabo Rikiuot s skyriaus viršininkas Vladas Juozapavi ius-*Šar nas* (1948 06 - ?).

Rinktinis Visuomeninis dalies viršininkas — Pranas Ramanauskas-*Liepa*, (? - ž. 1950 10 28).

Rinktinis Spaudos ir švietimo skyriaus viršininkas - Balys Vainas-*Pavasaris* (1948 12 16 - 1951 02).

Kuopos ir būriai:

1. Laisvės kuopa. Sudaryta 1949 01 04 rinktinis vado sakymu Nr. 2. Vadu paskirtas Juozas Stanas-*Lizdeika* (1949 01 04 - ž. 1951 03 22). Pradžioje kuopai priskirtas buvusio Kadugio būrio veiklos rajonas - Tauragnis, Saldutiškio ir Ignalinos valsčiai, sankirta. 1950 m. kuopos teritorija išsiplėtė, apimdama didesnį Saldutiškio valsčių dalį. Kuopos sudarymo metu tik Gedimino būriui vadovavo aktyvus partizanas, Algirdo ir Kęstučio būrius sudarė ir jiems vadovavo neginkluoti partizanai sėjėdžio talkininkai. Paskutinis kuopos partizanas — būrio vadas V. Mikalaičius-*Sakalas*, suimtas sunkiai sužeistas 1953 03 13 Tauragnis valsčiuose. Daunorių kaime.

1.1. Algirdo būrys (panaikintas 1949 07 pertvarkant Kiaunskis rajon).

1.2. Kęstučio būrys (panaikintas 1949 07 pertvarkant Kiaunskis rajon).

1.3. Gedimino būrys. Vadas Juozas Sideravicius-*Sakalas* (paskirtas 1949 01, ž. 1951 04 10).

1.4. Treniotos būrys. Veikė Linkmenų ir Krivasalio apylinkėse, sudarytas 1949 m. rudenį. Vadas Juozas Kušeliauskas-*Putinas* (ž. 1951 03 19).

1.5. Vytenio būrys. Veikė Kemšio, Indubakių, Kirdeikių apylinkėse. Sudarytas 1950 08, vadas Bonifacas Ryliškis-*Kęstas* (1950 08 - 1950 12), Antanas Eglinskas-*Margis* (1950 12 15 - s. 1951 09 04).

2. Erškėčio kuopa. Sudaryta Ažvini girioje susirinkusi žiemoti partizanai bendru sutarimu 1944 12 05. Vadu išrinktas Kazimieras Kaladinskas-*Erškėtis* (ž. 1947 11 15). Viliu vadovavo P. Cicinas-*Žalgiris* (1947 12 — 1948 06), Jonas Šimkaišis-*Smaugys* (1948 06 - ž. 1951 04). Kuopos vado pavaduotojas Albertas Vitkus-*Siaubas* (1949 - ž. 1950 03 09). Paskutinis kuopos partizanas Jurgis Rukšas-*Rožė* (ž. 1951 06).

2.1. Kadugio būrys (iki 1947 m. pabaigos vadinamas Kadugio kuopa). Susikūrė Vyžikių apylinkėse, vadas Jonas Šimkaišis-*Kadugys* (legalizavosi 1945 m. lapkričio mėnesiais). 1946-1948 m. būrio sudarė du partizanai, vadas - Vaclovas Mikalaiciukas-*Sakalas*. 1949 01 Kadugio būrys panaikintas, jame buvusius partizanus priskiriant Laisvės kuopai.

2.2. Sakalo brys susikr 1944 12 Baltabiržio k. apylinkėse. Veik miškuose tarp Baltabiržio, Minios ir Švedriškės, vadovavo Antanas Juotka-Sakalas (ž. 1948 02 29 netoli Jaknėkaimio). Vadovavim per mėnuo Juozas Juotka-Tarzanas (vadovavo iki 1949 10 01). 1945-1948 m. brys sudarė 2-3 partizanai (visi MGB užverbuoti agentais). Išdavik Tarzanišaiškinus, brys panaikintas, o išdavikas pasmerktas (už akių) Partizanlauko teismo.

2.3. Laisvės brys. 1948 m. vasarė Erškėčio kuopos partizanams veikiant Tauragnė vals. kartu stovyklavo Lieto rinktinės Laisvės brys (vadas Jonas Bitkavius-Sakalaitis (ž. 1948 12 20). 1948-1949 m. žiemė, daugumai šio brio partizanų žuvus, likusieji gyvi J. Dzekavius-Lazdynas ir B. Šidlauskas-Dobilas stojo Erškėčio kuop. Laisvės brys atkurtas 1949 m. gegužės mėnesį, atsiskyrus nuo Erškėčio kuopos 3 partizanai. Dėdno-Vyno grupėi. 1950 m. brys reorganizuotas Žalgirio kuop.

3. Vyties kuopa. Susikr Antazavės šilė 1944 12, pirmasis vadas - lt. Mykolas Kazanas-Siaubas, jam žuvus 1945 07-08 07 vadovavo Kazys Ramanauskas-Šarūnas, Antanas Streikus-Tamošiukas (1945 08-1945 09 28). Pastarajam žuvus, likę pogrindyje partizanai išsibarstė Lietuvos ir Latvijos miškuose, vairiu metu juos bandė suvienyti Matas Kurkietis (ž. 1946 m.), Juozas Streikus-Stumbras, Balys Vaišnas-Lordas, Amerikonas. 1947 m. spalio mėnesį pasitarime su latvi partizanais susitarta, kad lietuviškė brio partizanai persikels veiklos rajonus, kuriuose gyventojų daugumą sudaro lietuviai. Bendru sutarimu Lietuvos-Latvijos pasienyje veikianči lietuvi partizan grupė vadu pripažintas Stumbras, o Obelė ir Aleksandravilė vals., veikianči partizan grupė vadu pripažįstamas buvęs vado Mato Kurkėčio pavaduotojas Balys Vaišnas -Amerikonas.

1948 m. balandžio mėnesį bendrame partizan pasitarime nuspręsta Vyties kuopos vadu išrinkti Bal Vaišnį, pakeitus slapyvardį Liubarto, o jo pavaduotoju — J. Streik -Stumbr. 1948 m. lapkričio mėnesį B.Vaišnui per jus Saldutiškio ir Tauragnė vals., miškus, J. Streikus 1948 11 30 paskiriamas laikinai eiti kuopos vado pareigas, 1949 10 29 jis patvirtinamas kuopos vadu. Šias pareigas formaliai vykdė iki legalizacijos 1958 m. liepos mėnesį.

3.1. Birutės brys. Tai vienas pirmųjų brio, susikręs 1945 m. pavasarį. Vadas Balys Pupeikis-Tauras (1945 06 — 1945 11). Taurui pasitraukus

iš aktyvios kovos, brys išsiskirstė, j 1947 m. atk r J. Streikus - *Stumbras*. 1949 01 rinktinės vado sakymu jam pavedama laikinai eiti kuopos vado pareigas. *Stumbras* patvirtinus kuopos vadu, Birutis b riui nuo 1949 11 01 iki 1958 07 12 vadovavo Izidorius Streikus-*Girnas*.

3.2. Vyties brys. Vadas - Juozas Žaržojus-*Jazminas* (s. 1957 12 17), pavaduotojas Vladas Krasauskas-*Kukutis*

3.3. Margio brys - vadas Valerijonas Baltušis-*Peperis*, (ž. 1950 03 02 Latvijoje). V liau vadovavo Vincas Pupelis-*Svotas* (s. 1953 09 24 Latvijoje).

3.4. Gintaro brys. Vadas Juozas Žukauskas - *Spirginys*, jam 1949 12 03 žuvus — Pranas Daminauskas-*Seninas* (s. 1951 05 13).

3.5. Šar no brys. Pirmasis brio vadas Edvardas Vai nas-*Edzka* (ž. 1949 01 28), vietoje jo vadu 1949 10 27 paskirtas Antanas Vartibavius- *Tvas* (ž. 1950 07 01, Aleksandras vals.). Paskutinis b riui vadovavo Albinas Dru kus-*S nus* (ž. 1951 m. rugs jo m n. Latvijoje).

4. Žalgirio kuopa sudaryta Eršk io kuopos Laisv s b rio pagrindu. 1949 05—1950 05 b rio kovotoj skai iui išaugus nuo 3 iki 9 asmen , brys 1950 05 22 pertvarkytas kuop . Neoficialiai Žalgirio kuopa dalinosi dvi veikimo grupes: kuopos vado J.D d no- *Vyno* ir kuopos vado pavaduotojo P. Pošiaus-*Gedimino*.

4.1. *Vyno* grup , susidedanti iš 6 partizan , sunaikinta 1951 11 23. 5 kovotojai , skaitant kuopos vad *Vyn* , suimti gyvi, 1 - nušautas.

4.2. *Gedimino* grup sudar 3—4 partizanai. Išvengusi *Vyno* grup s likimo, atsisak aktyvios kovos form ir slapst si Tauragn vals , teritorijoje. Grup s vadas Petras Pošius-*Gediminas* legalizavosi tik 1958 11 23.

PARTIZANINIO KARO KRONIKA

1944 metai

Liepos 8 d. Soviet kariuomen s 1 Pabaltijo fronto 43 armijos dalys, pralauž vokie i gynyb šiauriau Ignalinos, kirto Daugpilio-Vilniaus geležinkel ir ženg Zaras apskrit . 12 val. nakties fronto linija nusistov jo ruože Sodži nai—Garbšiai—Joniškis—Vaišni nai—Meironys.

Liepos 10 d. Soviet kariuomen už m mazgin D kšto geležinkelio stot . Gerkonė kaime rengta „filtracijos“ stovykla, Ažukarklyn je - mobilizacinis punktas. Tikrinami dokumentai, vyrai gaudomi ir po „filtracijos“ siun iami Breslauj - tai sovietin s kariuomen s rekr tai. (92; 1)

Liepos 11d. Fronto kontržvalgybos „SMERS“ kareiviai Žagaryn s miške, kaip tariamus vokie i šnipus, ved si sušaudyti Vaškoni k. vyrus. Pasi-naudoj prieblanda Juozas Lieponis ir Jonas Bulova pab go, o 15-metis Jonukas Lipskas nušautas. Tai pirmoji raudon j okupant auka D kšto krašte. (92; 1-3)

Liepos 14 d. Tauragn vals iuje enkavedistai durtuvais užbad sulaikytus Juoz Grumbin iš Varniški II kaimo ir Vytaut Ma iul iš Skroblaus vnk. Povilas Šimk nas ir Vaclovas Mikalai iukas pab go ir išveng mirties. V. Mikalai iukas su broliu Liudviku stojo Šeimaties k. apylink se besikuriant J. Dicevi iaus-Šarkos b r . (105; 1-2)

Liepos 20 d. „SMERŠ“ sulaik ir po savait s (liepos 26 d.) Salake, suvart žmoni akivaizdoje, pakor prieškario Lietuvos pasieniet Jefstafij Siniakov iš Galini kaimo. Buvo kaltinamas t vyn s išdavimu ir dalyvavimu žyd genocide. Lavon nežinia kur pradangino, našle liko žmona Irina ir keturi vaikai. (125)

Iš partizano Broniaus Karlos-Žvirblio, g. 1915 m., prisiminim :

„Kai Siniakov teis , tai buvo jam mestas labai stiprus kaltinimas, kad b k tai važin j s žydais pakinkytomis vež iomis. Iš tikt j buvo kitaip: Salake gyveno daug

žyd , kai už jo vokie iai jie kok m nes buvo laisvi, bet varydavo dirbt visoki darb . Nekokie ten buvo j darbai, miestely keli , tiltelius patvarkyt, bet kad „po akimis“ b t . Gal vokie i buvo pasakyta policijai, kad duot jiems darbo, nes žydai sunkauso darbo nedirbo. Gal kai kurie ir suniekint nor jo. Siniakovas dav jiems vež ias ir pamokino, kad sikinkyt ir vežiot k reikia darbu. Tada buvo viduvasaris, visi arkliai darbais užimti: kas šienauja, kas veža - žmon s buvo kiški. Kad b t važin j s Siniakovas tuo vežimu - tikrai netiesa, nes b t kalbos nu j , žmon s pasipiktin .“ (97; 2—3)

Liepos 22 d. 46 gvardijos šauli divizijos kontržvalgybos „SMERŠ“ komendantas vyr. seržantas Safonov suraš akt , kad vykdytas karo lauko teismo nuosprendis Petruī Mikul nui, g. 1906 m. Antanišk s kaime. P. Mikul - nas pakartas D kšto miestelio turgaus aikšt je. „Jo k nas kartuv se išbus 3 paras, po šio bus užkastas D kšto miestelio rytin je dalyje, 200 metr nuo geležinkelio linijos“, — rašoma teismo pos džio protokole. (132; 24)

Liepos 23 d. „SMERŠ“ baud jai išsivar mišk savanor — k r j Vinc Kaz n iš D kšto vals . Bik n kaimo. Lavonas rastas tik po dviej m nesi , D kšto parapijos klebonas J. Skardinskas mir i registracijos knygoje raš : nukankintas. (100; 1)

Liepos 25 d. Po atkakli m ši tarp Turmanto ir Pasmalv s geležinkelio sto i , soviet kariuomen ima kontroliuoti geležinkelio ruož tarp Turman - to ir D kšto.

Iš Monikos Ma kinyt s-Aukštuolien s, g. 1924 m., prisiminim :

„1944 m. at jo frontas. Nuo pat Dr kši ežero iki geležinkelio linijos dvi savaites vyko aršiausi m šiai. Janutiški , Justiniški , Beržyn s kaim žmon s buvo pasitrauk tarp Smalv , Dumblyn s ir Skrytelio ežer , kur buvo Milašiaus gyvenamas Dumbli palivarkas. Dalis jo trobeli buvo statyti ne iš medžio, bet iš „pustok “, tai atrod saugesni.

Liepos gale pasirod rus kareiviai. Matyt, vykd kažkok patikrinim , visus rinko tame Milašiaus kyje. Liep vyrams raugt brog ir varyt degtin . Vaikš iojo kareiviai, ži rin jo, pamat mane skaitant maldaknyg , juok si: „Negi tu, riestanose, moki skai - tyt?“ Aptarin jo, k darys vakare ir kuriam atiteks „riestanos “. Šias kalbas nugirdo m s kaimynai Vytautas ir Antanas Riaubai iš Beržyn s (lenk laikais vadino Ber-

žonka) kaimo. At jo pas mano t vus ir pasak , kad vakare gali d tis blogi dalykai ir mergait ms reikia iš ia išeit, kol dar galima. Mano t tis pasak : „Vytautai, patikiu tau savo dukter , ži r k...“ Tada aš atsisveikinau su t vais ir su pussesere, lydimi Vytauto Riaubos, iš jome Mag n pus .

T velis apie rus ketinimus pasak ir kitiems kaimynams, bet šie užprotestavo, kad niekur savo vaik neleis, vaikams bus saugiausia su t vais (pasilikti vietoje).

Vakare kareiviai prad jo masiškai gert samagon ir švaistyti ginklais. trobesius iš „pustok “ surink uždar vyrus, o merginas prad jo vestis pas save. Kaip man v - liau pasakojo motina, buvo daug nukent jusi moter ir mergin : Jadzyt Jasvinait ved si net tris kartus ir vis laik gr ždavo iškankinta ir ašarota. Taigi mane išgelb jo vien tik Vytauto ir Antano Riaub iš Beržyn s k. pastabumas.“

Liepos 26 d. Paskelbtas mobilizacijos statymas, sovietin kariuomen prad ti šaukti Lietuvos gyventojai iki 35 m. amžiaus. Zaras apskrit atsi sti darbuotojai partiniam darbui. Siun iami pirmieji pranešimai VKP(b) CK apie karo veism padarinius ir gyventoj nuotaikas. CK galiotinis Ryt Lietuvoje J. Olekas, pasipiktin s soviet kari piktadaryb mis, kreip si fronto vadovyb , prašydamas sudrausminti kariški savival „gyvo ir negyvo inventoriaus atžvilgiu.“ Jam atsakyta, kad „ gyv ir negyv inventori kariai žiuri kaip karo trof jus.“ (80; 44)

Liepos 29 d. Iš Zaras pasitrauk paskutiniai vokie i kareiviai, miest ženg 1-ojo Pabaltijo fronto 6 gvardijos armijos 51 šauli divizijos dalys.

Rugpj io 1 d. NKVD Zaras apskr. skyriaus viršininkas ltn. Liutkus apib dino pad t Zaras apskrityje: „Nuo karo veism labiausiai nukent j Smalv ir Antaliept s vals iai. Lyginant su 1941 m., apskrities gyventoj skai ius labai sumaž j s: vietoje buvusi 67 867 yra 52 477. D kšto vals iuje liko tik 40 proc. prieškarinio gyventoj skai iaus. Gyventoj sud tis: lietuvi - 57,4 %, lenk - 22 %, rus - 19,81 %, kit tautybi - 0,89 %. Vokie i okupacijos metais apskrityje veik 24 baltaraiš i b riai su 950 partizan , 22 nuovadose dirbo 589 policininkai, ir dar 200 žmoni buvo sukarintose gaisrin se. Rimš s ir Smalv vals iuose veikia maždaug 200 lenk partizan b rys.“ (34; 4—5)

Rugpj io 10 d. Apskritis NKVD skyrius gavo žini , kad Salako vals iaus Tiltiški kaime b r organizuoja broliai Pranas, Albinas ir Vytautas Šileikiai iš Kamariški k. Miške slepiasi 20 asm. „Šileiki b rys“, tur s 3 šautuvus, kulkosvaid ir granatas. Jie užpuol pienin ir susprogdino mašin . (1; 22)

Rugpj io 13 d. Deg sodybos D kšto ir Salako vals iuose, d mais paleista 18 trobesi . Jau sulaikyta 13 „bandit “ ir vokie i talkinink . „SMERŠ“ ieško Vlado Mikul no iš Ritkunišk s k., Julijano Gasparovi iaus iš Drišk - n k., Umbraso iš D kšto, es jie dalyvav tardant M. Melnikait . Salako vals . Kulokyn s k. pralietas kraujas: nežinomi piktadariai kirviu nužud Pipirien , Baubinien ir sunkiai sužeid Pipirait . (1; 18-19)

Rugpj io 15 d. D kšto vals iaus NKVD skyriaus duomenimis, 12 val. dienos „banditai“ iš miško pus s apšaud miestel padegamomis kulkomis. Užsided lin kombinatas, sudeg 25 namai. Ši vyki amžininko Jono Tašk no liudijimu, lin apdirbimo fabrik l uždeg kvailiodami neblaiv s rus kareiviai. (1; 5)

Rugpj io 15 d. Zaras apskritis partijos komitetas praneš , kad miškuose pasisl p 25 Antaliept s vals iaus gyventojai, o „su vokie iais pab go“ — 7. Smalv vals iuje „su vokie iais pab go“ 107 asmenys. Apskirtyje yra 263 kiai, kuri gyventojai pasitrauk arba slapstosi, visi jie yra „liaudies priešai“, tod l j turtu naudojasi kariuomen savo reikalams.

Zaras apskritis Kriaun n ir Milgedži kaim apylink se slapstosi maždaug 150 „baltaraiš i “ b rys. Stelmuž s apylink se Radzevi ius sudar 11 vyr b r , dar maždaug 25 „baltaraiš iai“ veikia palei Salak , Nari n kaimo miškeliuose. (1; 22)

Rugpj io 16 d. Rokiškio apskritis NKVD skyriaus viršininkas informavo LSSR NKVD Kovos su banditizmu skyriaus viršinink pulkinink Slepniov , kad rugpj io 11-16 d. Obeli vals iuje sunaikinta 18 asmen „gauja“. Tai es buv šauliai, organizav pilie i areštus, šaud žydus. (26; 12)

T pa i dien NKVD-NKGB brigados viršininkas pulk. Galkin raportoavo Maskvai apie išpuol Zaras kal jime: „Maždaug 15 bandit , ginkluot granatomis, šautuvais ir automatais, ketino sunaikint milicininkus ir išlaisvinti laikomus

kalinius. Išpuolis atremtas, vienas banditas buvo sužeistas, met s ginkl pab go. Toki užpuolim galimyb išlieka, nes milicijos labai mažai - vos 25 žmon s. Išpuoliui vadovavo Kazanovas. Zaras apskrityje slapstosi 7 bandos su 150 bandit .“ (31; 5)

Rugpj io 17 d. Dar kart apšaudytas Zaras milicijos ir NKVD darbuotoj bendrabutis. T pa i dien mokytojas Pranas Ramanauskas iš Pa-grand kaimo paragino Stas Dicevi i ir Emanuel Šlepet kurti partizan b r . (31; 5)

Rugpj io 18 d. Zaras apskrities NKVD skyriaus viršininkas kreip si Vilni pagalbos: „Miškai nekošiami d l j g stygiaus. Prašome atsi sti tinkamesn darbuotoj Kovos su banditizmu skyriaus linija, nes operatyviniam galiotiniui ltn. Jasinskui tr ksta patirties.“

Rugpj io 19 d. Salako vals iaus Ažvin i kaime dvi merginos ir du ka-riai sudarin jo mobilizuojam vyr s rašus ir surašin jo turt . Vienas karys nušautas, kitas sužeistas. (1; 23)

Rugpj io 21 d. Siekiant ateityje išvengti partizan išpuoli , parengia-mas ir patvirtinamas LSSR NKVD Zaras vidaus kal jimo žiedin s gynybos planas. (1; 27)

Rugpj io 22 d. Zarasuose patrulis nakties metu sulaik moteriškais dra-bužiais persirengus Juozo Dudoriaus b rio žvalg Daudžvard . Tardomas nurod b rio slapstymosi viet Imbrado vals iaus miške. Nuvažiavusi viet j. ltn. Gladenko operatyvin grup susišaud su partizan sargybiniais ir su-laik Kazanavi i . (1; 8)

Rugpj io 23 d. Zaras apskrities NKVD skyrius praneš apie pad t aps-krityje: „Per dvi dienas apskrityje sulaikyta 15 bandit ir vokie i talkinink . Nakt rugpj io 22 d. Smalv vals iuje banditai apšaud milicijos pastat . Šaudymas truko maždaug 15 minu i , auk n ra. Salako vals iuje banditai apšaud padegamomis kul-komis namus ir dvi kl tis. Pasi sta viet seržanto Ov inikovo ir operatyvinio galio-tinio Kolesnikovo žvalgybin -paieškos grup nustat , kad „lietuviai negesino gaisro ir nedav tam reikalui kibir .“ (1; 10—11)

Rugpjio 25 d. D kšto vals iaus Až n kaime milicininkai pasteb jo miško link einant žmog . Pašauktas nesustojo, persp jim stoti nereagavo. Nušautas. (1,11)

Šnipai praneš , kad Imbrado vals iuje veik Jono Baravyko ir Juozo Dordiaus b riai persik l Latvijos miškus. Pad iai išsiaiškinti pasi sti agentai *Kuzakov* ir *Nazarenko*. Taip pat gauti duomenys apie Duset vals iuje susik rus Mato Paškonio vadovaujam b r . Paindr s kaime sulaikytas šio b rio narys Ignas Klibas. (1; 11-12)

Rugpjio 27 d. Zaras apskrities NKGB viršininkas kpt. Slepniov raš LSSR NKVD liaudies komisarui P. Bartaši nui: „NKVD viršininkas Liutkus operatyviniu darbu neužiima, juo nesidomi, visiškai neraštingas, Zaras apskrityje dirbt nenori. Prašom j atšaukti ir atsi sti tinkamesn . Prašau prat st ltn. Glad enko grup s veickl Zaras apskrityje.“ (1; 10)

T pa i dien Imbrado vals . NKVD kareiviai i irio ežero saloje sulaik 6 asmenis. Du iš j buv vokie i „policajai“, o kiti — ši artimieji. „Policajai“ suimti, o j gimintai iai užverbuoti ir pasi sti šnipin ti. (1; 16)

Rugpjio 28 d. Gauti duomenys apie 80 asmen b r , vadovaujam Antano Streikaus.

T pa i dien vidinis agentas *Lesnoj* praneš : „Karo metais gyvenau Kamarišk se pas Sileikius. Trys jo s n s Albinas, Pranas ir Vytautas yra banditai, pirkoginklus iš latvi nacionalist ir agitavo jaunim burtis gauj . Už jus rusams visi iš jo bandon ir dalyvavo užpuolant Zaras kal jim . Kit dien po apšaudymo, Šileikis - t vas buvo Tiltiški mal ne ir papasakojo, kad jo s n s nor jo paleisti Zaras kal jimo kalinius. Šileiki gauj sudaro maždaug 400 žmoni .“ (1; 22)

T pa i dien Salako vals . Birž n kaime pas Matušev , E. Šlepe io b rio partizanai susid r su kareiviais. Auk išvengta, bet vyrai išsišifravo ir saugumo sumetimais apsiginklavo. Šis vykis NKVD dokumentuose vardijamas kaip E. Šlepe io b rio susik rimo data.

Rugpjio 29 d. „NKVD kovin grup sulaik 8 vengian ius mobilizacijos vyrus, juos nusiunt Zaras mobilizacijos punkt . Vienas sulaikyt j (Feliksas Burokas) paleistas su užduotimi. Milgedži k. apsupta daržin , kurioje rasta 10 vengian i mobili-

zavimo asmen . Jaska Valskys puol milicinink Avdiej Borunov , nor damas atimti ginkl , bet A. Borunovas, gindamasis, kulkosvaidžio serija Valsk užmuš . “ (1; 30)

Rugpj io 31 d. „6 asmen kovin grup (4 milicininkai ir 2 kareiviai) vež Vaidmini kaime sulaukyt Cibulsk , iš kurio paimtas šautuvas ir 2 granatos, taip pat besislaps iusj nuo karo tarnybos Timofej . Maždaug 16 val. šilėlyje tarp Maniuliški ir Lygalauki kaim kovin grup iš trijų pusi apšaud 30-40 asmen gauja. Kovin grup už m žiedin gynyb , o paskui per jo puoliman, bet bandit neberado. Susišaudymas truko maždaug 20 minu i .

M s nuostoliai: Antazav s vals iaus milicijos galiotiniui Timofejevui Piotrui Michailovi iui sunkus sužeidimas dešin pet , dešin rank ir dešin kr tin s pus , žemiau raktikaulio. Burunovui Stepanui - pataikyta kakt , dešin skruost ir kair rank . Raudonarmie iui Deto kin peršauta dešin s kojos blauzda ir kair kr tin s pus . Lengvai granatos skeveldra sužeistas Razgujev Alik, jam gydymo nereikia. Bandit nuostoliai: 2 banditai sunkiai sužeisti, vienas iš j pilvan, o kitas - kr tin n. Sužeistas kair n rankon Cibulskas išb go, o Timofejus - nušautas. Tarp bandit atpažinome Feliks Burok . Sužeistiems kariams pagalb suteik sanitarijos instruktorius Dem enko. Jie nuvežti suteikti pirmai pagalbai Zarasus, o bus gydomi Ukmerg s ligonin je.“ (1; 31)

Iš partizano Broniaus Bareikos, g. 1924 m., prisiminim :

„Vien kart susek m, kad milicija nuvažiavo kumpuoliški areštuot, tai sakom: užkursim jiems pirt . Iš Ramanausko kr m persik l m Maniuliški šilėl , Antanas Streikus-*Tamošiukas* pastat sargybas: mane šilėlio pradžioj - saugot nuo Sviliški pus s, o prie Sipavi iaus nam ant kalno, kur visas Kumpuoli kelias kaip ant delno - Streik Albin . Laukiam valand , jau popietis - nieko n ra. O man galvoj mintis sukasi, kad broga užraugta - reikia varyt. Pasakiau savo r pest *Tamošiukui*, sako: „Atiduok šautuv (ne visi tur jom) ir eik daryt k tau reikia. Apsieisim be tav s. Gali b t, kad Šniukštus nuvažiavo ir gr š per Volungius.“

Aš namus par jau, tik girdžiu: pyks, pykšt! Šilėlio pus j šaudosi. Galvoju: va, m siškiai dav kail skrebam. Gal po pusvalandžio atb ga vyrai visi uždus , šaukia: „Kur Albinas!?“ Keikia j paskutiniaus žodžiais: pasirodo jis skrebus pamat s neb go vyrams pasakyt, bet išb go sl ptis ir dar taip ker plai, kad j skrebai pamat b gant ir nujaut pavoj . Tai jie Šilėl važiavo jau pasirusoš ginklus ir pirmi kirto kr mus, kur lauk m siškiai. O jie batus nusiav , nejau ia pavojaus - gi sargyboj Albinas pa-

liktas. Laimei, skrebai nemat kur šaudo, gal kuriam m siškiui padelkas nubrauk , o m siškiai nušov leitenant ir sugaut rusel . Skrebai pajut , kad ia ne juokai, met si iš šilelio Sviliškes ir ten pasistat kulkosvaid serijom kapojo Šilelio pus n.

Susinervino vyrai, kad Albinas juos taip pakišo, paskui apsiraminio. *Tamošiukas* sako: „Blogai padar , bet kai n ra pas mus nušaut , sužeist , tai dovanokim, bet tegul jis man po akim nesimaišo.“ Nuo tada Albinas Streikus prad jo sl ptis ir nuo skreb , ir nuo *Tamošiuko* vyr .“ (91; 2—3)

Gr ždami Zarasus, kareiviai išliejo nirš nužudydami Jon Napr iš Kumpuoli kaimo:

„Antazav s vals , sulaikytas Jonas Naprys iš Kumpuoli , buv s baltalietuvi partizan b rio vadas ir „policajus“. Jis perduotas konvojui, vežusiam Zaras ligonin sužeistus raudonarmie ius. Nuvažiavus 5 km nuo Antazav s, konvojus J. Napr nušov , lavon išmet ir pasiaiškino, kad šis band s pab gti, nors jo rankos ir kojos buvo surištotos. Konvojui vadovavo NKVD 4 diviz. 25 pulko raudonarmietis Razgujev.“ (1; 28)

Rugs jo 1 d. Antazav s vals iuje sulaikyti „baltalietuviai“ Stasys Urbanas iš Salini kaimo, Ignas Paurys iš Butiški kaimo ir Vincas Urbanas. Sulaikant paimtas automatinis šautuvas, 3 granatos ir 140 šovini . (1; 115 atv.)

Rugs jo 2 d. Zaras apskrities NKVD skyrius sek ju užverbavo Antan Aršvil . Šis band stoti imbradiški partizan b r, bet miškiniai j greitai perkando ir primuš išvar iš b rio. (1; 74)

Rugs jo 3 d. Antazav s vals iaus Maniuliški ir Pailgi kaim apylin- k se NKVD 4-os divizijos 25 šauli pulko kariai ieškojo Antano Streikaus vadovaujamo b rio: „RPG Nr. 3., vadovaujama j. ltn. Denisovo, apie 12 val. at jo prie pietin s ežero pakrant s. Ten j apšaud bandit sargybinis. Nušautas Dieninis Albinas, pas kur rastas brauningas su 8 šoviniais, vokiškas šautuvas su 6 šoviniais ir vokiška granata. Per susir mim apatin žandikaul sužeistas Konišev Jerofej, kuris pristatytas gydymo punktam“ (1; 62)

Iš partizano Broniaus Bareikos, g. 1924 m., prisiminim :

„Dvi dienos po susišaudymo Maniuliški šilely, *Tamošiukas* - Streikus Antanas pasak : „Vyrai, šiandien imsim Antazav .“ Buvo Patiešymo atlaidai Aleksandrav -

l je, kurie nuo senyb s sutapo su kažkokia starovier švente, tai *Tamošiukas* galvojo, kad dauguma skreb bus Aleksandrav l je ir Antazav j nebus pasipriešinimo. Buvo pasi sti vyrai, kad sakyt rinktis Maniuliški šilely, galvota vakariuke žygiuot. Jau didžiuma vyr buvo su j , kai prad jo lyti. Prad jo pilt kaip iš kibiro, li tis baisi ir galo nesimato - dangus juodas. Keliai išplauti, tas žygis b t buv s ir šlapias, ir purvinas. Streikus pasak , kad Antazav s puolim atidedam, eikit, vaikai, šv st.

Na ir kaip neit? Prieš dvi dienas skrebams kr t m - jaut m s dr s s. Dauguma buvom Aleksandrav l s parapijos, ia jau link vakaro, žmon s alaus pasidar , šven ia, patrauk mus pas mergaites nueit - visgi atlaidai.

Nu jom su Juozu Guogiu Pailgius pas paž stamas mergaites ir vakarojam. Gal po koki dviej valand girdim - driokst kažkur netoli. Mes - iš gry ios ir Dieve duok kojas... Nežinojom, kas ten vyko, girdim šaudym , bet jau buvom išb g , b - gom neatsisukdami.

Kit dien prad jau teirautis, žmon s papasakojo, kad kariuomen s pilna ir nušautas Albinas Dieninis. Dviese buvo apsistoj pas Izidori Abari (tur jo dvarelio centr nusipirk s, jo s nus buvo kariuomen n paimtas), gal kiek pabuvo su šeimininkais, o paskui nu jo daržin n miegot. Jau sutemus at jo kareiviai, prad jo tikrint nuo Abariaus nam . O vyr tuo laiku jau miegota. Pradar duris ir prožektorium pašviet pamat gulin ius Albin Dienin ir Petr Mikit . Gal liep jiems išeit, tai Petras šveit j pus n granat ir pats - kojas. Albinas nesusorientavo ir met si tiesiai kareivius, j ir nukirto vietoj. Numet prie I. Abariaus nam , ant akmen kr vos. Petras Mikita išb go, Antazav s milicijos vado Koniševo broliui Jerof jui dantis išdauž s.“ (91; 3-4)

Rugs jo 4 d. NKVD kariuomen s 25 SP motorizuotos dalys šukavo Antazav s vals iaus miškus ir gyvenvietes. Ilgi ežero saloje sugavo „bandit žvalg “ Petr Streik , Juozapo, o Duburai io kaime sulaikyti Petras Merkys ir šaulys Stasys Kavolis.

J.ltn. Denisovo vadovaujama kovin grup Volungi kaime ieškojo Vlodo Dieninio. Jo nesuradus sulaikyti Albinas Vaitonis, Vladas Burokas ir paimtas kaitu partizano t vas Vaira.

Dvi kovin s grup s pasi stos Kumpuoli apylinkes sulaikyti mokytoj Pran Tamulion , kuris es s „id jinis bandit vadas“. Apklausiamas P. Tamulionis paaiškino, kad karo metais teik pagalb sovietiniams partizanams. Partiniai darbuotojai tai patvirtino, tod l Tamulionis paleistas. Bradesiuose

dar sulaikyti Adolfas Gruodis, Domininkas Gruodis ir Jonas Kligys. Paleisti išgavus pažad , kad prisistatysiu mobilizacijos punktan. (1; 68-70)

Rugs jo 4-8 d. NKVD kariuomen toliau siaut jo Antazav s vals iuje.

25 asmen kovin grup , vadovaujama 25 ŠP kuopos vado ltn. Maslovo ir rezervin grup Selav s miško apylink se sulaik Antan Turk , Jon Turk , Broni Paur . Suimtas Izidorius Abarius, kurio sodyboje išvakar se vyko susišaudymas.

Gr žtant Antazav , Butiški kaime padaryta „ablava“. Bandant pab gti abi kojas peršautas Alfonsas Vasiliauskas, o jo brolis Povilas išb go sužeistas. Pas A. Vasiliausk rastas naganas su šoviniais.

Rugs jo 5 d. Antazav n atvyko NKVD 36 pulko batalionas. Patikrinti Deksn s, Selav s miškai, Volungi , Butiški , Sviliški kaimai ir j apylink s.

Rugs jo 7 d. pašauti ir paimti nelaisv n du vokie i kareiviai. Sugautas „baltalietuvis“ Petras Mikita, o Rokiškio lignonin je rastas sužeistas Povilas Vasiliauskas.

Rugs jo 8 d. Ilgi ežero saloje rasti tvirtinti apkasai ir bunkeris, rengtas gyventi 40 žmoni . rytus nuo Ilgio ežero sulaikyti Janis Daudžvardis, Mykolas Kazlauskas, Adolfas Kiš nas, Antanas Paurys, Antanas Streikus, Pranas Lukoš nas, Povilas Lesmanavi ius, Antanas Paulauskas ir Vainius. Iš viso sulaikyta 18 asmen , iš kuri 12 paleista po patikrinimo. (1; 70—71)

Rugs jo 7 d. Salako vals iaus Jak n kaime sribai už jo pas pamišk je gyvenus Antan Juotk . ia surado ir Petr Gurkšn , beruošiant lentas bunkerio statybai. Nusived keliasdešimt metr Petr Gurkšn nušov , o Antan Juotk (vadinam Viktoriuku), kalino Zarasuose. Išvežtas Vorkuton, mir lageryje. (103; 2)

T pa i dien Salako vals iuje 30 kareivi , vadovaujam Kovos su banditizmu poskyrio viršininko Tiuganovo, 5 valand ryto apsupo Emanuelio Šlepeio b rio bunker igoniški miške. Nušautas sargyboj stov j s Stasys Dicevi ius, likusieji nesp jo išsiveržti pavirši ir buvo susprogdinti granatomis. Žuvo Mykolas Biveinis, Vytautas Mažeika, Balys Jakutis, Henrikas Jakutis, Jonas Dicevi ius, Vladas Dicevi ius, Bronius Alekna, Stasys Dicevi ius. Suimti Emanuelis Šlepetys, Balys Bikul ius, Henrikas Bikul ius (visi sužeisti) ir

Petras Gaidamavičius. Iš bunkerio paimta 10 šautuvų, 4 automatai, 1 rankinis kulkosvaidis, 30 granatų, 11 000 šovinių, kitas karinis turtas. Bunkeryje nenaikavojo 6 partizanai. Kareivius atvedęs agentas *Lesnoj*- Leonidas Zakrevskis, kilęs iš Tiltiškių kaimo. (1; 83,88)

Rugsėjo 9 d. Obelių valsčiaus Stašeliškių kaime Nikitos Arefjevo namų seklyje mesta vokiška granata. Tą pačią dieną mesta granata ir Lariono Arefjevo namus, sužeisti du raudonarmiečiai ir sprogimo bangos apsvaiginta Arefjevo duktė. (26; 13)

Rugsėjo 14 d. NKVD kariuomenisiant Antazavų valsčiaus Pakaini, Bradesi, Zaduojos, Pazaduojos ir Malatiškių kaimuose. kaitu paimtas Zidaras Židelnas, mat ginkluotas slapstisiojus Vytautas. Sulaikyti vengiantys mobilizacijos Tadas Kariniauskas, Julius Venslovas, sugautas Povilas Kazanavičius ir jo sūnus Julius ir Petras iš Malatiškių, kurie „1941 m. šaudė raudonarmiečius ir žydus.“ Taip pat sulaikyta Povilo Kazanavičiaus žmona. (1; 71)

Rugsėjo 15 d. Antazavų valsčius. Didžiojo kaime sulaikyti Steponas ir Feliksas Burokai. Pastarasis rugpjūčio 29 d. buvo sugautas ir išleistas „su užduotim“, bet nujo pas miškinčius ir dalyvavo apšaudant milicininkus ir kareivius Šelavų miške rugpjūčio 31 d. (1; 35)

Rugsėjo 17 d. Gautos žinios apie partizanų organizavimąsi Antalieptiš ir Dusetų valsčiuose: „Antalieptišų valsčius, vyko 200 ginkluotų banditų susirinkimas. Susirinkę politikuoja, dainuoja patriotines dainas ir šoka iki ryto. sovietų kariuomenė eiti net negalvoja. Rugsėjo 10 d. Bileišių vieniemy vyko vakaruška, kuri saugojo ginkluoti banditai.“ (73; 23)

Tą pačią dieną iš Antazavų valsčiaus atšauktas 25 šaulių pulko 36 motorizuotas šaulių batalionas, nes „valsčius nuo banditizmo apraiškų išvalytas ir banditų judėjimas nepastebimas.“ Nuo rugpjūčio 27 d. iki rugsėjo 17 d. apskrityje sulaikyta: „banditai“ - 20, vengiantys mobilizavimo kariuomenę — 168. Iš sulaikytųjų 56 areštuoti, 7 perduoti NKGB, operatyviai naudojami — 9, perduoti kariniam komisariatui - 131, išvežti lagerius - 4 ir paleisti namus — 30. Per tą laiką užverbuota: agentais — 7, informatoriais — 15 asmenų.

Nušauta „bandit“ - 12, sužeista - 10, mir nuo sužeidim - 2. Kariuomen s nuostoliai: sužeisti 2 milicininkai ir 2 kareiviai. (1; 76)

Rugs jo 20 d. Salako vals iaus sribai, ieškodami šauktini , Geib kaime užklupo Broni Šaukštel ir Pran Ra insk . Vyrai buvo ginkluoti, atsišaudydami sužeid vien srib . Pasitrauk toliau nuo nam šie vyrai sudar *Huberto* partizan grup . (83)

Rugs jo 26 d. Antaliept s vals iuje NKVD dalinio Nr. 31300 kariai, vadovaujami ltn. Devajevo, sulaik 23 asmenis, tarp j partizan Pran Pamakšt . B rio vadui Štutui pavyko išsigelb ti. (1; 83)

Rugs jo 30 d. Duset vals iuje NKVD kariuomen s 137 šauli pulko kuopa, vadovaujama ltn. Samsonovo ir j. ltn. Sergadajevo sunaikino Jono Savicko vadovaujam b r . Nukauti 2 partizanai (tarp j ir vadas), sužeistas - 1, 14 partizan paimta nelaisv . (1; 83)

Spalio 10 d. Rokiškio apskrities NKVD skyriaus duomenimis, Obeli vals iuje veikia 3 rezistent grup s. Pirmoji 15-20 asmen grup slepiasi Tumasoni kaimo apylink se ir esant reikalui pereina Latvij . Turi ginkluot je rankin kulkosvaid ir 8 šautuvus. Šiai grupei vadovauja Juozas Kuveikis, Alfredas Krankalis ir Petras Mažeikis. Jie užpuol Arefjevus, Latvijos teritorijoje apšaud mašinas. (26; 36)

Antroji grup , vadovaujama Tomo Sabaliausko, veikia Barš n apylink se. Jie rugs jo 22 d. nušov karinio dalinio kapiton . Tre ia miškini grup veikia Barš n , S iuri ir Pakriaunio kaim apylink se. „Apvalyti vals iui nuo nacionalist reikia bent 200-250 kari , iškre iant miškus bei gyvenvietes. Yra 100 istrebiteli iš partinio aktyvo tarpo, bet jie neturi patirties ir niekam netinka.“ (26; 36)

Spalio 20 d. Saldutiškio vals iaus Dervinišk s kaime partizan vad susirinkime nutarta LLA partizan Švenioni , Utenos ir Zaras apskri i vadu paskirti Leon Vilut , iki apskirtyse bus sukurti LLA štabai. Leonas Vilutis 1945 m. sausio 9 d. suimtas Dervinišk s kaime, geguž s 16 d. NKVD kariuomen s karo tribunolas j nuteis 10 met pataisos darb lagerio. (121)

Spalio 22 d. Obeli vals iuje Tomo Sabaliausko b rys užpuol Pakriaunio mal n aptarnaujant dalin Nr. 48360. Met dvi granatas, susišaud su sargybinu Kozlovu. (26; 61 atv.)

Spalio 25 d. Antaliept s vals iaus Mikiški kaime likviduota „pogrindžio organizacija“. Suimti: Antanas Lat nas, Alfonsas Šablinskas, Vincas Zabulis, Jonas Zabulis, Pranas Šablinskas, Jonas Kratukas, Antanas Zabulis. Kaip raš kraštotyriminkas V. Indrašius, byl fabrikuojant aktyviai dalyvavo stribas Alfonsas Rasimavi ius: jis praneš apie ginkl sl ptuv , d l jo fantazijos. Antanas Lat nas tapo „bandos vadu“, o Alfonsas Šablinskas - pavaduotoju. Tardym metu tariam j ratas išsipl t iki 14 asmen , vis d lto kai kurie vyrai iškent j kan ias neprisipažino kenk soviet valdžiai. Mikiški kaimo vyrus mir iai išdav ir gretimo Gaideli kaimo gyventojas Balys Jermalavi ius - NKVD agentas *Alk* , sidarbin s Antaliept je stribu. Už „bandit b - rio“ likvidavim paaukštintas - perkeltas darbui Zaras pas stal , o v liau pasi stas MVD karinink mokykl . (124)

T pa i dien Duset vals iaus Mumeliški kaime sugauti Petras Vadišius ir Leonas Vadišius iš Navik , Jonas ir Stasys Matuliai iš Antazav s vals iaus Kruopeliškio kaimo. NKVD dokumentuose rašoma, kad varant suimtuosius, P. Vadišius išsitrauk s nagan šov milicinink , bet atsakomais š viais nukautas. Tuo pasinaudoj s pab go Stasys Matulis. Tardomi Jonas Matulis ir Leonas Vadišius paliudijo, kad b riui vadovavo P. Vadišius. (1; 96)

T pa i dien Rokiškio apskrities VKP(b) komiteto sekretorius Kairelis pranešime LKP(b) CK sekretoriui A. Snie kui „Apie banditizmo apraiškas Rokiškio apskrityje“ raš : „Bandit grup s veikia kaip tik joms patinka. Bandit skai ius nuolat auga, nes apskrityje apie 3000 besislapstani nuo karin s tarnybos. Didelis valstie i procentas remia banditus, o aktyvas bijo važiuot apylinkes. Reikia daugiau milicinink , nes vals iuose yra tiktai po 2 žmones, o reik t 10-15. Vis savo aktyv laikome savo apsaugai, o praktiškas darbas ken ia.“ (65; 5)

Lapkri io 3 d. Duset vals iaus Vozg li kaime partizanai sumuš mo-kytoj Sidor Antanov ir jo žmon , liepta atsisakyti soviet si lomos žem s. Tie patys partizanai apšaud Duset vals iaus milicijos poskyrio galiotinio Rutkovskio namus. (1; 109)

Lapkri io 7 d. Salako vals iaus Jurgiški kaime stribai nušov b gant link miško Leonard Kavoliuk , o jo brol Petr sulaik ir uždar Salako dabokl . Betardydami mirtinai nukankino. (99; 2-3)

Iš Broniaus Pumpuio, g. 1922 m. Kiškelių k., prisiminimais:

„1944 m. lapkričio mėn. buvau sugautas kaip partizanas, kalėjau Salako stribyno rasyje. Vakare sargybiniai metė vidun žmogų, labai sumušė. Vyras pradėjo šnabždėti, kad tai Kavoliukas, kalbėjo, kad jis mušė malkom. Paimta malka, kiek kirviu aptašyta ranka išvertė ir tokiu medgaliu mušama. Rasyje nebuvo nei lovos, nei suolo, tik tokios, kaip durys, išimtos. Ant durų ir paguldė šitą žmogų, aš atsiguliau šone. Nieko nekalbėjo, tik vaitojo. Ryte pabudom – jis nekruta. Pradėjome šaukti, kad kameroje žmogus negyvas. Atėjo daktaras Beitala, dar jam pulsą klausė. Koks ten pulsas gali būti, kai jau atšalęs? Ateina skrebas daktaro išleisti, sako: „Ona povesilsia“ – būk tai pasikors. Kaip jis galėjo pasikors, jei jokios virvės nebuvo, gulėjo šalia mėsos? Tiesiog nurašė nuo savęs kaltę, o žmogus buvo per tardymus muštas užmuštas.“ (109; 3)

Lapkričio 10 d. Antazavėsi miškus iš Žemaitijos atvyko Tėvyne apsaugos rinktinės kovotojas Mykolas Kazanas. Šilė surado jau šikrusius partizanus: brolius Petrą ir Bronį Galvonus iš Duburių kaimo, Leoną Dubinską iš Pakerių kaimo, Vladą Kuzmą iš Daugailių valsčiaus ir dar dvi dešimtis Antazavėsių ir Dusėčių vyrų. M. Kazanas pasisakė turėjęs tūto kapitono Afanasijaus Kazano galiojimus vadovauti steigiamai LLA Lokio rinktinei.

Iš partizano Juozo Puslio, g. 1911 m. Duburių k., prisiminimais:

„Vasaromis miške buvome mažomis grupėmis. Lapkričio pabaigoje susibūrėme didesnėse. Pasirinkome Antazavėsių šilę patogiai vietai, prie ežeriuko (kad turėtume vandens), kalnelis, nedidelis pušaitis – gera maskuoti. Pasidarė bunkeris. Būrė, kur pavadino Aukštaičių kuopa, sudarė 40 vyrų. Iš žmonų gavome žinią, kad aleksandraviečiai būrys nori susijungti su mūsų. Pastatėme antrą bunkerį, kur sujungėme su pirmuoju. Dabar buvome apie 70 vyrų. Vėliau sužinojome, kad nori prisijungti kriauniečių ir obeliečių grupės. Taigi reikėjo statyti trečią bunkerį, nes susibūrėme apie 100 vyrų. Kadangi buvo beginkliai – privalėme ieškoti ginklų. Būrio vadu išrinkome Karo mokyklos aspirantą Mykolą Kazaną. Mūsų būrys dabar vadinosi – Vyties padalinio Lokio rinktinė. Slapyvardžiai dar neturėjome, o maistu kiekvienas apsirūpindavo iš namų.“ (127; 182)

Lapkričio 11-13 d. Areštai Antazavėsių ir Imbrado valsčiuose. Suimti Balys ir Jeronimas Vaitonai iš Piliakalnių kaimo, Petras Streikus iš Maniuliškių. (1; 115)

Lapkri io 12 d. Salako vals iaus Valentiški kaime partizanai nušov aktyvist Agurjan Kožankov . tariama, kad tai padar partizan Vlado Blaž - no, slapyvardžiu *Timošenka*, b rys. (1; 119 atv.)

Lapkri io 13 d. Rokiškio apskrities partijos komiteto sekretorius skund si VKP(b) CK: „Pad tis kasdien komplikuojasi. Vals iuose taryb valdžios kaip ir n ra, kasdien keliuose sulaikomi apylinki pirmininkai, agentai ir kitas aktyvas. M s apskrityje atsirado daugiau bandit tod l, kad NKVD kariuomen perkoš Utenos ir Zaras apskrities miškus. Kova savo j gomis ne manoma, prašome atsi sti NKVD kariuomen .“ (65; 5)

Lapkri io 15 d. Duset vals iuje Mato Paškonio b rio vyrai nusiaub apylink s pirmininko Namarjano namus. Išeidami pagrasino: neatsisakysi s pareig - b si s po žeme. (1; 109 atv.)

Lapkri io 17 d. Rokiškio apskrities NKVD skyriaus informacija: „NKVD aparatas labai užterštas ryšiais su bandomis. Milicininkai dirba blogai, girtauja, palieka postus, d l to pab ga sulaikytieji. Lapkri io 14 d. iš ligonin s pab go 3 banditai. Lapkri io 17 d. iš pirminio sulaikymo kameros (KPZ) pab go 7 sulaikytieji. Tichon Vorobjov leido išnešti „paraš “, šiuo pasinaudodami keli kaliniai j nuginklavo ir sužeid pagalbon at jus Ivan Jakovlev . Persekiojant 6 kaliniai nušauti, vienam pavyko pasisl pti. Iš m s pus s žuvo poskyrio milicijos viršininkas Balys Repšys, trys sužeisti, o NKVD 5 divizijos 26 pulko kuopos vadas vyr. ltn. Aleks j Sokolov mir nuo sužeidim .“ (26; 74)

Lapkri io 18 d. Agentas „Stankevi ius“ operatyviniam darbuotojui Trucha iovui praneš : „Antazav s šile M. Kazanas, J. Gražys ir L. Dubinskas renka b r . Škug miške slepiasi vokie i desantai, neseniai jie jo Duset vals i telkti tenyšk i partizan . Kalbama, kad lapkri io 20 d. Dusetose prasid si s sukilimas prieš soviet valdži .“ (1; 122—123)

Lapkri io 19 d. Zaras apskrities NKVD skyriaus duomenimis, apskrityje veikia 11 b ri su 245 partizanais, dar 632 slapstosi - vengia mobilizacijos. (1; 107)

T pa i dien „miškan išb go Petras Kesylis. Buvo iškvieistas Zaras NKVD skyri , ilgai lauk pri mimo ir, matyt, išsigando, kad bus suimtas. P.Kesyl užverbavome dar 1941 m., bet mus apgavo - užuot mums dirb s, palaiko ryšius su miškiniais.“ (1; 125)

Lapkri io 26 d. Duset vals iaus Eiveni kaime žuvo b rio vadas Pranas Bertašius. (1; 155)

Sulaikytas Antanas Šura iš Eiveni kaimo prisipažino esantis Balio Kazlausko-*Bij no* b rio narys. B rio sud tis: Stasys Urbanas, Adolfas Palionis, Antanas Jusys, Jonas Markelis, Antanas Markelis, Vytautas Markelis, Jonas Šura, Povilas Bratiška ir Alfonsas Markelis — visi iš Eiveni k., Vytautas Barzda iš Skineiki kaimo, Bielinis iš Antazav s vals iaus ir Petraši nas iš Voversi kaimo. (1; 196)

Lapkri io 28 d. Salako vals iaus Baltabiržio kaime 60 kareivi ir 12 srib sulaik vengian ius mobilizavimo kariuomen Petr Macijausk , Mykol Kurp , Petr Aiduk . Sugauti Antano Juotkos b rio nariai Antanas Macijauskas ir Kazys Macijauskas, sulaikyti miškiniai r m jai Jurgis, Vincas ir Nikodemas Macijauskai. Kaime surasti ginklai: šautuvas, 2 vokiškos granatos ir 20 šovini . NKVD dokumentuose rašoma, kad operacija atlikta pagal Petro Kavoliuko iš Jurgišk s kaimo apklausos duomenis. (1; 154)

Gruodžio 1 d. Antazav s vals iuje M. Kazano b rio 4 partizanai nakt at jo Duburai io kaime gyvenan ios Marfos Rybakovos sodyb . Padeg namus ir šaudydami duris ir langus neleido išeiti viduje buvusiems žmon ms. vykio vieton atvykusi Zaras apskrities Kovos su banditizmu skyriaus 20 kari grup padeg j jau nesurado. Netoli vykio vietos rastas spausdintas raštelis: „Mirtis Lietuvos T vyn s išdavikams! Šalin kruvin j bolševizm ! Tegyvuoja nepriklausoma Lietuva!“ Prie Rybakovos nam pasaloje palikti du kareiviai ir ištremtiečiai Stepan Borunov ir Jerofej Konišev. (1; 172-172 atv.)

Gruodžio 2 d. Antazav s vals iuje M. Kazano b rio partizanai vykd „sviesto pa mimo akcij .“

15 vyr sulaik Zarasus vykstan ias dvi pastotes su 100 kg sviesto. Pasuk arklius miškan, iškrov krovin ir pastotininkams dav kvitus, kad konfiskuota partizan naudai. Apie vežam sviest partizanams pasak Ignas Girys, sužinoj tai iš Antazav s pienin je dirbusios sesers. (1; 172 atv.)

Gruodžio 3 d. Salako vals iaus partizan grup , vadovaujama P. Rainsko-*Drugelio*, antr kart užpuol rusišk Biržiniški kaim , kur gyveno aktyvistai Pachomovai. Š kart be pasipriešinimo at m 3 šautuvus ir 500 šovini . (83)

Gruodžio 4 d. NKVD viršininkas iulkovas, pasitelk s kareivius ir 10 srib , val Salako vals i nuo Juotkos b rio „bandit “. Suimtas 21 asmuo, vienas nukautas, tai es s Petras Juotka iš Jak n k. Priešui teko kareiviška virtuv , arklys su pakinktais, 5 granatos, 2 šautuvai. Pasak Ciulkovo, po šios operacijos Juotkos b ryje liko tik 7-8 žmon s. (1; 163)

Gruodžio 5 d. Salako vals iuje, Ažvin i girioje, susirinko anks iau savarankiškai miškeliuose veik partizan grup s: Vlado Blaž no (Vyželi ir Tolim n kaim), Juozo R ko (Želmenišk s kaimo), Antano Gruslio (Sabališki , Lauksteni , Užsienio kaim), Broniaus Šaukštelio (Až n , Sodži n , Geib kaim) bei Kazimiero Bubulio ir Jono i elio (Garbši , Ažvin i , Trak kaim). B rio vadu, bendru sutarimu, tapo puskarininkis, pasienio policijos Didžiasalio baro policininkas Kazimieras Kaladinskas-*Eršk tis*, iš Želmenišk s k., pavaduotojai — Povilas Butrimas-*Strausas* iš Jak n k. ir Leonas Ra kauskas -*Ešerys* iš Smalv vals . Mikalavo k.

Jungtinis b rys reng tris žiemojimo stovyklas: „Vilniaus“, „Kauno“ ir „Plaiosios“. Kiekvienoje žiemojimo stovykloje rengti 3-5 bunkeriai, apskaiuoti gyventi po 15—20 žmoni kiekviename.

T pa i dien Rokiškio apskrities NKVD viršininkas paskelb kreipim si apskrities gyventojus. Raginama iki 1944 12 17 išeiti iš mišk ir partizan b ri , antraip bus taikomos didžiausios baudm s, net iki ištr mimo iš Lietuvos Sibir . (26; 116)

Gruodžio 6 d. Antazav s šil at jo 10-12 asmen Duset partizan b rys, vadovaujamas Izidoriaus Atko i no ir Juozo Lašo iš Padust lio kaimo. Prisijung prie Šile veikian io Mykolo Kazano b rio. (61; 26-26 atv.)

Gruodžio 8 d. Duset vals iuje vidiniam agentui *Bernin* išdavus, kariuomen Baraukos miške sunaikino du B. Kazlauskio bunkerius. Žuvo 6 partizanai, tarp kuri atpažinti Antanas Markelis, Antanas Gasys, Mykolas Šura, Lionginas Šura. Sulaikytas Vincas Pravoravius iš Duset. Priešui teko partizan ginklai: 8 šautuvai, 1 automatas ir 24 granatos. (1; 93)

T pa i dien kariuomen sunaikino Antaliept s vals iaus Ilgamiškio miške veikus 24 partizan b r , vadovaujam Adolfo Slapšinsko - *Eimuo* iš Bik n . Per susir mim su kareiviais 6 partizanai žuvo, tarp j ir vadas, suimta 11 partizan . Išsigelb jo tik 6 vyrai. (1; 94)

Gruodžio 10 d. Tauragn vals iaus S l s (tarm. S los) kaime NKVD kareiviai sudegino Antano Ivanausko sodyb (slapst si jo s nus Bronius, v liau tap s partizan), jo kaimyno, taip pat Antano Ivanausko ir Juozo Šimk no trobesius. Nušov Kaz Bivein (16 met amžiaus), Povil Ma iul (50 met amžiaus), išsived Alfons dr . Ja i niški kaime sudegino Jono Šimk no ir Mykolo Gaidelio trobas, gaisre žuvo pastarojo s nus - invalidas Antanas Gaidelis. (132; 70)

Gruodžio 12 d. Saldutiškio vals iaus Šiliniški kaime NKVD kariuomen d mais paleido Kristupo Valiuko, Vlodo Gaižu io, Juozo Kindurio, Silvos Žigo, Juozo Gaižu io sodybas. Nušov Kazio Gaižu io s nus Juoz ir Adolf , Vlodo Gaižu io s n Bernard . Paliko sveikus tik mal nininko Valiuko trobesius, mat jis, baud j spaudžiamas, atpažino nušautus kaimynus. (132; 63)

T pa i dien Saldutiškio vals iuje Mykolo Vilu io — *Klevo* partizan kuopa užtv r keli NKVD kariuomenei, vykstan iai iš Linkmen Kirdeikius. Partizanai, sitvirtin Obel kalne, sutelkta 12-os kulkosvaidži ugnim privert kariuomen trauktis. (121)

Gruodžio 15 d. Antazav s šil , spaudžiamas kariuomen s, persik l Tomo Sabaliausko ir Balio Bislio vadovaujamas Kriaun partizan b rys, iš viso 14 vyr . Vyties kuopos partizan skai ius pasiek 73. Kuopos vadas Mykolas Kazanas-*Siaubas* visus partizanus prisaikdino LLA priesaika. Vladas Kuzma-*Bocmanas* mašin le atspausdino pagrindžio laikrašt lio „Laisv ir nepriklausomyb “ pirm j numer . Planuota laikrašt l leisti 20—30 egz. tiražu, jame skelbti pranešimus iš užsienio ir raginti gyventojus pad ti parti-

zanams. Bendromis j gomis tvirtinta stovykla: iškastas štabo bunkeris, tvirtintos kulkosvaidži ugniaviet s. (71; 47-49)

Gruodžio 18 d. Išdavus buvusiam partizanui - šnipui *Ku inskui*, Duset vals iaus Trakelio miške kariuomen surado du B. Kazlausko b rio bunke-rius. si lymus pasiduoti partizanai atsak š viais. Visi penki miškiniai nu-kauti, tarp žuvusi atpažinti Bronius iegis, Norba P ras, Jonas Martinskas, Antanas P ras. Iš viso b rio liko tik vadas Balys Kazlauskas, kuris pasitrauk pas J žint vals iaus partizanus. (31; 94)

T pa i dien Zaras apskrities VKP(b) komitetas paštu gavo Lietuvos Laisv s armijos štabo sakym Nr. 13. Jame reikalaujama nutraukti kov su partizanais, dezertyrais bei vengianiais mobilizacijos asmenimis, „neliesti j šeim , maisto produkt ir samagono.“ Priešingu atveju pagrasinta už vien nukent jusi lietuvi šeim nubausti 10 aktyvist šeim . (73; 99)

Gruodžio 23 d. M. Kazano kuopos 10 partizan , Janaudžio vadovaujami, vyko Degu i vals i užmegzti ryšio su Antaliept s ir Daugaili vals iaus b riaais. D l tenykš i ryšinink arešto ir kariuomen s siautim susitikimui ne vykus, partizanai patrauk atgal.

Kit dien , gr ždami atgal, užsuko Duset vals iaus Vaini n kaim pa-siimti maisto ir pavalgyti K i vakarien s. Pataik ant kaime pasalavusi srib : žuvo partizanas Jonas Makarskas, sužeistas Jonas Bislys. Nuo granatos sprogimo užsideg trobesiai, kaime kilo gaisras. (71; 49-51)

Gruodžio 24 d. NKVD-NKGB operatyvin s grup s viršininkas Figu-rinas raš apie mobilizacijos soviet kariuomen problemas: Jaunimas ka-riuomen n neina, klastoja dokumentus, sendinasi ir jauninasi, specialiai apsikre ia niežais ir toki asmen s skaita auga bandos. Zaras apskrityje, lyginant su kitomis apskritimis, mobilizacija vykdoma gana neblogai, komisij pra jo apie 80 % asmen . Tai paaiškinama ne geru mobilizacijos darbu, o tuo, kad daug rus , kurie visi eina kariuomen . Lietuviai slapstosi.“ (1; 195)

Gruodžio 27 d. „137 šauli pulko kariuomen s dalys, vadovaujamos NKGB operatyvinio galiotinio j. ltn. Telegin ir štabo viršininko pavaduotojo vyr. ltn. Gvoz-dovskij, Tauragn vals iuje per Stugli , Bajor , Kaborišk s ir Musteiki kaimus per-

sekiojo LLA Tigro rinktinės kuop. Nacionalistai brys gruodžio 27-28 d. naktį atėjo į Salako valsčius Miškiniškių kaimą. Kariuomenės grupė apsupo sodybą ir pareikalavo banditus pasiduoti. Jei neįlymus pasiduoti banditai atsakė kulkosvaidžiais šovė. Užsidegus namui, 5 banditai iššoko laukan ir buvo nukauti, o kiti 12 sudegė sodyboje. Gaisro metu sproginėjo šaudmenys.“ (34; 195)

Iš partizano Jono Lisausko-*Žilvio*, g. 1920 m., prisiminimais:

„Mes iš karto didelį sna bandosna nujom, turėjome miške bunkerį pasidarė ir su draugu Jonu Uboniū gyvenom. Nesinorėjome per žmones eiti, jeigu tik mes nepasirodysime, paskui pereikė - bobos šiur, šiur - Jonai vaikšto. Niekur nujom, maisto atsinešam ir gana. Galvojome, kad Amerika mus greit išvaduos. Paskiau pritrūkom maisto, eisime namo parsinešt.“

Mes einam, o pakely draugų pulkas tokiu pačiu kaip ir mes. Sustoję stovė, ugnį kareiviai, o jau kariuomenė ir sribai apie Minė ir Tauragnus einą per miškus. Na kas mums daryt? Kur mums daryt? Namai - neišeina. Laukuos? Ten irgi gali būti pilna kareivių. Eit tan pačiu bunkeriu vėl baistu, vejodavo dažnai, su šunim vaikščiiodavo.

Einam toliau, pakeliui prisijungė draugai - jau didelė mūsų pulkas. Dauguma nevietiniai, nematyti. Vadas Jonas Stundžia-*Svajnas* mus veda, vyrai aplink jį bajavi. Nuėjome Pautcinių, 4 km. nuo Utenos, bažnytkaimis Biliakiemis.

Buvo Kalėdos, aplink bažnyčią matė žmones. Apsistojome trijose trobose. Mūsų — trys skyriai, skyrininkas puskarininkis nuo Stelmūšų (jo sesuo buvo Toliūmė nusutekėjusi). Geras vyras, mokėjo vokiškai susikalbėti, jis buvo Jono Stundžios pavaduotojas.

Ten bebėgant pranešė, kad kariuomenė atgal grįžta. Sugrįžt atgal - kelio perdaug, pernakt nenuėisim iš karto. Tai mes Kalvių kaime apsistojome ir pernakvojė galvojome vėl žengt miškan. Rytė rėkia sargybinis: „Pavojus, kelkit si!“ O mums gerai, net koj nesiam. Jau šaudė namus, o mums nėr k daryt: jeigu šaudysim, tai ir jie šaudys ir dar žmones sudegins. Vadas Stundžia šaukia, kad reikia laikytis, iš Kalvių juos išmušt. Jie iš kulkosvaidžių duoda, kulkos lekia kaip lietus lyja.

Aš kaip netarnavęs - žalias žmogus, bėgant mane ir peršovė per plaučius. Tik perko frenėjus vata. Ai, dabar man vėl pergyvenimas, kaip išėia išėit. Kurie sveiki - nudundė jo, likau vienas.

Mane užėjo vokiečiai. Su mumis bandoj buvo, rusus puolėjus dar pritrūjo. Jis pa m mane panešt. Drėsus - kiti bėga, lekia, o jisai žingsniukais ramiai einą. Mane neša, bet pa m blogai: plaučiai peršauti, kraujas per burną bėga, o žmogus - ne

pagalys, nešt nepatogu. Parodžiau ranka vokiečių, kad mane mest ir pats gelbėti si, man vis tiek gyvenimo nebūt.

Paliko mane vien ir einu kaip galiu. Galvojau, kad reiks mirt. Pasidėjau kiek, vėliau akyse prašvito ir vėl einu. Reikia eiti - vejasi, prilaikyti juos vokiečius, tai nelekia, kaip pirmai.

Prieinu - prastas nameliukas, dar kraujo matosi ant sniego, kiaulė pajauta. Neisiu, galvoju, kad gal koks komunistas gyvena. Toliau paeinu - namas didelis, pajauto medžio. Užėinu, paprašau: „Gal galima prisiglausti?“ Moteris kalba: „Mums sak, kad yra partizanas peršautas, reikia važiuoti paimti, bet kur važiuosi, kai toks šaudymas. Baisu.“ Sakau: „Nesirpinkit, kad aš, jau nebereikės jums važiuoti.“ „Na, tai kad nori gulkiš laškon.“ Sakau moteriai, kad laškon man nepatogu, kareiviai eina, ieško, suras. Tada man duris atidarė kamaron, kur buvo aruodai, sudėti kažkokie kubilai. Atsiguliu už tų kubilų, aruodai, o šalta buvo, paėmė šaltos Kaldos. Bobel atnešė pagalvėlę - gulėk. Šitaip begulint girdžiu, kad skrebai ateina: „Gdie bielyj partizan - bandit!?“ O moteris su vaiku mažutiu ant rankų, galvojau, kad jai nervai neišlaikys ir sakys - pasiimkit! Bet ne, girdžiu, kad ginasi, kad nieko ner. Strebasi tik duris pradara, kerziniu ebatu vidun iaukšt — ner nieko. Duris plyšt ir uždarė. Išėjo.

Girdžiu - šeimyna džiaugias, kad man nerado. Bobel kalba: „Ai, ai, gi tavo ebatai mat si.“ Gal skrebas pagalvojo, kad ebatai guli numesti, ten nelabai švaru buvo.

Tada labai sušalau, buvo Kaldo laikas. Atidarau duris - ant pečiaus užlipimas. Senelė tokia labai sena, stora kaip kalnas ant pečiaus guli. Sakau: „Senele, priimk ant pečiaus sušilt. Tu prie krašto atsigulk, o aš - už tavęs.“ Ten kaldrė visoki pridėta, pušai, niekas nematys, kad yra žmogus. Matau, kad ji labai nenori, galvoja, kad tuoj numirsiu. Sakau: „Nebijok, senele, nenumirsiu, tu tikėtai gulėk ant krašto.“ Atsiguliu, kažin kas muša langan - skrebas kelio klausia. Pasakojam keli, tas net nerjo vidun.

Kelias dienas pragulėjau ir broliškus namus atsivežė. (104; 2—4)

Iš Broniaus Žilno, g. 1933 m., prisiminimais:

„Kai Kalviuose J. Stunžios broliškus išblaškė, tada kareiviai paėmė vieną partizaną ir jį vedžiojosi per vietas kur miškiniai užsibėgė. Šitaip atvedė Miškiniškių kaimą, tas išdavikas atvedė mūsų namus ir pirštu mano tėvų - Kazimierų Žilnų. Tėvui buvo liepta vesti pas Kazimierą Dijoką, mat to išdaviko buvo pasakyta, kad ten turi susirinkti iš Kalviškų išmušti partizaną. Stribai mano tėvų nusivarė prie Dijoko klotimo, visokiais būdais kankindami nužudė, o po to metė klotim ir uždegė.“ (116; 1)

Iš ryšinink s Elenos Žil nait s-Šešiap d s, g. 1929 m., prisiminim :

„Atb go jie apie 11 val. vakaro, labai sušil , pavarg , sukait nuo b gimo. Papraš duot gert vandens, tarp sav s kalb dami, kad yra nušaut ir sužeist . Min jo Jon Lisausk iš Tolim n , o kit neprisimenu, nes min jo slapyvardžiais. Aš jiems daviau valgyt, vos tik sp jus pavalgyt išgirdau šaukiant, kad supa namus.

Užb gau ant aukšto ir pasisl piau viršuj. Išgirdau, kad skrebai daužo langus, tada partizanai met laukan pro duris granat - priplojo skrebus prie žem s ir leidosi b gti. Daug tada išb go. Užsideg namai, aš nušliaužiau žemyn, nes liepsna jau degi- no r bus ir plaukus. Nusime iau degan ius r bus ir atsiklaupiau kampan. Pama iau, kaip rankas pak l s laukan iš jo Povilas GURKŠNYS. Šit berniok skrebai pasiguld ant žem s ir nušov . Pama iusi kas jam atsitiko, pagalvojau, kad geriau sudegt, negu pakli t skreb rankas gyvai.

Gal b iau ir sudegus, bet pasitaik proga pab gt. Namui degant iš viršaus krito žarijos - skrebai atsitrauk . Pap t v jas ir pavar d mus pažeme, tuo momentu aš, jau visa apdegusi, išb gau iš degan io namo. Kas atsitiko su šeimininku Kazimieru Dijoku ir su viduj likusiais partizanais aš nežinojau. Žinojau tik, kad išb go Alfonsas Kliukas iš Apkart kaimo.“

Gruodžio 28 d. Antazav s vals . vyko istorinis Šilo m šis. Partizanai gerai sitvirtino stovykl ir, nepaisant gausesnį priešoj g , sugeb jo išvengti didesni nuostoli ir tvarkingai atsitraukti. Žuvo Jonas Kairys, lengvai su- žeisti rinktin s vadas Mykolas Kazanas ir vokie i sanitarijos tarnybos leitenantas Heino Nave. Okupantai (j pa i duomenimis) neteko vieno kareivio ir vieno stribo.

Iš Zaras apskr. NKVD skyriaus pažymos apie Šilo m š :

„Antazav s vals . OBB galiotinis Jasinskas Šil pasiunt žvalg grup - 15 istrebiteli . Kartu jo ir kovin grup - 35 kariai iš NKVD 36 šauli pulko 2 ba- taliono kuopos, vadovaujami ltn. Ivkin. Prieš ši operacij parengtos 3 pasalos su kulkosvaidži lizdais.

Žvalgybos metu surasta tvirtinta žiedinei gynybai bandit stovykla. Operacijai vadovav s ltn. Ivkin pasiunt Antazav n kurjer , kad pakviest pagalb iš Zaras . Pa- stiprinimo atsiant 15 kari , o kuopos vadas ltn. Naivyšnikovas atvyko tik 15 val. Jis atsived tik 18 kari . Su šiomis j gomis bandyta pulti stovykl , bet miškiniai smarkia

ugnimi kareivi neprisileido. Tada pasi stas kurjeris Dusetas, kad atvežt minosvaidžius. Minosvaidžius pristat tik 17 val. Kartu atvyko Dusetose buv s NKVD 4-os divizijos vado pavaduotojas pulk. Solomatin ir divizijos operatyvininkas pulk. Kraskov. Puolimas atnaujintas tik 20 val., bandit stovykla paimta be m šio, bet ji jau rasta tuš ia, banditai iš j . Bunkeriuose rasta rašomoji mašin l , radijas, virš 1000 šovini , vienas šautuvas ir užmuštas banditas. Operacijos metu žuvo vienas istrebitelis ir sužeistas vienas kareivis. D l operacijos žlugimo kalti tik leitenantai Naivyšnikov ir Ivkin, kurie, užuot puol bandit stovykl , siuntin jo pagalbos prašymus ir tokiu b du uždels laik iki nakties. Nustatyta, kad kautyn se dalyvavo banda iš 43 bandit , ginkluota 3 kulkosvaidžiais, 10 automat ir iki 30 šautuv . Tris dienas truk s bandit persekiojimas buvo nerezultatyvus.“ (31; 99—101)

Gruodžio 30 d. Zaras apskrities NKVD skyrius praneš , kad per m nes suimti 152 žmon s, iš kuri 105 — „banditai“, dar 36 „banditai“ nušauti. Sulaikyti 148 vengiantys karo tarnybos asmenys, iš j vienas nušautas ir 7 suimti. (31; 92)

Gruodžio 31 d. Nauj j met nakt Salako vals iaus Naub n kaime Leokadija Kavoliukien su dukterim Gene kapeliuose palaidojo Miškinišk se žuvusius Jon ir Povil Kavoliukus. Pokario metais žuvo keturi broliai Kavoliukai. (99; 2)

1945 metai

Sausio 2 d. Zaras apskrities VKP(b) antrasis sekretorius Ivan Kulibabin laiške VKP(b) CK skund si, kad apskrities „inteligentija persunkta nacionalizmu, laikosi fašistin s orientacijos.“ (74; 2)

Sausio 3 d. Imbrado vals iaus partizanai apšaud pašto skyri , sužeid pašto viršininko žmon Adel Skindaravi ien . vykio vieton atsi sta ltn. Stepano Sergadajevo vadovaujama kovin grup partizanus persekiojo 12 kilometr . Nušautas b rio vadas Juozas Šeštokas iš Kiviški kaimo, sulai kyti Steponas Stunž nas iš Kiviški ir Julius Smalinskas iš Obeli vals iaus. Apskrities NKVD viršininkas pagyr operacijoje pasižym jusius srib vad Vasilij Atajev , leitenant Sergadajev ir milicinink Ov inikov . (39; 8-9)

Sausio 8 d. Broli Graži bei Vlado Kuzmos vadovaujama Vyties kuopos 15 partizan grup išžygiavo užmegzti ryšio su Žaliojoje girioje veikianiais partizanais. Netoli tikslo sužinota apie girioje vykstančius miškų valymus, buri išblaškymus ir gausias partizan aukas. Vertinam, kad tokiomis sąlygomis nepavyks susisiekti su tenyškais partizanais, M. Kazano kuopos vyrai pasuko atgal — Antazavės šil. Sausio 7 d. išvargę vyrai sustojo poilsio Kriaunavals kaimo kaime.

Iš partizano Juozo Palivono, g. 1925 m., prisiminimais:

„Pasiėmėme Baršėnų kaimą, ramu. Nuėjome pas mamą Oną Palivonienę, ji gyveno su dviem mažesniais broliukais — dvynukais Jonu ir Petriuku. Atėjome parodytis, dieneiti nebuvo kur, pasilikom dienoti. Reikėjo gerai pailsėti. Kiauliukas buvo papjautas, tai mama pradėjo gaminti valgyti. Vyrai pasiprašė, kad mama priimtų juos pagyventi, likome dar vienai dienai.

Nuo mūsų namų kokie 100 metrų eina kelias Kriaunais. Kitą dieną sargybinis pamatė, kad važiuoja mašina pilna kareivių ir suką link kaimo. Vyrai greitai apsirengė ir susiruošė išeiti, broliukams sakau: „Renkitės, eisite su mumis.“ Pasiliko viduje tik sena mūsų motina.

Aš pasiėmiau vyrams kokią nors puodelį — po du atsargiai išeiti iš namų, ir slinkti Sartėžero pakraščiu, palei medžius ir krūmus, pereinant gretimais kaimais susimaišyti su žmonėmis, kad nebūtume grupė. Ginklus sukaišioti kokias skylės, kad nebūt ginkluotiems, taip gal išliksime gyvi. Netoliese buvo Šiurė ir Vizgarių kaimai, bet broliai Gražiai užgyn — turim laikytis ginkluoti ir visi kartu.

Išėjome, vyrai nusprendė kirsti ežerą, o mes su Vladu Kuzma ir vienu iš brolių Gražių bandėm pereiti mažų lankų — link Bradesių. Nuo kalniuko kareiviai pamatė — pradėjo šaudyti — mes metėm sėper ežerą, laimingai pasiekėme Bradesių pusę. Prie pat miško sukniubo mano palydovas Gražys — kulka peršovė jam kojas, o kitos kulkos į jį visai pribaižė.

Tuo metu mano broliukai metė sėper ežerą — visai kitą pusę. Kareiviai, matydami, kad jie dar vaikai, pradėjo šaukti: „Dieti, niebegite, malūki ostanovitesj!“ („Stokit, vaikai, nebūkite“). Laimė reikalas, bet ar patys kareiviai, ar karininkai sakyti nešaud broliukus, jie laimingai išbėgo. Kartu su jais išbėgo ir buvęs Kriaunų pašto viršininkas Tomas Sabaliauskas. Tikra laimė, kad kareiviai juos nešaudė, nes nušauti buvo visai paprasta. Mus traukiantis per ežerą taip pat galėjo nesunkiai nušauti, pralėk

pro šal rog s su kareiviais, jie mus nešaud, mes juos — taip pat. Matyt nor jo mus paimt gyvus.

Mes per j ežer prad jome galvot, kur d tis toliau. Nusprend m brautis Antazav s šil , link sen j bunkerio . Už jom Velikuškes - troboje nieko n ra, arklys stovi pakinkytas, bet n ra vadeli , žmogus vadeles pasl p , kad mes arklio nepavogtume. Tuomet patrauk m šilo pus n. Link šilo visas kelias užsnigtas, tik vieno žmogaus eita, p dos lik . Su Vladu Kuzma žingsnis žingsn , p da p d , nu jome miško gilum . Giliau pa j pasukome už egļu i ir pasireng m esant reikalui priešintis. Pasirodo m s atsargos priemon s nebuvo beprasm s, nes išgirdom kažk einant. Pama iau, kad paskui tas p das seka 4 kareiviai. Aš tur jau kulkosvaid , o Kuzma — karabin , tai gal jom nušaut tuos kareivius, bet susirod m pirštais, kad praleisim, jei nepasteb s m s . Taip ir buvo. Jie pra jo pro mus, greitai pamat m, kad iš paskos eina dar 8 kareiviai. Taigi teisingai padar m, kad nešaud m — b tume gyvi iš to neištr k . Jie nu jo link bunkerio . Mes nusprend me nebeieškoti sav j , bet geriau slapstytis iki pavasario.“ (107; 2—3)

M šyje ant Sart ežero prie Barš n kaimo žuvo partizanai: Antanas Puslys, Vilius Zablackas, Vytautas Zablackas, Jonas Gražys, Jonas Zarakauskas, Jonas Kokinas, Bronius Vaikutis.

Kitame ežero krante, netoli Bradesi kaimo (kitur nurodoma, kad ties Velikuški kaimu) žuvo Antanas Gražys. Iš grup s gyvi liko tik trys kovotojai, taip pat du vyrai, atsiskyr kelios valandos prieš m š .

Sausio 28 d. Salako vals iuje sulaikytas partizanas Silva Dieninis iš Vyželi : „Tardymo metu jis prisipažino, kad kaimynai Petras Rakita ir Antanas Garbšys es banditai, ir jis pažad j s duoti jiems rankin kulkosvaid . S. Dieninis sutiko mums talkinti išduodamas gauj , nustatyti bunkerio vietas ir pakišti banditus po operatyviniu sm giu. Jis noriai užsiverbavo, pažad j s vykdyti m s uždavin . Pasak , kad kaitu už save palieka keturis šeimos narius ir turt . Dieniniai turtingi, turi 22 ha žem s, 2 arklius, 3 karves ir 4 kiaules.“ (39; 18)

Paleistas iš sribyno r sio S. Dieninis pasisl p nuo saugumie i . Pas tet Rok n kaime apsigyd s tardymuose padarytas žaizdas, pasitrauk Tau-ragn vals iuje veikusi partizan b r . Partizanavo slapyvardžiu *Atas*, žuvo 1945 m. spalio 4 d. (kitur nurodoma - spalio 6 d.) raiste netoli Gateli .

Sausio 29 d. Tauragn sribai ties Vaidziušk kaimu ant Balosiuko ežero peršov b gan ius brolius Pran ir Algird Aškinius. Kelias dienas pasikankin , nuo sužeidim mir . Matydami kruvinus jaunuolius, sribai gail josi, mat galvojo, kad šaudo „banditus“. (115; 2)

Vasario 10 d. Saldutiškio vals iaus Kem šio kaime kareiviai nušov Me Skursk , Kaz Samson iš Kem šio kaimo ir jo svain Petr Ubon iš Salako vals iaus Tolim n kaimo. Dokumentuose užraš , kad likvidav Krinicko b - rio partizanus, bet iš ties vyrai tik slapst si r syje, kur ir buvo užpulti. Leido kapin se laidoti tik Kaz Samson , mat žuvusiojo sesuo Liuda pripažino bro - l . (132; 70)

Vasario 15 d. Ignalinos vals iuje, miške prie Žeimi kaimo, stovyklavo K. Kaladinsko 50 partizan b rys. Miškinius pasteb jo nuo „majako kalno“ iuožin j vietini rus vaikai. Papasakojo savo t vams, šie suskubo pranešti Ignalinos enkavedistams.

25 istrebiteliai nepasteb ti priart jo prie stovyklos ir padrikai apšaud partizanus. Sutrik miško broliai netvarkingai trauk si Ažvin i miško pus n. Pasak vyki liudinink , miškini atsitraukim prideng ant „majako kalno“ sitvirtin s juodbruvo gymio rus kariuomen s dezertyras (gal gruzinas?), kulkosvaidžio ugnimi trukd s sribams persekioti partizanus. Narsus karys žuvo, bet vyrai be nuostoli pasitrauk miško gilum . Nelaisv n pakliuvo tik peršalimu sirg s ir atlik s nuo b rio Vladas Arlauskas iš Sungard dvarelis. Sribams teko vairi partizan manta: 2 kulkosvaidžiai, 4 šautuvai, 1 automatas, 2000 šovini , 2 pakinkyti arkliai. (132; 37-38)

Vasario 28 d. Vilniuje vykdytas mirties nuosprendis Salako krašto partizanams Emanueliui Šlepei, broliams Baliui ir Henrikui Bikuliams. (117; 211)

Kovo 1 d. Salako vals iaus Jak n kaime nušautas Tolim n apylink s pirmininkas Maksimas Trofimovas, jo asmens sargybiniai Povilas Ragauskas ir Kazimieras Gimžauskas (abu iš Tolim n kaimo), apylink s sekretor Janina Samait iš Sungard dvarelis. Mirtinai sužeista ir nam šeiminink

Uršul Ci elien . Bereikaling auk galima buvo išvengti, bet miškiniai, žinodami, kad viduje esama keli ginkluot vyr , nerizikavo ir šaud pro langus kryžmine ugnimi. Išpuol sureng Tauragn partizan grup , suvedusi s kaitas su neken iamu Maksimu. (103)

Kovo 4 d. Salako vals . Eršk io b rio partizanai nusprend per vien nakt likviduoti aršiausius vals iaus aktyvistus. Vlado Aiduko-*Tigro* grup Garbši kaime nušov Stas Barkausk ir Antan Milin i n . Žagaryn s kaime stribo Natal enkos namus mestos keturios granatos, skeveldromis sužeista stribo motina. Aktyvistas, b damas gerai ginkluotas, nesutriko ir apsigyn . Partizanai atsitrauk .

Ažvin i kaime apsupti stribo Broniaus Nevidomskio namai. Nuo taikli stribo š vi krito b rio vado pavaduotojas Leonas Ra kauskas-*Ešerys*, sunkiai sužeistas Bronius Ivanauskas-*Ramunis* iš Ažvin i kaimo. Pasinaudoj s sumaištim ir d m priedanga (užsideg namai), Bronius Nevidomskas pab go. Nors buvo bedievis, perrišti žaizd atb go pas Švedrišk s klebon J. Gurausk . (98)

Kovo 4-7 d. Zaras apskrities NKGB skyrius areštavo tarnautojus Zarasuose, D kšto, Salako, Duset , Antaliept s, Smalv vals iuose. Iš viso už grot atsid r 15 asmen . Taip pat suimta 30 apskrities mokytoj bei Zaras gimnazijos direktorius, kuris „dienomis agitavo už taryb valdži , o naktimis planavo taiki žmoni žudynes.“

Žv riškai tardomi daugelis prisipažino priklaus LLA pogrindžiui. 1947 m. bylas perži rint, dalis nuteist j pripaž stami nekaltais, bet ne vienas tardymuose ir kal jime jau buvo palik s sveikat . (74; 2)

Kovo 7 d. Salako vals iuje kariuomen „šukavo“ Ažvin i giri . Sulaikyti Eršk io kuopos r m jai Petras Laurinavi ius ir Adomas Ivanauskas išsigyn tur ryši su miškiniais. Prisipažino tik kovo 13 d. Zaras kal jime, kai m si tardyti NKVD „specialistai“. Pagal tardymuose išmuštus parodymus Ažvin i giri oj rastas bunkeris ir jame pašarvotas nuo sužeidim mir s partizanas *Ramunis*. Partizanai buvo neseniai pasitrauk . (38; 49 atv.)

Kovo 17 d. Obeli vals iaus sribai, vadovaujami Ziboli k. proletaro - kalvio Antano Sesicko, Kubiliški kaime A. Isodo sodyboje surado bunker . Ten sl p si Vincas Pupelis, Antanas Pauliukas, Adolfas Isodas ir Izidorius Juo ys. Ryžtingai pasipriešin partizanai du sribus sužeid ir likusius priver t b gti. Iš j iš bunkerio ištard sužeistus ir nu j Strazdišk s kaim nušov Klemens Vilkausk . Nuo atsitiktin s kulkos žuvo pastot vadeliojusi Ona Kligyt iš Stasi n k. (37; 165)

Išveng ž ties vyrai iš jo Agurkiškio mišk , kur b r telk Kazys Ramauskas-Šar nas.

Kovo 18 d. Salako vals iaus NKVD skyrius užverbavo vidin agent *Ramel* . Tai Stasys Biveinis iš Salako vals iaus Kulokyn s kaimo. Vokie i laikais buvo išvežtas Reicho darbo tarnybon, sovietams už jus slapst si. Vladas Di i nas iš Paluod s, pagail j s miške vargstan io kaimyno, atsived S. Bivein b r ir už j garantavo.

Ryšiui su *Rameliu* užverbuota jo sesuo, bet atsarg s partizanai neišleido naujoko iš aki , tod l pirm pranešim *Ramelis* perdav tik geguž s 17 d. Vos po savait s eidami parsinešti maisto, partizanai ties Rok n kaimu pateko pasal . S. Biveinis iškl s rankas nub go pas sribus, tokiu b du išsiduodamas es s išdavikas.

1946 m. pavasar jis tapo MVD 2N valdybos specialiuoju agentu *Ugorj*, dalyvavo operacijose prieš partizanus Trak , Telši apskirtyse. 1947 m. už besaik alkoholio vartojim , vagystes ir palaid elges išvartytas iš grup s. Kelis m nesius ligonin se gyd si venerines ligas.

1947 m. sugr ž s t višk valkato, „pasi m s žmonai Zinaidai Fedorovi priklausant automat slankiodavo po apylinkes, neva ieškodamas bandit .“ Visiškai degradav s susid jo su tokia pat kaip ir jis degenerate - MGB agente *Dama*. 1948 m. vasar apgaul s b du iš Šven ioni apskr. MVD viršininko Carenko išviliojo 200 rub. Už išėikvotus pinigus pasi stas „atidirbti“ Ceikini vals i , kur 1948 m. rugpj io 2 d. j nušov vietiniai sribai. Atseit, prašomas pateikti dokumentus, S. Biveinis energingai band kažk traukti iš kišen s. (39; 49,55), (30; 67-69)

Kovo 20 d. „Zaras apskrities NKVD skyriaus kovos su banditizmu linija užves tos 8 grupin s bylos 52 asmenims bei 35 bylos pavieniams asmenims. Trumpalaikio sulaikymo kameroje kalinama 30 asmen , kai kurie laikomi nuo sausio m nesio, bet

iki šiol netardyti. Tr ksta tardytoj , delsiant apklausti prarandama daug operatyviai vertingos informacijos.“ (38; 49 atv.)

Balandžio m nuo. Antazav s vals iuje sulaikytas Vyties kuopos narys Stasys Andri nas. Tardomas išvardijo 32 partizanus, o iš viso j es 100-110. Kuopos ginkluot : 5 rankiniai kulkosvaidžiai, 30 automat , 60 šautuv ir granatos. Pasak S. Andri no, M. Kazanas partizanams liep susilaikyti nuo aktyvi veiksm , reikia tausoti j gas, kai ginsime žmones nuo išvežimo Sibiran. (39; 16)

Balandžio 15 d. Duset vals iuje Bronius Galvonas sudar atskir ,M. Kazanui nepavald , b r Pakeri šilelyje.

Balandžio 25 d. D kšto vals iuje ties Biržinišk s kaimu Broniaus Šaukštelio-*Huberto* grup s vyrai apšaud aktyvistus Pochomovus. Tuo pa iu lai-ku Eršk io kuopos partizanai sureng išpuol Salako vals iaus Avinuostos kaim . Nušauti soviet aktyvistai Vasilijus Ivanovas, Gen Ivanova, Larionas Nazarovas ir Prokopijus Nazarovas. (64; 11-12)

Geguž s 4 d. Salako vals iaus Tolim n kaime Eršk io kuopos partizanai *Arklys* ir *Lapas* nušov išdavik Jon Juotk ir jo motin Veronik Juotkien . Išeinant iš sodybos, išb go 12 met amžiaus J. Juotkos s nus Leonas, šaukdamas: „Ko ia šaudot, gyvat s?“ Nušov ir t . Paklausti, kod l nužud vaik , paaiškino: „Augo chuligan liu, t v neklaus , keik si, r k . Koks žmogus iš jo b t išaug s?“ (39; 110), (112; 3)

Geguž s 5 d. Keršydami už J. Juotkos nužudym , Salako sribai siaut Vyželi kaimo apylink se. Ties Bajor li k. nušov partizan Bonifat Dienin . Jo seser Zos Dieninyt pernakt tard Salako sribyne, o kit dien , pririš virve, vedžiojo po kr mynus, reikalaudami rodyti bunkerius. Mergin iki m lynumo sukapojo biz nu ir pribai g š viu. (103; 93)

Geguž s 7 d. Kelyje Antazav -Dusetos M. Kazano b rio partizanai nušov sribus Andron Novikov ir Zakar Frolov . Nety ia sužeid pagyvenusio amžiaus pastotinink Juoz Raug . Pab g s sribas per kr mus mat , kad partizanai perrišo sužeist j . (132)

Geguž s 8 d. Duset sribai, kerštaudami už partizan išpuol, siaut jo Gip n kaime. Prieš tai Kalbutišsk se gerokai pavartojo namin s, tod l Gi- p nus atvažiavo b dami girti ir sužv r j . Baud jus vedžiojo išvakar se susi- šaudyme išsigelb j s sribas. Apipl š ir uždeg partizano Leono Dubinsko sodyb , pamišk je nušov t v . Ieškojo sužeisto Juozo Raugo, bet jam esant ligonin je, išliejo pykt subadydami ir nušaudami pos n Juoz Vienažind , g. 1919 m. Lavon išsivež Dusetas ir numet miestelio aikšt je. Motinai s naus k n atidav tik tada, kai ji pasiraš rašt , kad s nus buv s banditas ir nušautas pagr stai. (132)

Geguž s 10-15 d. Antazav s vals iaus Volungi ir Kumpuoli kaimuose Vyties kuopos partizanai muš aktyvistus Petr Vasiliausk , Vinc Budzil ir Petr Ramanausk .

Iš partizano Juozo Streikaus-*Stumbro*, g. 1923 m., 1958 07 22 d. savaran- kišk parodym :

„Geguž s m nes , apie pabaig , Kazanas sak mums pasiruoti žyg , išved pirm j apipl šim Volungi kaim , atrodo, kad pas Vasiliausk . Nu j apsupome nam , Kazanas su Lukoši nu silauž namus. Aš buvau sargyboje prie tvarto, iš- girdau troboje riksm . Kazanas labai žiauriai sumuš šeiminink . Kada viskas buvo sud ta maišus, išnešta or , iš jo ir Kazanas or . Tada ir aš jau vid pasiži r ti, ir išsigandau: virtuv je visi indai buvo sudaužyti ir dar t s daužym Bernotavi ius Vladas, abu šeimininkai baisiai sumušti vaitojo žem je gul dami. Dav švilpuk ir mes pa m me maišus su turtu, iš jome mišk . Miške, iš mus vis turt , pama iau tikrai klaik vaizd , buvo paimta daug daikt , kurie mums visiškai nereikalingi. Mes prad jome kalb ti, kad taip negerai, imti kas nereikalinga ir taip mušti žmones, bet Kazanas pasak : „J s esate paskutiniai kvailiai, jie nuo j s at m visk -j s laim ir j s šeimas pražud , o j s dar gailite j .“ (70; 170)

Geguž s 17 d. LPS Gedimino rinktin s štabas, kuriam buvo pavald s Duset , J žint ir Antaliept s vals iuose veik b riai, išleido sakymus, re- glamentuojan ius išdavik baudim , elges su vietos gyventojais ir partizan b ri vidaus tvark .

Partizanams nurodyta ant kepturi d v ti Vyties kryžiaus ženklus, o kautyni metu užsirišti ant kair s rankos balt raišt , kaip atskyrimo ženkl , kad nety ia nenušauti sav j .

Partizanams dera mandagiai elgtis su gyventojais, vengiant perd to lipšnumo ir bi iuliavimosi su mažai žinomais asmenimis. Uždrausta rusiškai keiktis, nes „žmon ms galime pasirodyti panaš s okupantus, prieš kuriuos kovojame.“

B riams nurodyta sudaryti tariam nusikaltimais lietuvi tautai asmen s rašus, už kuri teisingum atsako vals iaus b rio vadas.

Prasid jus karin ms operacijoms prieš partizanus, b riai be atskiro sp jimo išsiskirsto grandis, kurios veikia savarankiškai. (132; 169)

Geguž s 17 d. Tragedija Antazav s vals iaus Salini kaime. Ieškodami besislapstan io nuo mobilizacijos Leopoldo Gaidžio, vietos sribai nužud ir sudegino vis Gaidži šeim : nam šeimink Karolin Gaidien (g. 1885 m.), Leopoldo Gaidžio žmon Veronik ir 6 m n. amžiaus Albinut Gaidyt . Tvarkant namo deg sius, r syje rasti ir uždusisio šeimnininko Leopoldo Gaidžio palaikai.

Ši tragedija nebuvo užfiksuota nei viename NKVD-NKGB dokumente, tik apibendrinan ioje pažymoje agent rinei bylai Nr. 411 „Vragi naroda“ pažym ta, kad Leopoldas Gaidys 1945 m. geguž s 17 d. nušautas „ginkluoto pasipriešinimo metu“.

Adel s Maz rien s pasakojimas „Antazav s didvyriai“ apie Gaidži šei mos tragedij pirm kart paskelbtas 1989 m. Lietuvos laisv s lygos laikrašt - lyje „Laisv s šauklys“ (1989 06 16, Nr. 6). V liau dar ne kart perspausdintas periodin je spaudoje, vairiuose leidiniuose. Sovietini archyvin i dokument apie žudynes Salini kaime n ra. (128)

Geguž s 18 d. Informacija apie pad t Rokiškio apskrityje: „Banditai grašina naujakuriams, kad atsisakyt gaunam pareig ir žem s, antraip b si nubausti mirtim. Nor dami sužlugdyti pavasario s j , pl šia arkli nuomos punktus ir sovchozus, išveda arklus ir išveža gr dus.“ (65; 8)

Gegužis 20 d. Salako vals iaus Pašventis kaimė Erškėčio kuopos partizanai bandė nuginkluoti sriubę. Šiam pasisekė išbėgti. Plavė kaimė nuo kuopos atsiskyrusi *Paparčio* grupė, nujo iš tų daržinų. Sargybinio nepalikė. Paryšė netikėtai užpuolė Salako istrebiteliai. Sužeistas grupės vadas Jonas Bikulė iš *Paparties* susisprogdino, žuvo ir Antanas Bikulė iš *Lydekis*. Kiti vyrai atsišaudydami pasitraukė. (132; 48)

Gegužis 25 d. Antazavė sriubai iš Albino Bakuėio sužinojo, kad Skugė miške yra partizanų stovykla. Antazavė s ir Imbrado sriubai (40 žm.), vadovaujami Zaras apskr. Kovos su banditizmu poskyrio viršininko lt. Malininė ir Antazavė valsė. galėtinio Koniševo, 6 val. ryto pamiškėje penkiose vietose palikė pasalas ir mėsiškė valymo. Žuvo partizanai Vladas Krivickas ir Jonas Braukyla, paimti gyvi Jonas Žemaitis iš Šlaitėkė. ir Romualdas Labuckas iš Javydžių kė., dar vienas sužeistas pabėgė. (39; 109)

Gegužis 25 d. „Nuo mėto pradėios vykdyti 28 teroro aktai ir 47 išpuoliai ir plėšimai, iš jų gegužė mėn. tenka 14 teroro aktai ir 26 plėšimai. Teroristams gaujė ne tik išaugo žmoniškėi, bet ir geriau apsiginklavė, gavė patirties kovojant. Tarp valstiešiškė vedama antitarybinė agitacija, platinami lapeliai“, — rašoma Zaras VKP(b) uždaro posėdžio protokole. (76; 20)

Gegužis 29 d. Vyties kuopos A. Ivaškos skyriaus partizanai trimis pastotimis vyko V d. kaimė nuginkluoti Akinfos Kononovo. Aktyvistas pabėgė ir apie miškinius pranešė Antazavė sriubams. Penkiolikos sriubė grupė, persekiodama partizanus, Kudrė miškė pakraštyje ties Dervini kaimu susikė su ten stovyklavusiais Vyties kuopos partizanais. Klėnelyje sriubai patekė kryžminė apšaudymė, žuvo Larionas Klykovas, Antanas Pupeikis, Fiodoras Kudrešovas, Jefimas Chochlovas, Serapinas Kudrešovas, sužeistas Lionginas Pupeikis. Siekdami kiek sušvelninti savo nuostolius, ekistai rašė nušovė 2 ir sužeidė 4 partizanus, taiau tikrovėje buvo nesunkiai sužeisti partizanai Antanas Ivaška, Jonas Vainauskas ir Jonas Datkėnas.

Iš partizano Juozo Streikaus-*Stumbro*, g.1923 m., 1958 07 22 d. savarankiškė parodymė :

„Pri jus prie Dervini ežero staiga mus apipyl kulk kruša. Mes prad jome atsišaudyti. Sužeid Antan Ivašk ir, rodos, Vainausk . Atsišaudydami trauk m s mišk . Pamišk je jau radome išsid s ius vis b r . Auštant prad jo mus pulti Antazav s istrebiteliai. m s b r buvo at j Kazio Ramanausk b rio keliolika vyr . Atsitrauk s mišk nu jau stovykl valyti kulkosvaidži , bet atb g s Kazanas sak eiti pamišk , kur prasid jo kautyn s. Pamišk je susid riau su istrebiteliais, kuriuos apšaudžiau iš kulkosvaidžio ir jie pasitrauk . Kovos lauke pamat me gulint kelet istrebiteli , keletas iš m s iš jome paimti ginkl . Kada prad jome prie j art ti, jie prad jo mus šaudyti. Tada mes smarkiai juos apšaudydami art jome prie j . Vienas istrebitelis susisprogdino pats, o kiti pasidav nelaisv . Prie vieno prib go Vai nas Edvardas ir j nušov . Nuo kit pa m me ginklus ir sak me, kad apsimest negyvais, o at jus pagalbai sakyt , jog buvo apalp , nieko nemat . jome link miško, bet Lukoš nas iš Salini ir Kazanas sugr žo atgal ir pribaug pasidavusius istrebitelius.“ (70; 170-171)

Sumuš sribus partizanai žygio rikiuote patrauk Aleksandrav l . Ap j bažnytkaim , patrauk Agurkiškio mišk , kur savait laiko stovyklavo.

Geguž s 29 d. Eršk io kuopos *Huberto* grup s partizanai sužinojo, kad D kšto sribai nuvažiavo Jurašali k. pl šti Šaln šeimos. Silvos Butrimo lauke ties Lyg n kaimu pareng pasalas, bet neapskai iavo j g , nes iš Jurašali gr žin jo keturi vežimai srib . Pasaluojuant pritr ko šaltakraujiškumo ir pernelyg ankstyvi š viai suguld sribus šalikel . Susid r su pranašesn mis prieš j gomis jau patys buvo priversti gintis - atsakomoji ugnis priplojo prie žem s, neleido atsitraukti. Žuvo grup s vadas Bronius Šaukštelis-*Hubertas*, Mykolas Šimkevi ius-*Šerys* (abu iš Až n k.), sužeisti Juozas Karla-*Alksnis* iš Gabreli k. ir Pranas Ra inskas-*Karajledas* iš Geib k. Susir mime ties Lyg nais žuvo du istrebiteliai. Kerštaudami baud jai Až n k. d mais paleido partizano Antano Burausko-*Karklinio* trobesius, mat man ten esant bunker . (110; 2)

Birželio 1 d. LSSR NKVD Kovos su banditizmu skyriaus viršininko plk. Gusevo raštas Zaras apskr. NKVD skyriaus viršininkui mj. Michailovui: „Bandit išpuolius turi lyd ti atsakomieji m s veiksmai, palaužiant bandit ekonomin baz . Atsižvelgiant tai, kad Antazav s vals , banditai nukov 5 istrebitelius, si lau kuo skubiau išaiškinti tame dalyvavusius asmenis. Ši asmen šeimas bei bandit r m jus suimti.“ (39; 117)

Birželio 2 d. Zaras apskr. NKGB viršininkas kpt. Grigorjev praneša LSSR NKGB komisariui Guzeviui: „Banditai skleidžia gandus, kad soviet valdžiai liko suskaičiuotos savaitės, kad pagalbanditams eina lietuvių armija, vadovaujama gen. Raštikio, o artimiausiu metu Lietuva vis bus nepriklausoma. Dėl kšto vals, gyventojai nekontroliuojami soviet valdžios. Valstiečiai atvirai boikotuoja pyliavas, o soviet valdžios tarnautojai atvirai atsisako važiuoti valsius ir apylinkes atlikti savo pareigas. Jį ga, kuri galime skirti tvirtinti soviet valdžiai apskrityje, yra nedidelė. Dešimtyje valsių yra 350 istrebitelių, bet jie prastai ginkluoti, pagalbiniai kariniai kontingentai su apskrityje nėra. Šiuo metu banditizmo nuslopinimas yra užduotis Nr. 1, todėl prašome skirti ne mažiau kaip 2-3 batalionus kariuomenės, kad mes, veikdami kartu su kitomis apskritimis, galėtume veikti šitą blogą.“ (76; 38)

Birželio 4 d. M. Kazanobrio partizanai apšaudė Stelmužės apylinkės pirmūninko Konečnovo namus, aktyvistas sužeistas kratinė. Kitą naktį sumušė Imbrado valsiaus kooperatyvo vedėją Kiseliovą. (3; 34)

Birželio 6 d. Antazavės partizanai iš mokytojos Vasiliauskaitės atėmė paėkos laiškus Stalinui, ir vietoj jų paliko savo raštelį. (19; 44)

Birželio 7 d. Zaras apskrities VKP(b) komiteto uždaramė pasitarime nutarta sustiprinti vadovavimą srib batalionui ir apvalyti jį nuo politiškai nepatikimais ir degradavusiais elementais. Organizuoti sistemingą politinį ir karinį istrebitelių rengimą, traukiant taisy karinį komisariatų karininkus ir politiškai paruoštus partinių organizacijų narius. (78)

Birželio 15 d. Giniai apylinkėse, netoli Almajo ežero, prasidėjo penkias dienas trukęs Rytų Lietuvos partizanų vadų suvažiavimas. Pirmininkavo leitenantas Vincas Gumauskas-*Gailius*, dalyvavo LLA Tigras, LPS Sakalo rinktiniai atstovai, Didžiosios kovos apygardos vado *Žalio Velnio* galiotinis Aldona Paulavičiūtė-*Indyra*. Nuspręsta steigti Geležinio Vilko rinktinės štabą. Šis sumanymas sužlugdė savaitės prasidėjusį miškų „valymą“ ir vadų žūtį. (132; 82)

Birželio 17 d. NKVD kariuomenė, persekiodama „skrajojant būrą“, pradėjo valymus Ažvinčių girioje. Pakrikdinti stovyklavusieji Erškėčio kuopos, šios sumaišties metu žuvo partizanas Misiūnas-*Klajūnas*. (132; 43)

Birželio 21 d. D kšto vals iaus Pažievišk s kaime darydami krat , sribai už medin s pertvar l s surado pasisl pus policijos vachmistr , 1941 m. sukilimo dalyv Povil Valsk . Manydamas neliksi s gyvas pirmas prad jo šaudyti, nukov du sribus, bet žuvo ir pats. T pa i dien sribai išvež dabokl žuvusiojo t v - senuk Justin Valsk (mir lageryje). (132; 59-60)

Birželio 25 d. „Žmon s sitikin , kad birželio 25 d. Lietuva bus v l laisva. Pasitai-ko, kad valstie iai ateina apylinkes klausti, kada pasitrauks sovietai“, — apie gyven-toj nuotaikas raš Zaras apskr. VKP(b) sekretorius A. M lynis. (132; 43)

T pa i dien pasienio kariuomen s 130 Rygos pulkas Zaras apskrityje areštavo dvi dešimtis tariam j . Pripažinti ginkluoto pagrindžio dalyviais: Stasys Streikus, Kazio; Juozas Lukošinas, Justino; Antanas Pukinskas, Petras Burokas, Vilhelmas Vasiliauskas, Jonas Petronis, Petras Varnelis, Juozas Lašas, Juozas Šakalys, Juozas Palivonas, Izidorius Klabys, Jonas Palivonas, Vincas Palivonas, Jonas Kazanavi ius (sulaikant nušautas), Antanas Vai i -nas, Bronius Aidukas, Juozas Šileikis, Albinas Venslovas. Pripažinti pagrindžio talkininkais: Elena Barzdait , Antanas Bislys, Teofilis Dud nas, Antanas e ys, Jonas Indrašius, Kazys Kuolelis, Mikas Brot a, Feliksas Šp ras, Justinas Barzda, Vincas Vainius, Valentinas Masionis, Balys Budrys, Petras Vaitoška, Liucija Damauskien . (12; 116-117,123)

Birželio 26 d. Mykolo Kazano kuopos partizanai susišaud su negausiais srib b reliais Gaidiškio ir Raudin s miškuose. Latvijos pasienyje žuvo partizanas Balys Magila iš Kriaun n k., ties Kamariški kaimu srib surengtoje pasaloje mirtinai sužeistas partizanas Vincas Zamarys.

Iš partizano Petro Kele iaus-*Beržio*, g. 1924 m., prisiminim :

„Vakare sukalb jom Panel s Šven iausios litanij ir 16 partizan išvažiavo veži-mais su užduotim. Jiems reik jo pravažiuot pro Kamarišk II, o ten buvo pienin ir skrebai pasalas paruoš . Jie prad jo kryžmine ugnim m siškus šaudyt. Partizanai tuoj išsoko iš vežim ir prad jo atsišaudyt. Vincui Zamariui kulkos pataik šlaun ir vidurius.

Arklys vežimo neišvert , bet apsisuko ir sužeist j išvež iš apšaudymo. Partizanai surado vežime, jis dar pasak : „Vyr'ai, pad kit atsiesti“ ir mir . Atsivež m Raudin s

miškan, suvyniojom brezent specialiai kareiviams laidot ir palaidojom. Nedirbom karsto nei kryžiaus stat m - vaikš iodavo skrebai, b t surad kap — išniekin . Susišaudyme su skrebais dalyvavo Steponas Mikas, Albertas Kavaliauskas, kiti vyrai, kuri pavardži nebepamenu.“ (101; 3—4)

Po ši susir mim , vadas Mykolas Kazanas, palik s nurodymus d l vadovavimo, su artimiausiais bendražygiais J. Lukošiu, A. Bražiu iš jo Duset vals ., atkurti ryši su pogrindžio štabais ir atsinešti šovini , kuri po keleto susišaudym imta stokoti.

Birželio 27 d. Duset vals iaus epeliški miške agentui *Promet jui* išdavus, sunaikintas LPS Gedimino rinktin s Varpo b rys. Suimti b rio vadas Lašas Juozas-*Tugaudas* iš Padust lio k., Juozas Šakalys-*K stutis* iš Dikmen k. (31; 182)

T pa i dien Latvijoje, Kokainio žvyruob se netoli Pulcin s kaimo kareiviai užklupo stovyklavusius Vyties kuopos Balio Pupeikio-*Tauro* b rio partizanus. Atsitraukdami žuvo Juozas Pestinis, Jonas Stundžia, Vincas Tum nas ir vado sesuo Val Pupeikyt . (101; 2—3)

Liepos 3 d. Rokiškio apskrities NKVD skyrius praneša: „Tardant Stas Macijausk , kilus iš Obeli vals iaus Bik n kaimo, sužinota kur slapstosi Pupelio b rys. Nukauti 5 banditai, tarp kuri ir vadas Jonas Pupelis iš Kubiliški . Suimti iš Strazdiški kil Petras ir Jonas Pitr nai, Petras Garnelis. Iš nacionalist atimtas 1 rankinis kulkosvaidis, 5 šautuvai, 11 granat , 2000 vnt. šovini .“

Liepos 4 d. Obeli vals iaus Barš n kaime, agentui *Chitryj* skundus, kareiviai ieškojo B. Bislio b rio partizan . Prie Marcinkevi iaus nam partizanai susišaud su kareiviais. Žuvo civilis gyventojas Balyš Marcinkevi ius.

Liepos 7 d. Duset vals iaus Jaskoniški kaime žuvo LLA Lokio rinktin s k r jas ir Vyties kuopos vadas Mykolas Kazanas-*Siaubas* bei jo b rio partizanai Juozas Lukošiu ir Adolfas Bražys. Tarp kinio pastato deg si rastos 2 rankini kulkosvaidži , trij šautuv liekanos, o atokiau, kr muose — dar 5000 šovini . Partizanus išdav sodybos šeimininkas Juozas Markelis - agentas *Stankevi ius*. (3; 42-43)

Liepos 8 d. Suimtas Bronius Rainskas iš Salako valsiaus Geibkaimo. Mušamas prisipažino ne tik buvęs partizanų žvalgu, bet ir asmeniškai dalyvavęs šaudant aktyvistus Avinuostoje, Biržiniškėje. Kjalintas, po metų perteisiamas prisipažino, kad mušamas apkalbėjo save — nieko nežudęs.

Liepos 10 d. Saldutiškio valsčiuje, prie Almajo ežero žuvo Geležinio vilko rinktinės steigėjas lt. Vincas Gumauskas-*Gailius*, buvęs vadovas Vincas Žilinas-*Zubras* ir partizanas Albinas Guiga. (16; 148-149)

Liepos 12-14 d. Toliau suiminėjami rezistentai artimieji ir biuliai: Povilas Pupeikis iš Lygalauki, Antanas Lukošinas iš Salinų, Valerijonas Girys iš Volungių, Stasys Martinkus iš Avilų kaimo, taip pat Imbrado valsiaus gyventojai: Petras Cibulskas ir Jonas Zizevičius. Apkaltinti, neva buvę Kazanobio „rezervistai“. (16; 261)

Liepos 13 d. Obelių šilė Balio Pupeikio buvęs partizanai kelias valandas atmušinėjo nirtingas NKVD kariuomenės atakas. Sulaukę palankaus momento, partizanai be didesnių nuostolių organizuotai pasitraukė.

Iš Rokiškio apskr. NKVD skyriaus pažymos apie Obelių šilę m. š.:

„Iš sulaukyto Juozo Cibulsko sužinota, kad Kazio Ramanausko buvę rys laikosi Kupri miške netoli Obelių. Pasak Cibulsko, ten laikosi kuopos štabas, kur saugo ne daugiau kaip 15 banditų. Realizuojant šiuos duomenis, Obelius pasiūstė Imbrado miestelyje dislokuotos 137 šaulių pulko 9-os kuopos 35 kariai, vadovaujami Pustanovskij ir 10 kovotojų iš Antazavės istrebitelių būrio.

Jie iš Obelių rikiuotis tvarka pajudėjo link miškinio stovyklos Kupri miške. Stovyklos prieigose sugautas banditas tardomas pasakė, kad čia stovyklauja B. Pupeikio būrys, ginkluoti jie turės minosvaidį, 8 kulkosvaidžius, daug automatinių ginklų. Jie yra gerai situotini, sirengų apkasus ir žiedinį gynybą, turi pakankamai amunicijos. „Jūs jų nepaimsite“ - paaiškino suimtas, kuris bent kiek daugiau kalbėti atsisakė.

Bandant priartinti prie banditų stovyklos buvome apšaudyti intensyvia ugnimi. Nušautas kulkosvaidininkas serž. Nazarovas, o jo antrasis numeris - sužeistas. Stovyklos prieigas iš vienos pusės natūraliai dengė pelkė, o visa kita teritorija buvo apšaudoma, todėl banditai mūsų arčiau neprisileido.

Istrebiteliai sutik pasipriešinim pasimet ir panikoje pasitrauk . Mes nukov m l bandit , taip pat raudonarmietis Much, pats b damas sužeistas, nukov ir antr . M šis t s si pusantrios valandos iki 17.30 val., ta iau nebuvo pasiekta joki ap iuo-
pjam rezultat . Sužeistieji buvo išvežti Obelius, kur tuo metu m s iškvieštas at-
vyko 232 pasienio pulkas. operacijos viet pastiprinimas atvyko 19.00 val.

Paimta partizan stovykla jau buvo apleista, ir miškini persekiojimas buvo ne-
rezultatyvus.

Iš viso nukauti 6 banditai (keturis nukautuosius išsineš). M s nuostoliai: žuvo
seržantai N. Nazarov ir F. Popov, 4 raudonarmie iai sunkiai sužeisti. Tai Pavlov, Si-
punov, Beraja ir sanitarin s dalies jaun. ltn. Kliušina.“ (14; 154)

Liepos 13 d. Saldutiškio vals iuje, Mikuliški pievose, užpuolus kariuo-
menei žuvo b rio vadas Mykolas Palepšis-*Tarzanas* ir Janina Grumbinait -
Jasinevi ien - ryšinink *R tel* . (106; 2)

Liepos 15 d. LLA vadovyb išleido „ sakym d l apsaugojimo nuo rau-
don j šnip “. Gyventojams uždrausta uogauti, grybauti, riešutauti miškuose,
kirsti bei išvežti mišk , eiti per mišk be kelio, nors tiesiai ir b t ar iau. T vai
privalo priži r ti vaikus, kad jie neb giot po mišk . sakymas užbaigiamas
sp jimu: „Pasiteisinimas nežinojimu nebus imamas d mesin.“ (17; 113)

Liepos 17 d. Pirmieji masiniai tr mimai pasibaigus karui. Tr mim tiks-
las: išvežti iš Lietuvos aktyvi partizan , pirmiausia vad , šeimas, kad miške
likusieji nutraukt kov ir legalizuot si. Iš Zaras apskr. išvežtos 43 šeimos.

Liepos 27 d. Maršrutinis agentas *Naras* iš Petro Pitr no sužinojo, kad va-
das Kazys Ramanauskas patar b riams išsiskirstyti po 2-5 žmones ir veikti
savarankiškai, iki baigsis kariuomen s siautimai. Rokiškio apskr. NKVD vir-
šininkas mjr. Nikitin nurod per agent r paskleisti gandus, kad K. Rama-
nauskas es s išdavikas. Ieškoti žmogaus, kuris j nušaut . (19; 124)

Liepos 27 d. Salako vals iuje, miško kelyje Ažvin iai-Sungardai, Eršk -
io kuopos partizanai nušov leitenant Broni Nevidomsk ir eilin srib
Mefodij Leonov . Piotruui Loginovui pavyko išsigelb ti. Iš Salako atvažiav

kareiviai užpuolik nesurado. B. Nevidomsk iškilmingai laidojo Salake, pas-
kui karst eidami miestelio žydai raudojo: „Kelkis, Nevidomski, kelkis, kas
dabar mus apgins?“

1960 m. žurnalistas A. Matiukas, šlovindamas žuvusį, rašė, kad „gyn jas“
nuskyn 12 prieš, kol atidav savo gyvybę. Atmetus tokius paistalus, reikia
pripažinti, kad B. Nevidomskas buvo vienas iš narsiausių ir labiausiai neken-
iam Salako valsiaus srib. (39; 142), (129)

Rugpjio 4 d. Obelių valsiaus NKVD skyriuje registravosi brio vadas
Kazys Ramanauskas-Šarūnas ir jo svainis Stasys Kublickas-Šturmas. Atvež-
zenitin kulkosvaid, vokišk šautuv, automat ir šovini atsargas. K. Ra-
manauskui saugumiečiai liep išvesti iš miško likusius partizanus. Jei tik ti
saugumiečiai dokumentais, K. Ramanausko kalbėti iki rugsėjo 1 d. at jo le-
galizuotis 18 brio vyr, kurie atidav 14 šautuv. NKVD spaudžiamas
išduoti brio vad B. Pupeik-Taur, K. Ramanauskas su S. Kublicku rugsėjo
8 d. v. l. iš jo partizanauti ir kovojo iki žties. (19; 117)

Rugpjio 6 d. Obelių valsiuje agento *Gaidžio* duomenimis, Šilinė kaim-
e Juozo Vaičiulio sodyboje užklupti Mataušo Kurkliečio brio partizanai.
Keturi vyrai, taip pat ir nam šeimininkas, žuvo. Sunkiai sužeistas gyvas klu-
vo M. Kurkliečio pavaduotojas Alfonsas Alkis.

Rugpjio 17 d. Erškėčio kuopos partizanai užpuol Salako valsiaus
Burakiški (Kudriašovkos) kaim. Čia gyveno penkios Kudriašov šeimos.
Rusai atsišaud, miškiniai nusiaub tris sodybas, išsived vien karv. (3; 46)

T pačią dieną Utenos operatyvinio sektoriaus viršininkas R. Kapralovas
išleido sakym Nr. 175/055, kuriame nurodoma „asmenims, kurie yra bandit
s rašuose ir at jusiems registruotis be ginklo, neišduoti legalizacijos pažymėjim-
tol, kol jie neatiduos ginklo.“ (12; 130)

Rugpjio 30 d. Salako valsiuje ties Jakūn kaimu žuvo partizanai Anta-
nas Kinduryš-Lapas iš Balio ir Antanas Garbšys iš Vyželių k. (113; 3)

Iš Alfonso Umbraso, g. 1910 m., prisiminimų :

„Jome keturiese Jakūn kaiman. Priėjus tiltelį prie Šv. Jono pradžiom kalbėti,
kad pavojinga tilteliu eiti, nes skrebams labai patogu padaryt pasal. B. davu, kad prie

tilt , keli sankryžose pasaluodavo. Aš su Antanu Uboniu sutar m nerizikuot ir bridom vandeniu, o jauniems vyrams pagailo nauj ebat . Jie dar pasijuok iš m s , kad b sim šlapi, o jie sausom kojom eis pas panas. Ir nu jo tilteliu. Kaip tik pataik ant srib pasalos ir abu ant to tilto nušov . Žuvo iš Vyželi kaimo Antanas Garbšys ir berniokas nuo Bal i - Kindurys. Mums kulk nekliuvo, nes jom šon liau ir išb gom nepasteb ti.

Abu nušautus nuvež Salakan. Kiek patur jo ant aikšt s, paskui apkas žem m. Kažkas pasak Garbšienei, kad s nus nušautas, gal po gero m nesio ji nu jo ieškot. Pamat , kad rankov s galas iš po žem s matosi - žv ri kapstyta. Nebuvo kaip paima, tai sena motina neš žem ir pyl ant kapo, kad žv rys nedraskyt . Tik kai registravosi s nus Juozas, tada jis su Petru Šimk nu iš Galini kaimo iš žvyrdubi atsikas žuvusius ir parsivež Vyželius. Kindur pasi m gimins, o Garbš pakas Bajor li kapin se Kavoliuko kap . Žmogus buvo neseniai mir s, o visa šeima - išnaikinta.“

Rugs jo 16 d. Žuvo Vyties kuopos partizanai Alfonsas Smalinskas ir Petras Marcinka. (120; 56-57)

Rugs jo 27 d. Obeli vals iaus Busiški kaime nakties metu žuvo partizanas Antanas Smalinskas. (120; 56-57)

Rugs jo 28 d. Imbrado vals iuje Raudin s miške agentui *Orlovui* išdavus žuvo b rio vadas Antanas Streikus-*Tamošiukas* iš Pailgiu kaimo, Vytautas Ivaška, iš Piliakalni kaimo, Bronius Bui enka, Jonas Zamarys iš Samani , Juozas ir Marinas Varnai iš B g kaimo, Karlis Calytis iš Latvijos ir partizan sanitar Liucija Krauklyt iš Latvijos. Iš viso, okupant duomeninis, nušauta 13 partizan . ekistai savo nuostolius vertino kukliai: nušautas tarnybiniis šuo vardu Igoris ir šun vedžioj s kareivis. (133; 42-43)

Nor dami nukreipti tarim nuo *Orlovo*, ekist parankiniai paskleid gand , kad išdav s netoli miško, pirtel je, gyven s „biežancas“ Trofimovas. Tai buvo vargšai, kurie gyveno susispaud pirtel je su 5 vaiku iais. Štai ant ši žmoni ir buvo mesta išdavyst s d m .

Iš partizano Petro Kelia iaus-*Beržo*, g. 1924 m., prisiminim apie Liucij Krauklyt :

„M s kaime gyveno keli Kraukliai. Apie Suviek irgi b ta, tik pas mus pavadariama kietai, latviškai - Krauklys, o Lietuvos pus j - kitaip - Kriauklys. M s kaimo Kraukliai buvo turtingi, sakydavo, kad auksu aptek . J s nus susipažino su ruse Salecho ir sugyveno dukter Liucij . Ji buvo man vienmet , gimus 1924 m.

Kai Eglain j atidar lietuvi pradžios mokykl , aš su Liucija ir trim Liminaviiais nu jom parengiamon klas n. Latviškai beveik nemok jau kalb t, tai lietuviškoj mokykloje mokiausi lig 4 skyriaus, paskui stojau latviškon baigti 5-6 klases. Ten su Liucija ir išsiskyr m.

Susitikom 1944 m., prad jom susirašin t. Susidraugavom, o ji buvo tokia labai karštai mylinti, j gal prie meil s trauk . Frontas eina, gali kariuomen n paimt, aš pasakiau, kad meilei, vedybom - ne metas. Išsiskyr m ir nebetur jom reikal . Susitikaui j po met , tada mane nebeži r jo, buvo susimyl jus su Kaziu Ramanausku (iš Žali n k., jo šeima išvežta pirmu pokario tr mimu). Prad jau kalbint, kad jai miške - ne vieta, sakau: gelb kis. Ji man kalba, kad jau ir jai reikia valdžios bijot. Patariau, kad glaust si pas motin , bet apie motin n gird t nenor jo.

Paskutin kart Liucij ma iau Raudin s miške. Lietus lyja, o ten iš eglė žiev s pastatytos tokios palapin s ir ji su K. Ramanausku vienoj. Tame miške ji ir žuvo.“ (101; 4)

Vadui *Tamošiukui* žuvus, kuopa suskilo grupeles po 4-5 vyrus. Atskirus b relius sudar K. Ramanauskas, M. Šiožienis, J. Vainauskas. Juozas ir Izidorius Streikai, dar prieš m š iš j Latvijon, pasiliko su latvi partizanais. Iš jo iš miško visas Raudin s partizan b rys, vadas Juozas Dudorius, kolchozams kuriantis, tapo pirmuoju traktorininku. Balys Pupeikis, suprat s, kad j gos nelygios, paleido savo b r ir apsigyveno Lugariškio kaime, bunkeryje pas Nast Velainyt .

B rio vadas Jonas Baravykas pasitrauk iš aktyvios kovos ir slapst si vienas. Daugiau kaip 10 met pa iame Zaras miesto centre j savo namuose išlaik Mykolo Stomos šeima. J. Baravykas registravosi tik 1956 m., jau po SSKP XX suvažiavimo, kai buvo pasmerkti Stalino ir jo s br darbai.

Antanas Ivaška, m šyje sunkiai sužeistas, iš jo gydytis. V liau jis sudar savo b rel . Kurie iš jo mišk šeimomis - glaud si prie tolimesni giminaii , o kuriems jau visai nebuvo kur dingti, tie jo registruotis vals i milicijos ir saugumo skyrius.

Spalio 1 d. Karagandos lageryje mir Emanuelio Šlepeio brio partizanas Petras Gaidamavičius. partizanus iš jo bdamas vos 16 metų, bryje buvo tik vien dienis ir vien naktis. (117; 449)

T pa idien žuvo Erškio kuopos *Huberto* brio partizanai *Senis* ir *Uosis*. Žuvus grupės vadui *Hubertui*, Jonas Šaukštelis-*Senis* ir Stasys Narauškas-*Uosis* aplink Ažnų ir Sodžių išsikėlė bunkerius, kad esant reikalui galėtų pasislėpti. Vengė aktyvi veiksmų, dažnai atėidavo Rokiškės kaimais, kur nebuvo šaukiamo amžiaus vyrų, tik josi ramiai pagyvensi. Rokiškėje juos ir užklupo sribai. Gausesnio priešo spaudžiami, atsišaudydami pasiekė Ažnų. Norėjo slėptis Narauško žemėje iškastoje slėptuvėje, bet radė, kad bunkeris apsemtas, bėgo toliau. Nutvėrė kažkieno žirgą, bandė dviese išjoti, bet ties melioravimo grioviu arklį pasibaidė. Ieško juos ir nukirto kulkos. (132; 59)

Spalio 3 d. Iš Zaras kalėjimo išleistas Zaras gimnazijos pagrindinis kuopelės narys Algimantas Budrys, suimtas liepos mėnesį. Jaunuolis iš saugumo nag ištrauktas Jeronimas Budrys, mainais su naus laisvę išdavęs A. Streikaus bėgė. Užmaskuotas paleidimui, J. Budrys vaikščiiodamas po žmones surinko 30 parašų, kad su juo esė nekaltas. (3; 61 atv.)

Spalio 4 d. Antazavės valsčiaus Maniuliški kaime nušautas atėjusiis registruotis partizanas Albinas Streikus.

Iš Leonoros Abariūtės, g. 1920 m., prisiminimas :

„Kai nušovė *Tamošiuk*, tai pasklido vyrai po kraštus kur kuris. Nusibodo ir Albinui Streikui vienam vargt. Turėjo išsikėlė bunkeris Augusto Streikaus žemėje, pradėjo rėptis, kaip ieško registruotis. Jo dėdė Petras Abarius buvo aktyvistas, tai pradėjo kalbinti jį, kad padėtų. Petras Abarius pasakė : „Gerai, kaip plemianikui padėsiu „stot“. Tada susitarė su Sipavičium (jis Albinui Streikui buvo giminis), kad pas jį atvažiuos skrebai ir priims Albino registraciją.“

Atvažiavo Antazavės saugumo viršininkas Padfilkinas, o Marcijona Mickienė atvedė Albiną. Atėšė jis šautuvą, atidavė. Jė kažkiek paklausinėjo, tada davė rankas šautuvė be šovinių ir liepė vedžiot per kaimą, rodyti pas kė užeidavo. Patys priekyje eina, o Albinui su šautuvu liepta eit iš paskos. Pas Jankauskė buvo kė limas, o skrebai eina pro šalį ir šaukia: „Žė rėkit, Streikus mus vokiečiai laikais varinėjo, tai ir dabar varinė“

ja!“ Kiek po kaim pavedžiojo, v l nusived pas Sipavi i . Tas jau ia, kad ia geruoju nesibaigs, r kia, rauda, kad palikt Albin gyv , bet Padfilkinas vis tiek pastat Albin prie pušies ir nušov . met ratus ir kaip bandit nusivež Antazav n.“ (89; 2)

Spalio 5 d. Antazav s vals , sribai nukankino einan ius legalizuotis A. Streikaus b rio partizanus Viktor Lukoš i n ir Vlad Bernatavi i . Apibendrinan ioje pažymoje agent rinei bylai Nr. 411 „Vragi naroda“ parašyta, kad abu nukauti „ginkluoto pasipriešinimo metu“.

Iš Liudos Lukoš i nien s prisiminim apie nužudytus Antazav s vals , vyrus:

„Broliai Viktoras ir Juozas Lukoš i nai iš Melaikiški k. ir Vladas Bernotavi ius iš Zirnaj k. slapst si nuo mobilizacijos. Gerai neprisimenu, bet, atrodo, 1945 metais valdžia paskelb : kas išeis iš miško ir registruosis, tiems bus dovanota ir gal s ramiai gyventi. Vladas Bernatavi ius ir Viktoras Lukoš i nas nutar registruotis. V. Bernotavi ius papraš savo kaimyn Jon Erbreidar , kad nuvežt Antazav . Tas nuvežt , bet nerado viršininko - buvo išvyk s Zarasus, tai jo nepri m , liep atvažiuoti kit dien . Vladas pasak , kad jis turi draug , kuris taip pat nori registmotis.

Kit dien V. Bernotavi i ir V. Lukoš i n vyriausiasis jo brolis Antanas išvežt Antazav . Pakeliui Antazav , Zirnaj kaime, prie kelio buvo pienin . Iš ryto kaip paprastai ia buvo daug žmoni , atnešusi pien . Visi kaimynai paž stami, tai Vladas su Viktoru už jo pienin , su visais atsisveikino, o šie jiems palink jo greitai ir laimingai sugr žti namus.

Tuoj už Zirnaj kaimo prasideda K dr miškas, per kur eina kelias i Antazav . važiav mišk , susitiko sribus. Vladui ir Viktorui liep lipti iš vežimo ir eiti su jais Antazav , o broliui Antanui liep gr žti namo.

Kitoje K dr pus je, Dervini kaime, prie pat miško, gyveno kalvis Žaibus. Jo pirtis buvo beveik pa iame miške. Tai tuos abu vyrus sribai nusived prie pirties, išreng ligi baltini ir prad jo kankinti. Gird jo žmon s riksm , š vius, bet niekas nieko negal jo pad ti, kas gi gali išdr sti l sti žv rims nagus. Viktorui buvo išmušti dantys, galva nusukta veidu nugar , o Vladui iššautos abi akys, sumušti ir peršauti delnai.

Baig savo kruvin j darb , išvar iš Salini kaimo Jadvyg Laponait vežti nukankintuosius Antazav . Kai vež , visas kelias buvo kruvinas.

Antazav je, priešais bažny i , šalia kelio dvar , baloje jau lauk iškasta duob .

Juozas Stankevičius iš Bielinio kaimo tuo laiku buvo areštuotas, tai jam ir liepė iš vakaro sribai iškasti duobę. Taigi tas baisusis spektaklis jau iš vakaro buvo surežisuotas.

Nors išvakarėse jie dar buvo gyvi, juos žadėjo paleisti, tačiau duobę paruošė. Gaila, kad J. Stankevičius jau mirs ir nieko nebegali papasakoti. Taip pat jau mirs ir Antanas Lukoševičius, kuris matuos sribus, kurie nusivarė nelaiminguosius.

Juozas Lukoševičius, sužinojęs, kas nutiko aniems, jau nėjo registruotis: geriau žiti nuo kulkos, negu būti žiauri budeli nukankintam. Žuvo jis miške, Latvijos teritorijoje. Subatos miestelyje buvo ant gatvės pamestas jo lavonas. Varnas akis išles, bet negyvam neskaudėjo. Tai toks buvo jaunas Lietuvos vyras likimas. Vieniems sribai gyviems akis iššaudė, kitiems - negyviems varnos išles. “ (120; 223—224)

Spalio 6 d. Gatelių balose žuvo Erškio kuopos atskiros grupės partizanai Silva Dieninis-Atas iš Vyželių ir Jonas Jurka iš Šilos kaimo. Prieš tai Gatelių kaime pagrodino vestuviniukus, kurie ir pasiskundė sribams. (132; 52)(118; 100)

Spalio 9 d. Salako valsčiuje netoli Geibio kaimo Erškio bėrio partizanai nušovė operatyvinę galiotinę Ivanovą.

Spalio 11 d. Salako valsčiaus Kiškelių kaime kirviu užkapota istrebitelio Portnovos šeima: žmona Marfa, dukra Nastia, sūnus Piotras ir Marfos sesuo. Sovietų propaganda šiuo nusikaltimu kaltino miško brolius, tačiau dėl šio fakto nebuvo pareikšti kaltinimai nė vienam partizanui. (3; 67)

Taip pat dieną Salako NKVD sugavo plėšikavusius sribus Matuševą, Starkovą ir Gruodą. Pasinaudodami, kad valstiečiai buvo išvaryti mitingą dėl Portnovos šeimos nužudymo, jie apvogė kelis namus. Tai bene pirmas atvejis Rytų Lietuvoje, kada sribai patraukė atsakomybę už kriminalinius nusikaltimus. (75; 105)

Spalio 13-18 d. NKVD 137 šaulių pulko kariuomenė šukavo Ažvinčių girią, ieškodama partizanų. Spalio 13 d. ties Joniškio kaimu sunkiai sužeistas pateko nelaisvėn Vladas Aidukas-Tigras iš Garbšio, spalio 17 d. miške ties Užsienio kaimu bunkeryje susprogdintas Kazys Guobys-Gaidys. Ties Lauks -

teniais gyvas kluvo Petras Ra inskas- *esnakas*. T pa i dien prie Žiežmario ežeriuko nušautas partizanas Jonas Padvaiskas iš Sabališk s. Miškuose ties Baltele išblaškytas Jono Šimk no-*Kadugio* b rys. Žuvo šio b rio vyrai Vladas Biveinis ir Vladas Tum nas. NKVD dokumentuose rašoma, kad ties Pabaluoš s k. „likviduota grup iš 4 bandit , paimta 4 banditai, paimta 5 šautuvai, 1 automatas, 4 granatos, 1 pistoletas ir 200 šovini .“ (35; 48), (132; 61, 66—67)

Šie mišk valymai tur jo stipr poveik tolimesnei pogrindžio raidai: prisid jus masinei partizan legalizacijai iš aktyvios kovos pasitrauk 2/3 Eršk io kuopos kovotoj .

Spalio 18 d. LSSR NKVD komisaro P. Bartaši no sakymu iš pareig atleistas Zaras apskr. NKVD viršininkas majoras Michailovas, kaip nesu- tvarkantis su darbu. jo viet paskirtas kapitonas Piv enko. (35; 51)

Spalio 23 - lapkri io 1 d. Zaras apskrities NKVD vals i skyriuose registravosi 14 partizan , iš j surinkta 13 šautuv ir 130 šovini . Taip pat prisistat 26 vengiantys mobilizacijos ir 1 dezertyras. Nekyla abejoni , kad ne mažiau kaip pus prisista iusi vengianiais mobilizavimo dalyvavo aktyvioje kovoje, ta iau tai nusl p nuo soviet valdžios. (35,57-58)

Lapkri io 1 d. Palaužti tautiniam pogrindžiui Rokiškio apskrit koman- diruota 40 „atsaking darbuotoj “. Per 1945 m. spalio m nes istrebitelius stojo 54 asmenys. Apginkluoti 334 aktyvistai, apylink se suorganizuotos pa- ramos grup s — jose 280 žmoni . Apginkluoti aktyvui ir istrebiteliams skirti 377 ginklai ir 16 000 šovini . (65; 26)

Lapkri io 2 d. Daugaili vals iaus Taukelio miške sužeistas pateko ne- laisv partizanas Antanas Pukauskas iš Salako vals iaus Jak n kaimo. Tar- domas papasakojo, kad K. Kaladinsko-*Eršk io* paliepimu Daugaili krašt atvyko palaikyti ryši tarp Šar no rinktin s ir Eršk io kuopos. (132)

Lapkri io 3 d. Salako vals iuje, prie Kiškeli kaimo, sribai surado Anta- no Keperšos grup s bunker . Miškiniai nesutriko ir išmet lauk iš bunkerio prieš mestas granatas. Sribai pakriko, o partizanai, sunkiai sužeid vien srib , pasitrauk be auk . (15; 93)

Lapkri io 22 d. Senosiose Jak n kaimo kapin se NKVD viršininkas Bronius Baliulis nakt susitiko su Juozu ir Antanu Juotkomis iš Baltabiržio k. ir j giminai iu Alfonsu Umbrasu. Anks iau visi partizanavo: Antanas-*Sakal*as, Juozas-*Tarzan*as, o A. Umbrasas- *Genys*. Buv partizanai nusprend „išpirkt kaltes“, tapo agentais *Vanagais*. Žinias saugumie iams sutarta perduoti per agent *Mešk* - Antano Juotkos t v Jon Juotk . (113; 2)

Partizan r m jo Broniaus Kondratavi ius liudijimu, Juotkai, vokie i okupacijos metais tarnav vachmistrais Tauragn policijoje, buvo užverbuoti soviet partizan dar karo metais, mat duota pasirinkti: arba perduosiu žinias raudoniesiems, arba b si po vel na.

Lapkri io 29 d. Salako miestelyje sulaikytas J. Kamarausko - *Karijoto* kuopos žvalgas:

„Gautos žinios, kad po Salak vaikšto tartina moteris, kuri galb t esanti vyras. At jusi NKVD skyri klaus viršininko, bet šio nebuvo vietoje. Ruošiantis išeiti buvo sustabdyta ir liepta parodyti dokumentus. Sulaikymo momentu met granat , kad susprogdint save, milicinink Rybakov ir galiotin jaun. ltn. Samkov . Granatai nesprogus, buvo sugriebta ir nuginkluota. Kratos metu paimta dar viena rusiška granata F-1, kurios nesp jo išmesti, vokiškas pistoletas, komjaunimo bilietas Febronijos Zubovait s pavarde, trispalv juostel , akiniai ir moteriškos pirštinais s. Sulai kytoji pasirod esanti vyras, prisistat s Vinco Zubovo pavarde. Nuodugniai išstardžius išaiškinta, kad tai es s Karijoto b rio žvalgas Albinas Urbonavi ius-*Algimantas* iš Žeimi kaimo.“ (35; 93)

Lapkri io 30 d. Antazav s vals iaus Sapal kaime sribai sudegino savo namuose besislaps ius Petr Dijok .

Gruodžio 13 d. Salako vals iaus Drobiški kaimo apylinkes po 30 km žygio atvyko „skrajojantis“ Daug liškio vals . partizan b rys, vadovaujamas Mamerto Laurin no-*Mingailos*. Ryšininkai pakviet Žagaryn s miške žie mojan i K. Kaladinsko-*Eršk io* grup , su kuria susitarta d l bendro „skrajo jimo“ - stovyklavimo po kaimus. *Eršk io* grup prie „skrajojan io b rio“ prisijung b rio teis mis. Stovyklavimas su „skrajojan iu b riu“ — vos m nes truk s, bet vykiais dinamiškas *Eršk io* kuopos istorijos epizodas. (55; 478c)

Gruodžio 14 d. Zaras apskr. NKVD skyrius teik naujametines dovanas geriausiems šnipams. Agentui *Orlovui*-Jeronimui Budriui už A. Streikaus kuopos išdavim dovanotas vyriškas kostiumas. Agentui *Stankeviui* (J. Markeliui iš Jaskoniški kaimo) už Duset gimnazijos mokini antisovietinį su kuopel su sekim ir M. Kazano išdavim išmokta 650 rb. ir 12 metr manufakt ros. Agent *Leleikien* už Duset kunig sekim paskatinta 400 rb. (31; 37)

1946 metai

Sausio 6 d. Zaras apskrities NKVD skyriaus duomenimis, per 1945 m. apskrityje legalizavosi 112 partizan . Antazav s vals iuje toki yra 10, Antaliept s — 27, Salako - 24, Smalv — 2, Degu i - 21, Duset — 17, Rimš s - 1, Imbrado — 8. Užsiregistravusius seka 79 informatoriai. (40; 178)

Sausio 15 d. Salako vals iuje Pr sijos (Želmenišk s) kaime, m šyje su NKVD kariuomene žuvo 23 Tigro rinktin s *Mingailos* kuopos („skrajojan io b rio“) partizanai ir 2 paimti gyvi.

Žuvo: skyriaus vadas Kostas Padvaiskas-*Mazgelis*, g. 1908, iš Jonišio k.; Jeronimas Bubulis-*Žvejys*, g. 1919, iš Ožioni k.; Alfonsas Jarmuška - *dras*, g. 1921, iš Janioni k.; Antanas Kondratavi ius - *Liepa*, g. 1920, iš Padyonio k.; Kazimieras Kondratavi ius-*Žagr* , g. 1919, iš Padyonio k.; Kazimieras Luneckas-*Garsys*, g. 1920, iš Rknišk s k.; Mykolas Makinis-*Gintautas*, g. 1921, iš Ožioni k.; Augustas Panavas- *V žys*, g. 1910 m., iš Vasiuli k.; Hubertas Panavas, g. 1918, iš Vasiuli k.; Kazimieras Panavas, g. 1914, iš Vasiuli k.; Kazimieras Panavas-*Žebenškštis*, g. 1924, iš Janioni k.; Vincas Panavas-*Eglaitis*, g. 1923, iš Vasiuli k.; Albinas Pe iulis- *Vyturys*, g. 1922, iš Navik k.; Kazimieras Petrauskas-*Gruodis*, g. 1925, iš Seniškio k.; Edvardas Pieviškis-*Naras*, g. 1920 m., iš Ignalinos; Henrikas Pieviškis-*Lak nas*, g. 1922, iš Ignalinos; Pranas Skunikas-*Žaltys*,g. 1923, iš Bajor k.; Kazimieras Stan - nas-*Pipiras*,g. 1924, iš Makni nalauk s k.; Kazimieras Šukys-*Putinas*, g. 1911, iš Kukorišk s k. Du žuvusieji žinomi tik slapyvardžiais *Erdvilas* ir *Varna*.

M šio metu suimti: Antanas Panavas-*Treniota*, g. 1913, iš Maž n k., sušaudytas 1946 12 14 ir Marcel Padvaiskien , g. 1913 m., Akriemi k., gyvenusi Jonišio k. Nuteista, kalinta.

Priešui teko 3 rankiniai kulkosvaidžiai, 4 automatai, 15 šautuv , 2 pistoletai, 2500 vnt. šovini . (40; 155), (13; 58-59)

Eršk io kuopos partizanai gerai žinodami vietoves, išveng auk , pasitrauk Saldutiškio vals i .

Sausio 20 d. Po Pr sijos m šio Eršk io kuopa pasitrauk Saldutiškio vals i . Kas dien keisdama stovyklavietes aplank Medinišk , Ja i niškes, Maleckažem ir pasiek Kuktiški vals i . Stovyklaujant Venslavišk s kaime, at j kuktiškie iai partizanai praneš , kad *Eršk t , Kalt* ir *Juodalksn* nori matyti apygardos vadovyb . Maleckažemio kaime eršk t n lauk Jonas Kimštas-*Dobilas*, Pranas Ivonis-*Sakas* ir J. Žil nas-*Stuobrys*. J. Kimštas kalb jo apie b tinyb organizuotis sunkiomis okupant puolimo s lygomis. Paskyr *Eršk t* Zaras apskrities Lokio rinktin s vadu, *Juodalksn* - rezervinio b rio vadu, vadovauti „skrajojan io b rio“ liku iams. *Eršk io* pavaduotoju ir adjutantu, K. Kaladinskui pasi lius, tapo A. Skun ikas-*Kaltas*.

Ryšius su apygardos štabu sutarta palaikyti per *Audr* -Stepon Grumbin arba per *Perk no*-Kazio Bal i no grup , kuri susitikdavo su apygardos štabo pareig nais B. Zinkevi iumi-*Artoju* ir P. Ivoniu-*Saku*. (55; 15-16)

Vasario 1 d. Saldutiškio vals iuje netoli Strokinii kaimo sugautas Kirdeiki krašto partizan vadas Albertas Dud nas-*Dau ius*. Uždarytas Saldutiškio sribynan, intensyviai tardomas papasakojo apie pasipriešinimo organizacij Kirdeiki krašte. Po pirmo tardymo kameroje rastas negyvas. Surašytas aktas, kad nusižud (pasikor), ta iau gal jo b ti ir mirtinai primuštas. (132; 64)

Vasario 8 d. Saldutiškio vals iaus Alžut n kaime, Kazio Bal i no namuose, Vytauto apygardos štabo nariai susitiko su Lokio ir Tigro rinktinii atstovais. Lokio rinktinei atstovavo *Kaltas*, o Tigro rinktinei Juozas Karla-*Juodalksnis*. Buvo tariamasi, kas vadovaus Kirdeiki , Kem šio ir Ginu i apylinki pogrindžiui po *Dau iaus* ž ties. Galima daryti prielaid , kad b tent šio susitikimo metu sutarta, kad šios apylink s laikinai bus perduotos Lokio rinktin s žinion. (132; 64-65)

Vasario 25 d. Vytauto apygardos štabas išleido instrukcij Nr. 19 d l Va-
nag r mimo komitet k rimo. J paskirtis — teikti miškiniams maist , rasti

patikimus žmones apsigyvenimui, išaiškinti s j džiui priešiškus gyventojus, pas kuriuos galima vykdyti rekvizicijas. (85)

Kovo 5 d. Zaras NKGB skyrius užved agent rin byl „Teroristai“ Antano Keperšos „banditinei“ grupei. Už bylos vykdym atsakingas apskrities NKVD skyriaus kovos su banditizmu poskyrio vyr. galiotinis Kozlovas. (13; 302)

Antanas Keperša (slapyvardžiu *Kart lis*) - viena iš prieštarigiausi asmenybi Lokio rinktin s istorijoje. Kil s iš D kšto miestelio, iš jo mišk jau brandaus amžiaus. 1945 m. vasar Zaras NKVD j titulavo „bandit “ kuopos, rinktin s vadu, jis buvo vienas ieškomiausi rezistent Zaras apskirty. Buvo kuriamos pažymos apie jo organizacinius geb jimus, tuo tarpu realyb je A. Keperša skeptišškai vertino autoritetus ir organizacijos privalumus. Jis nebuvo prisiriš s prie kurio nors b rio, kur laik vaikš ioj s su *Eršk io* vyrais, 1945 m. ruden sudar s atskir 4 partizan grup , apsigyveno Gražut s girioje. Vyrams iš jus pas Jukn n partizanus, 1946 m. pradžioje liko vienas. Žuvo paslaptinomis aplinkyb mis.

Jo nužudym prisi m agentai *Vanagai*, 1946 m. tvirtin , kad vasario m - nes A. Keperš nušov bunkeryje. Tuo abejojo net saugumie iai, nes *Vanagai* lavono neparod , tik atneš šautuv ir kepur . Kita ž ties versija: lik s vienas iš jo Baltriški apylinkes, ten apsigyveno pas kažkoki moter . Pastarosios spaudžiamas „užsidirbti išlaikymui“, prad jo pl šikauti. 1947 m. vasar j sugavo ir pasmerk myriop Baltriški apylinki (J. Zavadsko-*Paukš io* b rio) partizanai. Kuri versija teisinga - iki šiol neaišku, tai vienas iš dar neatskleist Lokio rinktin s istorijos epizod .

Kovo 13-17 d. Zaras apskrities MGB skyriaus specialioji grup (SG), vadovaujama NKVD tardytojo ltn. Valiuko, ieškojo ryši su partizan b riais. Nustat daug partizan r m j , bet d l blogos konspiracijos išsišifravo. Kovo 15 d. grupei ilsintis Sungard kaime Stas s Samien s sodyboje, Eršk io kuopos partizanai iš pasal nušov sargyboje stov jus SG nar Kazakevi i .

Grup s vadas ltn. Valiukas pasiaiškiniame apskrities NKVD viršininkui raš : „Pama iau visus v l drebant koridoriuj, o prie lang niekas nenor jo eit. Teko juos tempti j ga, bet ir tada jie slapst si po kampus. Kovotojas *Pilypas* lindo koridoriun ir iš jo išlindo tiktai pra jus valandai po š vi . Aš buvau tokioj pad ty, kad man s

neklauso, todėl pats tur jau vaikšiot palei visus langus ir žiūrėti. Tik po valandos su pavaduotoju atidarė duris radom, kad mūsų sargybinis guli negyvas. Po šio aš negalėjau prarasti savo užduoties, nes visi, išskyrus kulkosvaidžio pirm numerį ir mano pavaduotoją, yra visiškai bailiai ir manęs neklauso.“ (40; 71—78)

Kovo 21 d. Zaras apskrities VKP(b) komiteto uždaramė posėdyje išklaušytas MGB viršininko kapitono Grigorjevo pranešimas. Konstatuota, kad „nacionalistinis pagrindis ir ginkluotos gaujos ne tik nesuilsnina kovos, bet atvirkščiai - labiau sustiprina jos ideologiniame bare, diskredituojant sovietinį valdžią ir žudant sovietinio aktyvo bei liaudies gynėjų šeimas. Nutarta aktyvinti liaudies gynėjų būrių veiksmus, sustiprinti kovinį ir politinį pasirengimą kovoti be nuostolių bet kuriuo paros metu. Apskrities partijos komiteto darbuotojui Petrovui imtis priemonių stiprinti politinį - auklėjamąjį darbą tarp liaudies gynėjų, šalinant neigiamus, priešingus moralei reiškinius.“ (66; 1)

Kovo 26 d. LSSR MVD ministro J. Bartaši no sakymu Lietuvos miestuose ir miesteliuose dislokuotos 165 MVD kariuomenės gulos, kiekvienoje iki 150 karių. Zarasuose kurtas 137 šaulių pulko bataliono štabas su specialiais daliniais ir vienu šaulių būriu. Gulos be vieno šaulių būrio steigtos Salake ir Dūkšte. Vykdamas SSRS Vidaus reikalų ministro sakym Nr. 0216, kovo 15 d. paskirti MVD guli viršininkai pavaduotojais valdė skyriuose: Salako valsčiuje - 5 šaulių kuopos vado pavaduotojas lt. Vsevolod Fedorovi, Degūčių valsčiuje — 7 šaulių kuopos 3 skyriaus vadas lt. Zaikin Nikolaj Petrovi, Rimšės — 4 šaulių kuopos 1 skyriaus vadas lt. Pantilejevi David Tirajevi, Dūkšto - 4 šaulių kuopos vadas Sulga Michail Sergejevi. (126; 122—123)

Balandžio 15 d. Zaras apskr. MVD skyrius išaiškino valsčiuose dirbančius sovietų santvarkai priešiškus asmenis: „Salako valsčiaus vykdomojo komiteto sekretore dirba Janina Arlauskaitė, stambaus buožės dukterė. Jos tėvai turėjo 300 ha žemės, o jos brolis Vladas buvo bandoj (dabar suimtas). Garbšiai apylinkės sekretoriumi dirba buvęs banditas Jonas Kaladinskas. Antazavės valsčiaus sekretoriumi dirba Namajnas, tarnavęs vokiečių kariuomenėje. Antazavės komsorgas Butkus - buvęs šauklis, po karo vengė mobilizacijos ir slapstėsi du mėnesius. Valsčiaus raštininkas Radkevičius praeityje buvo stambus prekybininkas, turėjo 4 parduotuves.“ (40; 169)

Balandžio 23 d. Antazav s vals iaus B g šilelio kaime išduotas savo bunkeryje nusišov A. Streikaus b rio partizanas Kazys Mickus. (95; 2)

Geguž s m nuo. Obeli vals iuje, sekti Kazio Ramanausko b rio partizanams užverbuoti šnipai *Vanagas, Muravskis, Chainovskis*. Jie išaiškino, kad miškiniams padeda Noreiki kaimo gyventojas Katkauskas.

Š m nes iš Eršk io kuopos atsiskyr Juodalksnio ir Vaidilos grup s. Juozas Karla -*Juodalksnis* su dviem partizanais sugr žo Ignalinos vals i , Tigro rinktin s vado Jono Kamarausko-*Karijoto* žinion. Povilas Butrimas- *Vaidila* su Broniumi Vyt nu-*Lapute*, apygardos štabo pareig no Pr. Ivonio-Sako pavedimu, per jo Šiliniški ir Ginu i miškus, perimdamas vadovavim tose apylink se veikusiems Perk no ir Naro skyriams. *Vaidila* formaliai išliko pavaldus Lokio rinktin s vadui *Eršk iui*, bet veiklos klausimus derino su Pranu Ivoniu -*Saku*.

Birželio 3 d. Obeli vals iuje maršrutinis agentas *Chainovskis* praneš , kad Lugariški kaime gyvena su miškiniais susijusi Nast Velainyt . Prie jos nam dviems paroms palikta pasala. Birželio 4 d., maždaug 15 val., sulaikyta iš sodybos einanti moteris. Ji prisistat esanti Agota Šeduikyt , kilusi iš Sv das vals iaus Šeduiki kaimo. Pas j rastas LLA antrankovinis ženklas ir Lietuvos žem lapis.

Kit dien sulaikyta ir nam šeiminink Nast Velainyt , kuri prisipažino, kad partizanai Algirdas Makut nas, Kazys ir Valerijonas Baltušiai j kalb jo sekti srib ir kariuomen s jud jim .

Sulaikyta A. Šeduikyt dešimt dien nedav parodym , tik birželio 14 d. prisipažino, kad ji esanti Bron Pupeikyt , b rio vado Balio Pupeikio- *Tauro* sesuo. (21; 12)

Birželio 27 d. Salako vals iaus MGB skyriaus šnipas *Beržis* praneš , kad K. Kaladinsko b rys stovyklauja Ažvin i miško 9, 10, 17 ir 27 kvartaluose. Pasi sti 80 kareivi , patikrin nurodytus kvartalus, surado miškinii paskubom palikt stovykl . Priešui teko 1 kulkosvaidis, 1 pistoletas, 2 granatos ir 1415 šovini . (40; 14)

Birželio 28 d. LLA Vytauto apygardos štabas paskelbė visiems organizuotiems partizanams privalomus Karo lauko teismo nuostatus ir instrukcij Nr. 1, numatanį baudžiamąjį buri rinktinę steigimą.

Birželio 29 d. Tardant Bron Pupeikyt sužinota, kad birželio 30 d. laukiamas Vilniaus LLA štabo atstovas, kuris organizuos partizan vadovybę pasitarimą. Jai buvo pavesta slapta įvertinti ties Noreiki kaimu palikti dokumentus ir atsišaukimus.

Sekti B. Pupeikyt kamer pasodinta kameros šnip *Moskvi ka*, kuri išaiškino, kad Pupeikyt tardymuose „beg diškai meluoja“. Pasak jos, kiekvienas partizanas, žinodamas, kad gali klyti, pasirodo „pasak“, kuri sekdamas niekam nepadaręs žalos. Iš tikrųjų iki sulaikymo ji buvo buri, esanti ryšininkė. *Moskvi ka* pasakojo, kad kameroje Bron yra linksma, „elgiasi kult ringai ir tvarkingai“. Jinai sakanti, kad ir kiek ją kankinti — li desio vis tiek neparodysianti, nes tik suteikt priešams linksmumo. (21; 30-32)

Liepos 22 d. Zaras apskrities VKP(b) komiteto posidėjimo nutarta, kad kova, likviduojant ginkluotą tautinį pogrindį, vyksta nepatenkinamai. Dėl to esant kaltas veiksmų nederinimas tarp Zaras ir Utenos apskrityse MVD skyrių, mat kareiviai persekioja „banditus“ tik savo apskrities ribose. Miškiniai tai supratę stovyklauja apskrityse sandoroje ir, pereidami iš vienos apskrities kitą, sėkmingai išvengia persekiojimo. (66; 2-3)

Rugpjūčio 5 d. Zaras apskrityje suimti Erškėčio kuopos talkininkai: Zos Kazickienė iš Baibi kaimo, Edvardas Žygas iš Tauragn valsčiaus, Juozas Valskys iš Zelionkos (Žaliosios) kaimo, Ona Valskienė iš Zelionkos, Alfonsas Cicinas iš Daugliškio valsčiaus, Daubariškis kaimo, Juozas Gasparavičius, Vanda Gasparavičienė ir Pulcherija Lingienė - visi iš Jurgėnų kaimo, Justinas Kaladinskis iš Ažvinčių, Juozas Mačiulis iš Komisariškis kaimo, Emilija Mačiulienė, Bron Matulienė — iš Linkmen valsčiaus Kiški kaimo. (40; 110-111)

tarus turint ryšius su Streikaus būriu suimti Jonas Abarius, Kazimieras iš Ajo kaimo; Leonora Abariūtė, Jono; Ona Streikutė, Domininko ir Petras Abarius, Jono - visi iš Maniuliškių. Jie buvo apkaltinti slapst savo namuose

„partizan“ Vytaut Skaud. Tardymo metu išaiškinus, kad Skaudys vykd „organ“ užduot, o ryšiai su veikianiais partizanais ne rodyti, suimtieji paleisti laisv n. (40; 45)

Rugpjio mėnesio Imbrado vals, legalizavosi A. Streikaus brio partizanai Vincas Gudziukas (Gudukas), pridav s vokišk šautuv su 25 šoviniais ir Juozas Cibulskas. Partizanus registruotis kalbjo MGB bendradarbis slapyvardžiu *Kazim.* (40; 110)

Rugpjio 29 d. Salako valsiaus Nari n kaime partizanai apšaud ir sudegino Justino Baliulio namus. Tai kerštas už s n Broni, dirbant Salako MVD skyriaus viršininku. Pirm syk J. Baltulio namai apšaudyti 1945 m. vasar, t syk sužeista saugumieio motina. (40; 201)

Rugsjo mėnuo. LSSR MGB duomenys apie 2N valdybos specialiuosius agentus, kilusius iš Zaras apskr. Tai: Dmitrij Makejevi Molochovo, g. 1928 m., kil s iš Degu i valsiaus; Gerasim Trofimovi Matušov, g. 1927 m., iš Salako valsiaus; Vasilij Vladimirovi Kudriašov, g. 1929 m., iš Turmanto valsiaus epeliški kaimo; Filip Ivanovi Starkov, g. 1927 m., iš Salako valsiaus Zagaryn s kaimo; Leonid Petrovi Zakrevskij, g. 1918 m., gyvenantis Salake; Stanislovas Biveinis, Antano, g. 1926 m., iš Salako valsiaus. (46; 145-149,154)

Rugsjo 2 d. Salako valsiaus Drobiški miške partizanai sulaik iš turgaus gr žtan ius epeliški kaimo gyventojus. Feoklistas Kudriašovas n r kr mus ir nub go kviesti pagalbos, o kitus miškiniai nusived miško gilum. Iš Salako atvyk sribai ant kelio rado nušaut Agurjan Kudriašov, o likusieji surasti tik kit dien, 200 metr nuo miško kelio. Nušauti Vladimiras Kudriašovas, Irina Kudriašova ir Varvara Novikov. Pastar j pakeliant detonavo po lavonu pad ta mina, sprogimo bangos kont zyti sribai Lazar Podriadikov ir Ameljan Pochomov. tariama, kad rusus sušaud Aleksas Milašius-*Danielius*, Antanas Skunikas-*Kaltas* ir Petras Cicnas-*Žalgiris*. (40; 84-85)

Rugs jø 4 d. Obeli vals iaus kelyje Kirk n kaim Mataušo Kurklie io b rys pateko pasal . Pas agent Šuk atb g s dešin koj sužeistas Calkis, perrišdamas žaizd , pasak , kad nušauti M. Kurklietis ir Pranas Petk nas, o dabar b riui vadovausi s Balys Vai nas. Šukys sak , kad alkis taria išdavys- te Step Lauc iš Kirk n , mat jis gyvena netoli pasalos surengimo vietos.

Agento nuomone, partizanai gyvena Gerbali miške. B ryje yra 16 vyr : Balys Vai nas, alkis, broliai Pranas ir Vladas Daminauskai, Juozas Žukaus- kas, Juozas Kurklietis ir kiti. (22; 131-132)

Rugs jø 5 d. Zaras apskrities VKP(b) komiteto uždaro pos džio proto- kole Nr. 4 rašoma: „Apskritis apimta banditizmo, per pra jus m nes vien Salako vals , banditai nužud 7 žmones. Jie per jo prie veikimo trij -keturi asmen grup - mis ir individualaus teroro taktikos. Nepatenkinama pad tis liaudies gyn j batalio- ne, kareiviai taip pat pl šikauja ir tokiu b du griaua operatyvinius planus.“ (66; 4)

Rugs jø m nuo. Iš aktyvios kovos pasitrauk Eršk io kuopos partizanai: Edvardas Skun ikas-*Narsutis* (registravosi d l ligos), Aleksas Milašius-*Danielius*, *Džanas* ir Vanda Petroškait -*Našlait* . Jie su padirbtais dokumentais apsigyveno Vilniuje. Taip pat Vilniun atvyko ir *Danieliaus* sesuo Virginija Milaši t su motina.

Spalio 4 d. Utenos apskrities Tauragn vals iuje suimtas Povilas Nasevi- ius iš Baltel s kaimo. Jis tariamas ryšininkav s *Mingailos* b riui ir platin s laikrašt l „Aukštai i kova“. Tardomas prisipažino, kad spaud atnešdavo Anel Palepšien iš Skroblaus kaimo, o pogrindžio dokumentus perduodavo Zos Grumbinait ir jos brolis Steponas, slapyvardžiu *Audra*. Taip pat suim- tas Povilo brolis Pranas, gyven s Min ios girininkijoj, jis es s LLA narys sla- pyvardžiu *Anupras*. Ryšininkavo tarp Eršk io ir Alberto D d no-*Dau iaus* b ri . (36; 250,255,261)

Spalio 29 d. Imbrado vals iuje vidinis agentas *Krauklys* kalb jo legalizuo- tis Streikaus b rio partizanus Antan ir Adolf Abarius iš Antazav s vals- iaus Ajo i kaimo. Jie atidav 2 šautuvus, 1 pistolet ir 60 šovini . Po keleto dien at jo registruotis ir sesuo - partizan Leokadija Abari t . (40; 164)

Lapkri io 13 d. Latvijoje, Bebrin s miške (kitur nurodoma, kad Marina- vos baloje) sribai užpuol Vyties kuopos bunker . Sargyboje stov j s Stasys Kligys- žuolas sp jo šok s bunker persp ti apie pavoj , o pats šalia bun- kerio stojo kov ir žuvo. Partizanams traukiantis sužeistas kojon vado Balio Vai no brolis Bronius Vai nas-*Sakalas*. Smarkiai nukraujavus priglaud ir gyd latvi kininkas. (120; 63-64)

Gruodžio 3 d. Salako ir Tauragn vals , sankirtoje, maždaug 1,5 km nuo R gšt liškio kaimo, kariuomen rado du bunkerius su maisto atsargomis ir drabužiais. Tai - Eršk io kuopos žiemos stovykla. Agent *Vandos* ir *Beržio* teigimu, apie kariuomen s pasirodym miškinius sp jo netoliese gyvenantys ryšininkai. Iš artimesni kaim ir vienkiemi suimta 13 asmen . (40; 197)

Gruodžio 7 d. Lietuvos SSR VKP(b) CK pirmasis sekretorius A. Snie - kus pasiraš direktyv d l kovos su nacionaliniu pagrindžiu sustiprinimo: „Kiekvienas bandit veiksmas turi b ti lydimas dalinio arba visiško tame rajone gy- venan i buoži nuosavyb s konfiskavimo. Tokius asmenis, ypa vyrus, areštuoti, sie- kiant neleisti jiems išeiti gaujas. Spauodoje skelbti bandit vadus ir aktyvius banditus kompromituojan i medžiag , demaskuojant j antiliaudin veikl .“ (68; 1)

Gruodžio 11 d. Juodup s vals iuje agentas *Šar nas* vienišam partizanui *Zolbai* pažad jo pad ti sirengti žiemojimo bunker . ekist pamokytas, *Ša- r nas* partizan nuved apleisto kio daržin , neva išsirinkti lent bunkerio statybai. Nutaik s moment už jo miškiniui už nugaros ir du kartus iššov . Sužeistas *Zolba* band b gti, bet pasaloje pasisl pusi kovin grup j pribaug . (21; 148)

Gruodžio 21-23 d. Pas Saldutiškio MGB skyriaus viršinink ltn. Vai iul gruodžio 21 d. at jo Juozo Buivydzio - *Grafo* b rio ryšinink *Zos* Trink nai- t - *Šešup* . Pasak esanti si sta partizan susitarti d l legalizacijos s lyg . Kit dien ltn. Vai iulis, lydimas srib , susitiko su partizanais ir jiems pažad jo laisv , jei sud s ginklus. Gruodžio 23 d. Saldutiškio MVD skyriuje registra- vosi Antanas Trink nas, Kajetonas Trink nas, Petras ipinys ir Juozas Stun- džia. Atidav 4 šautuvus ir 94 šovinius. (36; 303)

Gruodžio 24 d. Saldutiškio vals iaus MVD iš Juozo Pumpu io, Paukštie-
n s ir agento Šilo sužinojo, kad Naro b rio partizanai eis pas žmones valgyti
K i vakarien s. Prie miškini artim j sodyb paliktos pasalos. Viename
iš vienkiemi pasteb ta 5 asmen Naro grup , kuri, šun lojimo išg sdinta,
pasinaudodama tamsa pab go. Persekiojant nušautas b rio vadas Bal i nas
Kazys-Perk nas iš Alžut n k. Nukautasis d v jo uniform su LLA ženklais,
paimtas automatas ir trys diskai su šovininiais.

Prisimena partizanas Mykolas Bal i nas-*Titnagas*, g. 1917 m.:

„Mes pak iavojojome, išeinant motina sako: šunys loja, kažin ar ne skrebai? Atsa-
k m, kas ia duos skrebus tokiam ore. Buvo apie 9 vai. vakaro, migla dang uždengu-
si - tokia migla, kad nieko nesimato. Nu jus gal kokius 10 metr girdim - cypia šuva.
Staiga prad jo šaudyt, raketom visk nušvie ia. Mes su broliu met m s skirtingas
puses. Pasipył kulkos kaip bit s, mane mažiau, o brolio pus n - daugiau. Brolis buvo
labiau ginkluotas, jis atsišaud , mane irgi vijosi, o b gt reik jo per arimus, gruodelis
toks, kana, šerkšnas. Šiaip taip atsipl šiau, išb gau, ar brolis išb go - nežinojau.

Šv. Kal d ryte brol numet Saldutiškyje. Netoli buvo NKVD m rinis namas,
išgul jo apie 2 savaites. Tada ne jis vienas buvo nušautas, bent keli. Kai aš registra-
vausi, tai jau ir jau pas srib viršinink Vai iul , prašydamas kad brol atiduot .
Jo žmona buvo labai gera, sakydavo man: „Eik, prašyk ir atiduos, aš prašysiu ir tu
prašyk - atiduos.“

Ir šitaip man vien dien sako: „Ateik, gal si pasiimt.“ Pavakariukais arkl pasi-
miau, parsivež m brol iš Kaušylien s žvyrduobi . Visas sumaitotas, už koj dratas
pririštas, buvo temptas. Buvo kažkur kažkam duryse pastatytas — visaip ty iojosi. Per
nakt palaik m namuose (sušal s visas), grab greitai padirbom. Buvo sakyta be joki
iškilmi palaidot, bet žmon s nugirdo, daug susirinko laidotuves. Palaidojom brol
Kazimier Alžut n kaimo kapin se, o kitoj užgriuvo sribai, k nor jo t ir pasi -
m .“ (90; 2)

Gruodžio 30 d. Rokiškio apskrities Obeli vals iaus MGB skyriaus in-
formacija apie agent rin byl Nr. 42 „Baltalietuviai“ ( ). Byla
užvesta 1944 m. lapkri io m n. Balio Bislio vadovaujama b riui. 1945 m.
b rio s rašuose buvo 47 partizanai, dabar belik tik 4.

1947 metai

Sausio 15 d. Lokio rinktinės organizacinio sektoriaus (OS) viršininko pareigoms paskirtas Steponas Grumbinas-*Audra*.

Sausio 16 d. Latvijoje, Bebrinės apylinkėse, žuvo Vyties kuopos partizanas Bronius Vaišnas-*Sakalas*. Gydysis pas latviškininką, pajuto, kad sodyba sekama. Iš jo ieškoti sąrašų, tačiau žiemos sąlygomis be rasto nepavyko. Rizikavo grąžinti geradarių sodybą, kurio jau lauk pasala. Pateko priešui gyvas, mirė nuo sužeidimų. Numestas Bebrinės miestelio turgaus aikštėje. (120;63-64)

Sausio 17 d. Apskritis MGB skyrius nesėkmingai bandė užverbuoti apskrities vyriausį sentiką dvasininką: „Zaras apskrityje gyvena sentikų šventikas Nikitinas, kuris yra Lietuvos centrinio sentikų sinodo narys ir Visuotinio centrinio sentikų teismo narys. Norėdami kontroliuoti per agentūrą šią struktūrą darbą, sausio 15 d. Nikitiną mes išsikvietėme pokalbiui ir pasiūlyme tapti mūsų agentu. Jis, labai spaudžiamas („...“), mums kaip sūpareigojo, bet sausio 17 d. atsisakė MGB skyriui kategoriškai atsakyti su mumis bendradarbiauti. Savo sprendimą motyvavo tuo, kad jis, kaip dvasininkas, negali kištis valstybinius ir politinius reikalus.“ (41; 7)

Sausio 28 d. Antazavės valsčiaus Bėgkaimėse žuvo partizanas Kazys Janušonis-*Kaulinis*. Iki 1946 m. vėlyvo rudens vaikščiojo su A. Streikaus, B. Vaino bėgikais. Kariuomenei partizanus išblaškė Bebrinės miške, slapta atėjo namus ir gyveno bunkeryje. Jis ir buvo surastas, nušautas. (122)

Sausio mėnuo. Zaras apskrities MVD skyriui prisistatė 6 nelegaliai gyvenę asmenys, tai: Juozas Bonas iš Imbrado valsčiaus Paupinės kaimo, buvęs J. Dudoriaus bėgikų narys; Juozas Plešonas iš Avilėkaimio, buvęs Streikaus bėgikų narys; Izidorius Kurklietis iš Imbrado valsčiaus; vokiečių laikais dirbęs raštininku Kretingoje; Juozas Stundžinas, buvęs policininkas; Zenonas Atmanainius iš Mažvilėkaimio, kuris slapstėsi ginkluotas ir Antanas Rasimavičius iš Imbrado valsčiaus Pauželiškėkaimio. Jis pabėgęs iš 16 lietuviškosios šaulių divizionų, slapstėsi savo namuose. (42; 34)

Vasario 3 d. Saldutiškio vals iaus Strokinė kaime pas Blaž sugautas Loko rinktinės Vaidilos grupės Naro brio vadas Balys Žilnas-Naras. Suimamas nepasipriešino, nes eidamas susitikti su motina ginklo nesinešė. Suimtas ir Nar lydis partizanas Alfonsas Ruzgus. (54; 4)

Vasario 13 d. Vilniuje suimtas su padirbtais metrikais gyvenęs buvęs Erškio kuopos partizanas Aleksas Milašius-Danielius. Iki arešto dirbo sanitaru psichiatrinėje ligoninėje.

Tardym metu papasakojo apie Ažvinė miške esančias Erškio kuopos ginklus ir amunicijos slėptuves. 1947 06 15 atvežtas miškas Danielius parodė 3 bunkerius, iš kurių paimti trys šautuvai, du kulkosvaidžiai, granatos, džiovini, pjūklas, kirvis ir kitas partizano turmas.

Kovo mėnesį išaiškintos ir suimtos su padirbtais metrikais gyvenusios Vanda Petraškaitė ir Danieliaus sesuo Virginija Milašienė. (132; 152)

Vasario 19 d. Salako vals iaus Rokėnė kaime, išdavikui susekus, nužudytas mokytojas Jonas Rukas. Dalyvavo 1941 m. sukilime, rusams antrą kartą už jus kelis mėnesius partizanavo Erškio kuopoje.

1945 m. rudenį trumpam prisiliejo prie A. Keperšos grupės, o prieš Naujus metus iš jo slapstytis ar iau nam. Šulinyje pasidarė slėptuvė, anga jimi padaryta rentinio šone. Tokioje drėgmeje išgyveno metus, kol buvo kaimyno išduotas. B. Baliulio vadovaujami Salako sričiai sumetė šulininį granatą, ištraukė mokytoją lavon ir išvežė niekinti Salaką. (103)

Balandžio 28 d. Atsivertę kalėjimo vartai Erškio kuopos partizanėrmams. Iš Švenčionių kalėjimo nesudarius bylos paleistos seserys Vlada ir Emilija Aidukaitės, Ona Aidukienė ir Bonifacas Aidukas (visi kilę iš Rokėnės kaimo, kalėjo nuo 1946 m. rugpjūčio pradžios). (132; 154)

Gegužės 7 d. Saldutiškio vals iaus Siliniškė miške žuvo Erškio kuopos brio vadas Povilas Butrimas-Vaidila iš Jakėnė kaimo ir Petras Šimkėnas-Klajnas iš Šeimatie kaimo. Kartu su jais buvę partizanai Laputė, dras, Sakalas ir Lizdeika paupiu išbėgo iki Almajo ežero.

Povilas, pirmasis iš trijų brolių Butrimų, atidavusi gyvybę už Tarybų laisvę, vienintelis amžino poilsio atgula pašventintoje kapinėje žemėje.

Iš Onos Butrimaitės-Laurinienės, g. 1929 m., prisiminimais:

„Pradžioje retai būriui, atsiskyrė ir mano brolis Vaidilas, kuris vadovauti dešimties partizanų būriui. Šiandien peržiūriu pas Lisauskus Ripelialaukio kaime, pavasarį išsikėlė bunkerį miške tarp Ginučių ir Šiliniškių. Čia gyveno iki 1947 m. gegužės 7 dienas, kada jie buvo išduoti ir bunkerį apsupo NKVD daliniai ir stribai. Jų gausumas buvo nelygus, partizanai atsitraukdami šaudė, dauguma pabėgo. Žuvo mano brolis Povilas- Vaidilas ir Petras Šimkūnas-*Klajūnas*. Jie kabinė palikimo vietoje miške, kur juos surado ryšininkas ir visai negiliai užkasė.“

Apie brolio žūtį sužinojau atsitiktinai rytojaus dieną - gegužės 8-ąją. Nuvažiavau Kazitiškį pas tetą, nes ten vyko Šv. Stanislovo atleidimai. Išėjau iš bažnyčios būriavosi žmonės, praeidama pro šalį, išgirdau keturių jaunuolių pokalbą. Pasisveikinę jie pradėjo klausinti vienas kito, kas gero jie krašte. Vienas jaunuolis atsakė: „Kas gero dabar išgirsi. Štai vakar pas mus, netoli Ginučių, miške susišaudė kareiviai su partizanais, žuvo du partizanai, vadas Vaidilas ir kitas partizanas.“

Praėjus savaitei, partizanai per ryšininką Balą Grašį pranešė, kad brolis tikrai žuvo ir klausė ar mes patys jį palaidosim, ar reikės laidoti partizanams? Mama atsakė: „Mes patys palaidosim, aš būtinai parsivešiu savo švelnėlę.“

Kaimynai davė pakinkyti arkli ir mama, pasiūsiu kartu jaunesnį brolią Stasiuką, kuriam buvo vos trylikametis, leidosi kelionė. Po to mama pasakojo: „Važiavau miško keliu iki Ginučių kaimo, gegutė kukuodama sklido priešaky, tartum rodydama man kelią, ji tik viena suprato mano skausmą šioje juodžiausioje kelionėje, niekam kitam aš negalėjau pasiguosti. Slėpdama ašaras skubėjau greičiau susitikti su švelnėliu. Ginučių kaime manęs jau laukė žmogus, kuris turėjo parodyti, kur užkasti žuvusieji. Dar pavažiavau mišku jau be kelio, privažiavom kalnelyje du žemės kauburlius, tas žmogus man pasakė: „Aš nežinau, kuris yra jūsų švelnė“, bet mano širdies nuojauta man pasakė, kuriame kauburlyje yra mano švelnė ir neapvyli. Žemę atkasim rankom, nes labai mažai jos buvo užpilta, tik pridengta nuo žvėrių, ant veido uždėta balta lininė skepetaitė, atidengiau veidą ir pamačiau pasakiau, kad tai mano švelnė.“

Atvežtą Jakūną kn. sūnė Julija Butrimienė laikinai paslėpė pas kaimyną Kazį Juodką, gyvenant pamiškėje. Kazys Juodka su kaimynu Juozu Kinduriu padarė karstą ir nakvią pašarvojo pušynelyje toliau nuo klijimo. Kitą dieną po apylinkės pasipylė kareiviai dar kartą Butrimiams namuose, durtuvais badė grindis, lubas, stogą - ieškojo paslėptą žuvusiojo. Iškratė namus, šukavo miškinį ir tik per stebuklą nerado netoli keliuko pašarvoto Vaidilos, prie kurio būdavo broliai Bronius ir Stasiukas.

Kaimynai iškas duobę, kaimo mergaitės nupyn vainikus. Antanas Damosius su Petru Juodka, pasikink arklį, prieblandoj nuvežė kapines ir nakia *Vaidil* palaidojo Švedriškės kapinėse. (103)

Birželio 2 d. Tauragnavals iuje ties Kaikainiu kaimu žuvo Erškio kuopos *Vaidilos* brio partizanas Bronius Vytas-Laputis, kilęs iš Ažvinio. Jis, žuvęs grupės vadui, ketino slapstytis atskirai nuo brio, bet pateko kariuomenės „valymus“. (132; 240)

Birželio 13 d. Latvijoje klastingai nužudytas brio vadas Antanas Ivaška. Apie tai LSSR MGB 2N valdybos 2 skyriaus 5 poskyrio viršininko Sokolovo raportas 2N valdybos 2 skyriaus viršininkui drg. Figurinui:

„Pranešu, kad 1947 06 10-14 dienomis buvau komandiruotas į Zaras ir Rokiškio apskrityse. 1947 06 12 vyko susitikimas su Zaras MGB skyriaus vidiniu agentu, slapyvardžiu *Malinin*. Jis papasakojo, kad šiuo metu yra 5 asmenų gaujoje, kuriai vadovauja Antanas Ivaška. Gauja šiuo metu persikelia iš Zaras apskr. Latvijos miškus. Du iš gaujos narių nenori išeiti į Latviją ir pasilieka Zaras apskrityje, todėl agentas prisidėjo prie didesnės 3 asmenų Ivaškos grupės, kuri išeina į Latvijos miškus.

Apie pasiryžimą vykdyti mūsų užduotį *Malinin* pasakė 1947 m. balandžio 20 d. verbavimo metu. Jis pažadėjo asmeniškai sunaikinti šiuos banditus, tačiau paprašė skirti pagalbininką.

Parinkti porininkui kartu su Zaras MGB viršininku drg. Pirogovu išvykome į Rokiškio apskritį. Ten radome tinkamą kandidatą, tai esantis agentas-smogikas *Šarnas*, tačiau tuo metu jis buvo užimtas dalyvavime sudėtingoje 3 banditų nukovimo operacijoje. Suderinus su jumis, porininkas *Malininui* surastas Latvijos SSR Ilkustės MGB skyriuje, tai smogikas slapyvardžiu *Dvinskij*. Šis agentas atitiko mūsų reikalavimus jau vien todėl, kad laisvai kalbėjo latvių, lietuvių ir vokiečių kalbomis.

Pagal parengtą planą, *Malinin* ir *Dvinskij* buvo apginkluoti, instrukuoti kaip elgtis ir mašina nuvežti prie Baraukos miško, Ilkustės apskrityje.

Mes patys - tai Zaras apskr. MGB viršininkas Pirogovas, vyr. ltn. Morgunovas, Ilkustės apskr. MGB v-kas kapitonas Sokolovas ir to paties skyriaus operatyvinis galiotinis likome mašinoje Ilkustės apskrities Silenės valsčiaus Ilga kaime, t. y. 3-4 km nuo A. Ivaškos grupės stovyklavietės. Buvo sutarta, kad banditus likvidavus agentas *Malinin* ateis pranešti.

Birželio 14 d., maždaug 02.30 val., numanomoje banditų buvimo vietoje pasigirdo šaudymas, po 45 minučių atbuvo su *Maliniu* pranešimas, kad užduotis vykdyta.

Nuvykė vykiavo vieton, mes radom 3 nušautus banditus, atpažinti:

1. Ivaška Antanas, s. Juozo, gim. 1921 m. Piliakalnio kaime, Imbrado valsčiuje, gaujos vadas;
2. Ivaška Jonas, Juozo, g. 1927 m., Antano brolis;
3. Mieli nas Juozas-Šarūnas, Antano, g. 1922 m., Jasai kaime, Dusetų valsčiuje.

Visi jie anksčiau buvo Streikaus, vėliau - K. Ramanausko būrio nariais. Pastaruoju metu veikė savarankiškai ir jiems vadovavo Antanas Ivaška.

Ši banditų grupė vykdė keletą teroro veiksmų. Ilkusts apskrityje Kurcums valsčiuje, būtent: 1947 m. gegužės mėnesio nušovė Ilkusts MGB skyriaus operatyvinę galiotinę ltn. Sokolovą, sužeidė to paties skyriaus galiotinę, pagrobė automatą PPŠ ir pistoletą. Vien tik gegužės mėnesio Ivaškos gauja Ilkusts apskrityje vykdė 15 plėšimų.

Iš nušautų banditų paimta: 2 automatai, 2 šautuvai, 2 pistoletai, 5 granatos, 500 vnt. šovinių, medalis „Už pergalę prieš Vokietiją“, kompasas ir topografinis žemėlapis, vairus susirašinėjimas.

Lavonai užkasti skirtingose vietose, miške. Apie tai surašytas aktas. Banditai buvo sunaikinti miegantys. Agentams *Maliniu* ir *Dvinskij* išmokta tos premijos. *Maliniu* duota užduotis surasti ir likviduoti likusius 2 banditus.“ (42; 142—143)

Birželio 17 d. Zaras apskrityje MVD informacija apie srib bataliono tautinį sudėtį bei socialinį kilmę. Iš viso apskrityje yra 213 sribų, iš kurių: lietuviai - 55, rusai - 148, lenkai - 10. Pagal gimimo vietas: vietiniai gyventojai - 166, iš kitų apskričių - 4, iš kitų respublikų - 43. Pagal socialinį kilmę - darbininkai - 38, valstieji varguomenės - 151, vidutiniai valstieji - 24. Pagal partiškumą: komunistai - 9, komjaunuoliai - 89, kiti nepartiniai. (69; 102)

Birželio 29 d. Latvijoje, Silens valsčiuje agentas *Maliniu* nušovė iš Lietuvos atėjusį partizaną Praną Buroką, g. 1924 m., Antazavų valsčiaus Didžiojo kaime, buvęs Vietinės rinktinės savanoras. Tarp jo ginklu atpažintas prancūziškas kulkosvaidis, kuris buvo paimtas nukovus Ilkusts apskrityje. MVD sk. viršininkas Sokolovs ir leitenantas Usov. Nušautojo kinas naktį slapta išvežtas iš operacijos vietos ir užkastas miške. (41; 178-179)

Liepos 1 d. Zaras apskrityje MVD skyriaus duomenys apie priešiškus soviet santvarkai elementus:

„B ryje, kuriam praeityje vadovavo A. Streikus, yra 18-20 žmoni , iš j 14 - Antazav s vals iaus gyventoj . K. Kaladinsko b ryje - 18 asmen . Taip pat apskrityje išaiškinta: baltalietuvi (1941 m. sukilimo dalyvi) - 143, tarnavusi vokie i kariuomen je - 22, tarnavusi Vietin je rinktin je („plechavi iuk “) - 17, vokie i policinink - 47, vokie i statytini (seni n , tarnautoj) - 16, legalizuot bandit - 90.“ (40; 47)

Rugpj io 2 d. Salako vals iaus Až n kaime Eršk io kuopos partizanai nušov gr žtant iš Daugpilio atostogaujant MVD j. ltn. Albin Juodagalv . Nureng uniform , nuav batus. Nužudymas labai papiktino žmones, nes A. Juodagalvis *Huberto* grup s partizanams atveždavo šovini . At j s Až nus *Eršk tis* atsipraš žmoni ir pažad jo nubausti mergin , sukurs iusi nušauti A. Juodagalv . (96)

Rugpj io 28 d. „Pas Leopold Gruod Bradesi kaim rugpj io 11d. at jo B. Bislio ir B. Vai no grup s - iš viso 14 bandit . Vaikšto Juozas Bagdonas, broliai Vladas ir Pranas Daminauskai, Edvardas ir Balys Vai nai, Balys Bislys, Jonas Juoz nas, broliai Medikiai, Romualdas Aliej nas. Buvo už j ir rugpj io 13 d., ir 26 d. Išg r 6 butelius degtin s. L. Gruodžiui paklausus, kod l jie tokie „suk d “, jam atsakyta: labai pergyvenam, nes neseniai bunkery žuvo 4 draugai.“ Tai agentui *Klevui* kaip didel paslapt papasakojo Leopoldo sesuo Karus Gruodyt . Antazav s vals iaus MGB galiotinis Borisovas *Klevui* paved gauti L. Gruodžio pasitik jim , kad jis pasikviest „šaltin “, kai užeis miškiniai. (43; 241)

Rugs jo 9 d. Saldutiškio vals iaus Puziniškio kaime MVD kovin paieškos grup sugavo nelegaliai gyvenus Juodalksnio b rio ryšinink Vinc Kliuk . Edvardo Rukš no namuose kareiviai surado miegant ginkluot Algird Lisausk iš Ripelialaukio k. Pastarasis buvo užverbuotas ir po dviej savai i paleistas. Saugumie iams n maž nepasitarnavo, tod l po met v l suimtas ir nuteistas.

Spalio 1 d. Iš tremties Molotovo (Perm s) srityje pab go Eršk io kuopos vado žmona Veronika Kaladinskien . (32; 83)

Spalis 4 d. Rokiškio apskrities MGB skyrius užved agent rin byl „Zaoziornyje“ B.Vai no-Amerikono b riui. Ard om j darb vykdo agentai *Uosis*, *Žaibas* ir maršrutinis agentas *Akis*. Itin perspektyvus es s *Uosis*: jis praeityje buvo partizan b ryje ir miškiniai j ne kart kviet sugr žti b r. Agentas *Žaibas* gerai paž stamas su Edvardo Vai no giminaite Bal i niene. (23; 173)

T pa i dien Antazav s ir Kriaun vals , sankirtoje, Lukštyni kaime, žuvo Vyties kuopos partizanai: Balys Bislys-*T zas*, Jonas Jozenas-*Didysis Jonas*, Ksaveras Turkevi ius-*Bagdonas*, broliai Augustas -*Aidas* ir Jonas-*Lokys* Medikiai ir Kazys Kavoli nas-*Tarzanas*. (120; 66)

Nuopelnus už miško broli sunaikinim prisi m Antazav s vals iaus MVD viršininkas vyr. ltn. Jonas Renkauskas, nes miškinius išdav jo užverbuotas agentas *Klevas* - Jonas Ragulis. Tik per stebukl mirties išveng Jonas Vainauskas-*Jaska* bei Edvardas ir Balys Vai nai. Jie taip pat ketino eiti pas J. Ragul pirt , bet paskutin akimirk apsigalvoj iš jo Bradesi miškelius.

Spalis 11 d. Latvijoje suimtas buv s Jazepo Fri -o b rio partizanas Eduardas Pieps, kil s iš Jakabpils apskrities Lucani vienkiemio. 1945 m. birželio rugpj io m nesiais buvo Kaminskio partizan b ryje, legalizavosi. 1947 m. MGB užverbuotas sunaikinti Fri -o b r , bet partizan išaiškintas kaip šnipas. Kaltei išpirkti, sudar s lygas nušauti apskrities MGB viršinink mj. Bunin , po šio priimtas Fri -o partizan b r .

Latvi istorik teigimu, Pleps-as MGB duot užduot nušauti Fri -vykd (1947 m. rugs jo 9 d.), po to iš b rio pab go. 1948 m. kovo 6 d. ypatingasis pasitarimas prie SSSR MGB E. Pleps- nuteis 25 met . laisv s at mimo bausme. E. Pieps lageryje sijung kalini pogrindžio veikl , „už masini riauši organizavim lageryje“. 1956 m. kovo m nes pervestas bausm s atlikimui Vladimiro kal jim . 1957 m., masiškai perteisiant politinius kalinius, Pleps-ui, kaip „nepadariusiam išvad iš nusikalstamos veiklos“, atsiakyta sutrumpinti laisv s at mimo laik .

Spalis 14 d. Latvijoje, Rempelio girininkijos Kukaleni miške vyko bendras lietuvi ir latvi partizan susirinkimas d l veikimo taktikos ir b ri veiklos rib pasidalijimo. Partizan vad J.Streikaus -*Stumbro* ir J. Ruzgio-*Jutis* susitarimu, partizanai tur jo pasidalyti 5-7 asmen grupes, nes taip b si lengviau slapstyti, žiemoti ir gauti maisto.

Jungtinis lietuvi -latvi b rys suskirstytas grupes: Petro Pupelio-*Svoto* (veikia Latvijoje, Prod s valse, miškuose), Alfonso Dumbris (veikia Latvijoje, Garsen s vals .), Arvido Silinšo-*Lapinsš* (veikia Latvijoje, Jekabpils apskr., Digpaiskij miške), Janio Ruzgio-*Jutis* (veikia Latvijoje, Jekabpils apskr. Suseja ir Ilukste valse. Malceces miške), Juozo Streikaus-*Stumbro* (veikia Lietuvoje, Juodup s ir kt. vals iuose).

Spalio 30 d. Tauragn vals iuje jungtin s partizan paj gos (Lokio rinktin s Eršk io kuopa, Li to rinktin s *Voverai io*, *Sakalai io* ir *Lydekai io* b -riai) sudegino rus kolonist apgyvendint Stapš n kaim .

Iš liudinink s Ren s Osipovnos Kondrašovos parodym apie partizan išpuol :

„1947 10 30 d., apie 17-18 val., prasid jo didelis šaudymas iš kulkosvaidži , šaud padegamomis kulkomis. Mano vyras Kondrašovas Foma atsišaud , bet banditams art jant išbaig šovinius ir pab go. Užsidegus m s namui, išb gau paimti vaik ir b gant per kiem buvau sužeista kojon. Iš viso sudeginta 16 trob su kiniais pasta-tais. Viskas sudeg maždaug per vien valand .“ Kitais duomenimis iš viso kaime sudeg 49 trobesiai. (58; 59)

Lapkri io 15 d. Saldutiškio vals iaus Puziniškio kaiman nakt iš lapkri-io 14 15 d. pas brolius Broni ir Edvard (vadinam *Admusiu*) Rukš nus už jo dvylika partizan . Pasipraš , kad išk rent pirt , nes jau seniai praus si. K. Bubulis užsimin , kad rytoj išeisiu žiemojimo bunkerius.

Su šeiminkais sutar : pirmiau išsipraus šeimynos, o paskui perkurs pirt ir miškiniams. Vakare, Rukš nams gr žtant iš pirties, sodybos pus n pasipyl š viai — pasteb j sargybin prad jo šaudyt kareiviai. Eršk t nai trauk si, bet nežinodami priešo išsid stymo, pataik ant užsimaskavusio kulkosvaidinin-ko. Trys vyrai krito pakaln je netoli Rukš n nam . Toliausiai, maždaug pus kilometro, nub go Antanas Skun ikas-*Kaltas*, jo k n surado šalia ežero, prie pušies. Aštuoni partizanai atsitrauk , sunkiai sužeist Pran Ra insk išneš Petras Cic nas-*Žalgiris*. Lengviau sužeistas Adolfas Aidukas-*Tarzas*.

Iš partizan žuvo: Lokio rinktin s ir Eršk io kuopos vadas Kazimieras Kaladinskas - *Eršk tis*, rinktin s vado adjutantas Antanas Skun ikas-*Kaltas*, kulkosvaidininkas Kazimieras Bubulis-*Algimantas* ir neseniai b r at j s

Kazimieras Milašius-*Signalas* (kil s iš Pratkun k.). Kareiviai nušov ir at - jus talkon Rukš n svain Justin Šilink . (83), (132; 110)

Gruodžio 19 d. Zaras apskrities Imbrado vals iaus Samani kaime trys Vyties kuopos partizanai atvažiavo maisto pas r m j Velain . Gr ždami sto - vykl prasilenk su srib pilnomis rog mis, pasikeit padrikais š viais. Nuo atsitiktin s kulkos žuvo partizanas Vincas Vai nas-*Centas*. (120; 66)

Gruodžio 20 d. Latvijoje, Ilukst s apskrities Kurcums vals iaus Kalvos vienkiemis pas Jon Rimš susitikti su tariam A. Ivaškos b rio partizanu (MGB agentu *Maliniu*) at jo trys Vyties kuopos vyrai. *Maliniu* suruoš išg - rim ir pary iais praradusius budrum sve ius užgriuvo durtuvais ir kirviais ginkluoti saugumie iai. Nužudyti: Aleksandrav l s partizan b rio vadas Kazys Ramanauskas-*Šar nas* iš Žali n kaimo, Stelmuž s partizan grup s vadas Mykolas Sažionis ir eilinis kovotojas Povilas Kuosa. Žuvusi j lavonai slapta išvežti Zaras apskrities Degu i vals iaus Nad n kaim ir užkasti sribo Timofejaus Vorobjovo žem je. (59; 125-1)

Gruodžio 25 d. Tauragn vals iaus S los kaime, netoli Bagdono nam , žuvo Lokio rinktin s b rio vadas Bronius Ivanauskas-*Pavietrius*, eiliniai partizanai Vytautas Stari enka- *dras* iš Pagav s kaimo ir Balys Musteikis-*Keras*. (132; 70-71)

1948 metai

Sausio m nuo. LSSR 2N valdyba pareng operatyvin s kombinacijos plan , patikrininti duomenims apie agent *Vand* ir likviduoti Vytauto apygardos štab :

„Zaras apskrities MGB skyriaus agent *Vanda* praeityje buvo gaujos vado K. Kadlinsko sugyventin . Jos namuose periodiškai apsistodavo gaujos nariai, ji žinojo *Audros* slapstymosi viet . 1947 m. ruden už ginklo laikym buvo suimtas jos brolis. Nor - dama išgelb ti brol , *Vanda* praneš , kad apygardos štabas yra pas Lekavi i Saldutiškio vals iaus Stripeiki kaime. Kratos metu bunkerio neradome, bet padar me išvad , kad *Vanda* žino tikr bunkerio viet , bet saugumo organams jos neatskleidžia.

Siekdami demaskuoti nes žining agent , numatome panaudoti MGB 2N valdybos specialiosios grup s (SG) agent r . Susitikime su *Vanda* Zaras apskrities MGB viršininkas papulkininkis Ilja Pirogov pasi lys jai supažindinti su *Audra* du MGB pasi stus žmones (agentus *Sakal* ir *Aušrel*). Agentus *Vanda* tur sianti pristatyti kaip baltarusi partizanus, at jusius der tis d l stojimo Vytauto apygard . *Sakalas* priesav s tur s MGB organ išduot pažym jim .

Einant susitikim su *Audra* ties Stripeiki kaimu grup sulaikys partizana is persireng kiti SG nariai. „Partizanai“ pareikš sulaikytiesiems tarimus ir nusived tardys kiekvien atskirai. Jeigu *Vanda* pasakys *Sakal* ir *Aušrel* esant MGB bendradarbiais, tuomet SG vadas *Barzda* sakys visus nuvesti miško gilum ir tardyti. *Sakalas*, *Aušrel* ir *Vanda* b si ištardyti ir apkaltinti esant šnipais. Iš *Vandos* bus pareikalauta raštiško pasiaiškinimo ir pasi lyta „išdavikus“ nuvesti Vytauto apygardos štab . Jeigu ji pasisakys žinanti bunkerio viet - tuo jau tai pranešti 2N valdybos viršininkui Sokolovui, kuris su b riu bus už 5 km, Želmenišk s kaimo apylink se. Jie blokuos bunker .

Jeigu *Vanda* neišduos agent , tai kratos metu „surasti“ *Sakalui* išduot pažym - jim . Tokiu b du apkaltinti ir *Vand* , toliau gyvendinant plan aukš iau aprašytu b du. Jeigu *Vanda* neparodys bunkerio, tai *Barzda* j perverbuos ir paleis, o *Sakal* ir *Aušrel* nusives „sušaudyti“. (9; 1—6)

Sausio 15 d. Tauragn vals . Min ios kaime pas girinink Jurg Zinkevi i vyko Lokio rinktin s partizan susirinkimas:

„Steponui Grumbinui-*Audrai* pakvietus, susirinkome Min ioje. Su jo maždaug 20 bandit . vyko pasitarimas, kur ved *Audra*, jis pasisak tur s galiojimus kalb ti apygardos štabo vardu. Išdalino lapelius, raginan ius trukdyti rinkimams, liep šiuos lapelius platinti tarp žmoni . Taip pat nurod grasinti rink jams ir kandidatams deputatus, bet teroro aktus vykdyti uždraud . Kalb ta, kad ruošiama vežti bandit , r m j ir buoži šeimas. Perdav štabo nurodym : visomis išgal mis trukdyti išvežimus, žmones, kuriems gresia tr mimas, organizuoti, kad sl pt si miškuose. Ten juos vyresni partizanai apginkluos, organizuos grupes ir b rius. Sudaryti išdavik s rašus, k ir už kokius nusikaltimus reikia bausti“, — praneš agentas „*Vanagai 2*.“

Sausio 19 d. Ant Dysn ežero ties Gryb n kaimu partizanai sušaud D kšto vals iaus srib b rio vad Jermolaj Kolesnikov , lengvai sužeid eilinius Terentij Frolov , Filip Starkov ir pastotinink Vinc Šaln .

Ši grup buvo išvažiavusi Bajor kaim tikrinti rink j s raš . Ant ežero tamsoje susid r su trimis rogamis. „gyn j “ š ksn „stot!“ iš rogi atsa-

k š viais. Vežikas ir sužeisti sribai išb go nepasipriešin , o J. Kolesnikovo k nas liko rog se. pagalb atskub j kareiviai iš D kšto, Salako, D kšto ir Rimš s sribai, užpuolik neberado. Nustatyta, kad po šio vykio, 12-14 asmen , apsirengusi raudonarmie i uniformomis, Abisinijos pusiasalyje apipl š kooperatyvo direktori Gaidamavi i . Paskui nu jo pas Mešk n , kad šis parodyt „vasaros keli “ - ne per ežer . (32; 11-12)

Sausio 29 d. Imbrado vals iaus Gubari kaime nušauti komjaunuoliai Vi- lius ir Vladas Klasinskai. Miškinius iki namo dur atved Steponas Navickas, jis ir praneš milicijai apie sušaudym . vykio vieton atvyko Antazav s, Zara- s ir Imbrado sribai, apskrities MVD viršininko pavaduotojas papulkininkas Mažajev ir septyni asmen MGB kovin grup . S. Navickas sulaikytas kaip tariamasis, mat vykio išvakar se komjaunuoli t vas Pranas Klasinskas liu- dijo prieš j muštyni byloje. (32; 61 atv. - 62)

Vasario m nuo. Zaras apskrities MGB viršininkas papulk. Ilja Pirogov kreip si LSSR MGB ministro pavaduotoj pulk. Leonov , prašydamas iš- duoti asmens dokumentus agentui *Malinin*. Jis, dirbdamas saugumo orga- nams, nuo 1947 m. balandžio m nesio nukov 7 miškinius, o jo duomenimis dar 12 asmen suimta. Prašoma išduoti dokumentus Eduardo Zelinsko pa- varde, nurodant gimimo vieta Daugpil , o tautyb — lenkas. (32; 74)

Vasario 7 d. Antazav s vals iuje iš MGB informatoriaus *Strazdo* gautos žinios, kad Bradesi kaime pas Antan Gruod lank si Vyties kuopos vyrai Jonas Vainauskas, Juozas Puslys ir Vai nai. Jie at jo užmušt Juozo Mikucko, kur taria išdavus B. Bislio b r . (32; 98)

Vasario 14 d. Zaras apskrities MGB skyrius nutar iš agent rinio tin- klo išbraukti agent *Vanagai-1*, paimti iš jo ginkl . Šios „priemon s“ vykdyti nesp ta, nes *Vanagai-1* - Antanas Juotka žuvo vasario 29 d. Jak n kaime, atsitiktiniame susid rime su Salako sribais. Žuv s jis pasirod saugumie- iams naudingesnis negu gyvas: partizanai patik jo j buvus „tikru partizan“ ir tai sugr žino pasitik jim žuvusiojo porininku *Vaniagai-2* — Juozu Juotka. (32; 78)

Vasario 20 d. „Agentas *Šukys* praneš , kad Amerikono b riu narys *Vedeika* pasi l eiti pl šikauti Sniegi kaim . Žinodami, kad *Vedeika* slapstosi vienas, o *Šukys* yra patyr s agentas, jam vasario 18 d. išdav me pistolet ir pamok me kaip elgtis. Vasario 20 d. einant pl šikauti m s agentas *Vedeik* nušov . Užšifravimui inscenizuota karin - ekistin operacija.“ (20; 78)

Kovo m nu. Zaras apskrities Imbrado vals iuje iš informatoriaus *Draugelio* gautas pranešimas apie pasirodžius) Jono Vainausko b r : „Vainausko b r , kuris eina Vai no kuop , sudaro penki žmon s, tai: pats Jonas Vainauskas, Jonas Karia ir žinomi tik slapyvardžiais: *Bundel* , *Draugelis* ir *Nemun lis*, pastarasis ginkluotas rankiniu kulkosvaidžiu. Vainausko b r remia Pupeiki šeima, gyvenanti Miškiniai kaime.“ (32; 99-101)

Kovo 1 d. Vytauto apygardos vado sakymu Lokio rinktin s vadu paskirtas Steponas Grumbinas-*Audra*.

Kovo 9 d. Latvijoje, Pruod s miške žuvo b riu vadas Janis Ruzgis-*Jutis*, partizanai Alis Biltauris, Vitauts Ruzgis ir vado sesuo - partizan Valentina Ruzgis. Su šiais latvi partizanais Vyties kuopos vyrai petys pet kovojo pusantr met .

Kovo 11 d. Rokiškio apskrities Aleksandrav l s vals iaus agentas *Uosis* sužinojo, kad partizan grup s vadas Jonas Vainauskas-*Jaska* papraš Navi- k k. gyventoją Petro Mekš no gauti keln ms diagonalo medžiagos. *Uosis* P. Mekš nui dav 30 šovini ir išklausin jo, kada žada ateiti miškiniai. Pas P. Mekš n palikta pasala. At jus miškiniams susišaudyta, sužeistas pet Edvardas Garnelis-*Šarkis*, o P. Mekš nas ir jo žmona nušauti. Lengvai sužeistas Aleksandrav l s vals . MVD j. lt. Karpavi ius.

Iš agento *Žaibo* sužinota, kad *Šarkis* sužeistas sunkiai, o Tekl Andriuške- vi i t iš Kumpuoliškio kaimo jam ieško patikimo gydytojo. *Uosiui* už išdavyst išmok ta 500 rb. premija. (20; 30-131)

Kovo 17 d. Salako vals iuje, miško kelyje, Eršk io kuopos partizanai iš girininko Jono Strazdo at m 26 t kstan ius rubli . ekistai pagr stai tar , kad girininkas es s miškiniai bendrininkas ir valdiškus pinigus atidav laisva valia.

Kovo 19 d. Tauragn vals iaus Baltel s kaime agentas *Peilis* vardynas pasikviet Lokio rinktin s vad Stepon Grumbin . Besivaišinant už jo karėiviai ir dokument patikrinimo pretekstu S. Grumbin sulaik . (32; 132)

Iš partizano Stepono Grumbino-*Audros* prisiminim (užrašyta Valdo Striužo):

„1948 m. buvau surink s Lokio rinktin s Eršk io b rio partizan susirinkim , kadangi gavau sakym paaiškinti pad t . Tame susirinkime dalyvavo ir Juodka, kuris, pasirodo, buvo išdavikas. Jie buvo dviese išdavikai - jis ir Nasevi ius.

Baltel je buvo tik vien Nasevi i sodyba, artimesnis ir didesnis buvo Vyži kai-mas. Nasevi iai buvo penki broliai, Baltel je gyveno tik trys. Juos areštavo, bet Juozap paleido. Matyt, tuomet j ir užverbavo.

Tas Juozas Nasevi ius pasikviet sve ius per šv. Juozap , kovo 19 d. Suruoš bali , pasikviet mane ir Trink n . Trink nas buvo mal no ved ju, mes draugavom su juo. Pas j patogu buvo pernaktvot, žmoni svetim daug maiš si. Kad bus pasala nejaut m, ginkl netur jom, tik dokumentus. Prad jom valgyti, alaus atneš , kažkas pasak , kad kariuomen apsupo namus. Vienas leitenantas jo, atsistojo prieš mane ir stovi, o pulkininkas po vien m kvietis kit kambar . Sve i nedaug, gal dešimt. At jo mano eil , ir tas leitenant lis sako: „Duok dokumentus.“ Padaviau savo doku-mentus, tuomet leitenantas kreip si pulkinink : „Tovariš polkovnik, tovo doku-menty falšivyje (Drauge pulkininke, šito dokumentai netikri).“ Tuos dokumenms rusai ir sribai daug kart buvo tikrin , niekada jiems nekilo joki abejoni . Pulkinin-kas sako: „Vsio taki, Stepan Ivanovi , popalsia!“ Supratau, kad jie žino mano pavard , aišku, kad buvo iš anksto informuoti. Išved laukan, keturi sargybiniai aplink apstojo. Kiti pasiliko gry ioje, valg , g r . Kiek palaukus ir mane ved gry ion pasiimti r b . Šeiminink dar d jo lašini gabaliuk , dešros. Arkl reik jo atiduot Trink nui. Kiek paved j miško pus n, prad jo mušti, kad prisipažin iau, jog esu „Stepan Ivanovi “. Aš neprisipažinau, tada nuvež Pr sijos (Želmenišk s) kaim . Ten tard , muš , tada jau prisipažinau.

P s i var Salak . Einant per pušyn l , pamat nušaut ir užkast skreb , tada dar smarkiau muš . Atvar Salak , o ten gatv vien skreb apgyvendinta. Bobos išb go gatv , kas akmen , kas šluot meta mane ir šaukia: „Vrag našich synovej!“ ved tams kambar , palaik gal valand , surišo viela kojas, rankas, paskui met amerikonišk sunkvežim ir nuvež Zarasus. Tuo metu ten vyko rajono emgebist susirinkimas, tai viršininkai liep visiems eiti paži r ti bandit .“

Kovo 28 d. Antazav s vals iaus aktyvistui Aršvilai paštu atsi stas laiškas, kuriame rasti keturi rotatorium spausdinti atsišaukimai. Jie datuojami kovo 28 d. ir pasirašyti Ryt Lietuvos srities vadovyb s. MGB skyrius tar , kad tai Duset pagrindinink darbas. (32; 262)

Kovo 30 d. Eršk io kuopos vadui Pranui Ra inskui - *Drugeliui* apygardos štabas paved vykdyti Lokio rinktin s vado pareigas, iki bus paskirtas naujas vadas, vietoj suimtojo *Audros*.

Balandžio m nuo. Degu i ir Salako vals iuose rasta 18 antisovietini atsišaukim . Didžiasalio kaime rasti iškljuoti 6 lapeliai. Drob kaimo gyventojas Vladas Dumbrava tris lapelius nupl š nuo Vajasiškio bažny ios ir atneš Degu i MVD skyrium Atsišaukimai pasirašyti LLA Vytauto apygardos štabo, spausdinti rotatoriumi, trij r ši . Pirmieji yra agitacinio pob džio atsišaukimai „Šalin kolchozus“, antrieji - 1948 m. balandžio 15 d. Vytauto apygardos vado sakymas Nr. 1, kuriuo draudžiama stoti kol kius, aktyviausiems už tai grasinant mirtimi. Tre ios r šies atsišaukimuose kalbama apie art jant kar ir raginama neiti kariuomen n. (32; 196)

Balandžio 24 d. Algimanto apygardos Žalgirio b rio partizanas *Tarzan - lis* laišku kreip si Jon Vainausk -*Jask* , kviesdamas jungtis kuriam rokišk k n rinktin . Kadangi tuo metu ryšys tarp Lokio rinktin s ir Vyties kuopos buvo nutr k s, tik tina, kad Obeli , Aleksandrav l s ir Kriaun vals iuose veik partizanai gal jo priimti rokišk n pasi lym . Šis sprendimas b t perraš s Lokio rinktin s istorij .

Geguž s m nuo. Zaras apskr. MGB skyrius pareng agent rin s grup s „Žalieji“ veiksm plan , kuriame, tarp kit „priemoni “, numatoma demaskuoti prieš partizan artimuosius MGB agent *Vand* . Ji tapo neberekalinga, kadangi prieš *Audros* motin iššifravo agent *Kuzm* . (32; 66)

Geguž s 3 d. Antazav s šil , lydimas partizano *Nemun lio*, at jo Jonas Vainauskas-*Jaska*. Surad s „partizanaujant “ J. Ragul išsikalb jo apie Balio

Bislio-T zo grup s ž ties aplinkybes. Partizanams kilo tarimas d l J. Ragulio ir jie nesutiko pasilikti gyventi Šile. Numanydamas, kad geresn s progos nepasitaikys, *Klevas*, nutaik s prog , nušov partizanus j pa i ginklais.

Operacijos vieton atvyk s vals iaus MVD viršininkas J. Renkauskas liep lavonus užkasti vietoje, šalia *Klevo* bunkerio.

Geguž s 22 d. 1948 m. visoje Lietuvoje vyko operacija „Vesna“ — pasipriešinimo dalyvi šeim tr mimas. Kiekvienos apskrities MVD skyriai siunt Vilni ataskaitas apie tr mim operacijos eig :

„Iš Zaras apskrities SSSR gilum išvežta 158 šeimos. Be strīb bataliono, tr - mim organizavimui pasitelkta per 500 aktyvist iš „varging j ir vidutini valstie i tarpo.“ Išvežimas vyko sklandžiai - „pasipriešinimo nebuvo, tiktai Jeronimas Tarasevi ius ir Ignas Valys protestavo, reikalaudami teisingumo.“ Pripažinta, kad „pasitaik morodieravimo fakt Degu i vis. iš VKP nario, fizkult ros ir sporto komiteto pirmininko Procenko pus s, kuris pasisavino tremtini siuvimo mašin ir maiš milt .“

„Rokiškio apskrities MVD skyrius, derindamas su MGB skyriumi, pareng išvežimo plan ir išvežam šeim s raš . Geguž s 21 d. tris valandas vyko pasitarimas, kur detaliai aptartas išvežimo planas. 85 % išvežam - buoži - bandit r m j šeimos, o 15 % - vidutini valstie i — bandit r m j šeimos. Sudaryta 100 ginkluot grupi tr mimams vykdyti. Geguž s 22 d. nuo 3 iki 5 val. nakties tremtini kiai buvo blokuoti (apsupti, neleidžiant niekam išeiti). 16 atvej namuose nerasta šeim galv arba dalies šeim nari . Iki 12 val. dienos j nesuradus, kompensuoti išvežam skai iui, buvo imamos šeimos iš rezervo. 6 kiuose buvo pasisl p visi šeimos nariai. Išvežta: nuteist bandit šeim — 51, bandit , esan i bandose ar nelegalioje pad tyje, šeim - 30, nukaut bandit šeim - 69, bandit r m j - buoži šeim - 160. Iš viso išvežta buoži šeim - 241, vidutini valstie i šeim - 69. Vietoj 300 numatyt , išvežta 310 šeim .“ (76; 165), (67; 18)

Geguž s 25 d. Vytauto apygardos štabo instrukcijoje Nr. 7 „D l lietuvi , besislapstan i nuo išvežimo“ rašoma: „Nešioti ginkl gali tik tie išveng išvežimo, kurie tvirtai apsisprend kovoti. Nenorintys ir negalintys kovoti partizan b ryje, yra partizan globojami. Atsisak suteikti prieglobst tremtiniams, bus baudžiami dalies ar viso turto konfiskavimu. Kaip pavyzd galima kok bail iš viso išvyt iš nam . Tremtini turtas priklauso partizanams. Visus prisid jusius prie tr mimo naikinti be gailes io.“ (29; 286)

Birželio 1 d. Vytauto apygardos vado sakymu Lokio rinktinis vado pareigas paskiriamas Pranas Rušinskas- *Drugelis*, pakeičiamas slapyvardis *Žaibas*. Sudarytas rinktinis štabas. (132; 192)

Birželio mėnuo. Erškėčio kuopose stoji nauji partizanai: Kazys Blaževičius-*Perkūnas*, Albertas Vytėnas - *Siaubas* iš Ažvinčių (jis *Laputis* - Broniaus Vytėno brolis), Bronius Rukšėnas-*Gediminas* iš Puziniškio kaimo ir Bronius Butrimas-*Trimitas* iš Jakėnų. Visi jie gegužės 22 d. išsvengė išvežimo.

Kiek kitaip partizanai rėmė Jonas Dudėnas- *Vynas*, kilęs iš Degūčių valsčiaus Trinkuškių kaimo.

Dar 1944 m. jis su broliu Jurgiu- *Vaidila* stoji Meškėčių Medinio kuopose, veikusių Daugailių valsčiuje. Tvirtai prisiekė kovoti su okupantais, todėl kovos nenutraukė nei žuvus vadui M. Mediniui (1945 12), nei išretėjus broliui, kuriam vadovavo brolis Jurgis. Tik likęs vienas iš viso būrio, J. Dudėnas išjo slapstytis pas buvusius kaimynus Aštrakalnio ir Dundulių kaimuose. Išvežus juos Siburu, *Vynas* vėl išjo būriu.

Birželio 13 d. Informator *Pava* nuplėšė raštelius nuo stulpų palei kelią Ripaičiai-Kirdeikiai. Tai — Vytauto apygardos vado sakymai, raginantys suteikti pastogę pabėgusiems nuo tremimo ir kviečiantys priešintis sovietų valdžiai. *Pavos* manymu, atsišaukimai spausdinami Šiškiniai kaime pas Jurašienį, kurios vyras ir sūnus suimti. Mat, sėdėdamasi pas Jurašienį, *Pava* ant staltiesės žvelgė spausdinimo mašinėlės dingus atspaudus.

Birželio 29 d. Tragedija Saldutiškio valsčiaus Šnieriškių kaime. Bėgėdami neblaivūs, tarpusavyje susišaudė Lietuvos rinktinis Klevo kuopos partizanai. Partizanas *Cikas* lengvai sužeidė Domininką Zaptorį-*Tigr* ir sunkiai vidurius — Juliją Kušėliauską-*Ramun*. Kuopos vadas A. Krinickas paryšė *Ramun* pristatė Švenčionių ligoninėn, bet partizanas mirė operacijos metu.

Birželio mėnuo. Išaiškinta Salako progimnazijoje veikianti mokinių „terroristinė grupė“. Ji sudarė mokiniai Petras Ižikas, Stasys Bagdonavičius ir Vytautas Miškinis, kuriuos globojo partizanas Jonas Dudėnas- *Vynas*. Mokiniai kovo 6 d. atėmė šautuvą iš Salako pieninės sargo Pachomovo, o gegužės

19 d. nušov Degu i vals iaus instruktori komunist Vasiljev . Gimnazis-
tams sekti užvesta agent rin byla „Atžalos“ ( ), vykdomos opera-
tyvin s priemon s panaudojant agent r *Kuzma* ir *Karklas*. (43; 156-161)

Liepos 1 d. Rokiškio apskrityje soviet valdžiai tvirtinti ir pad ti kovoti
su tautiniu pogrindžiu veik 44 „paramos grup s“, kuriose buvo 417 ginkluo-
t aktyvist ir 22 pavieniai, nepriklausantys grup ms, asmenys. Jau vien ši
ginkluot kolaborant armija partizan skai i viršijo bene 10 kart . (67; 16)

Liepos 17 d. Lokio rinktin s vadas R Ra inskas-*Žaibas* laišku kreip si
kovos brolius obelie ius, pranešdamas, jog Vyties kuopa jungiama Lokio
rinktin . Kvie iama palaikyti pastovius ryšius bei atsi sti partizanus atstovau-
ti Vyties kuop prie rinktin s štabo. (120; 111)

Liepos 25 d. Saldutiškio vals iaus Kirdeiki kaime sulaikytas buv s Erš-
k io kuopos partizanas Justinas Kaminskas-*Lak nas*. Iš jo paimtas automa-
tas, pistoletas ir 90 šovini . Liepos 30 d. suimtas su J. Kaminsku drauge vaikš-
ioj s Algirdas Lisauskas iš Ripelialaukio kaimo. (132; 114)

Rugpj io m nuo. „Valiuliški kaimo gyventojas Jonas Grigas kalb jo: „Ko-
l kiuose nebus gyvenimo, nebus duonos. Gyvuli mažai, kas gi be m šlo gali užaug-
ti?“ Rokiškio siuvykloj Masiulis kalb jo: „Greitai reik s gyvam grab lysti, nes jau
pradeda kurti kol kius, tai reiškia, kad teks tapti elgetom. Rusai nori padaryt lietu-
vius plikais ir alkanais, tod l ir kuria kol kius“, — rašoma Rokiškio apskr. VKP(b)
skyriaus specialiame pranešime apie gyventoj poži r individuali valstie i
ki kolektyvizavimo klausimu. (67; 47)

Rugpj io m nuo. Obeli vals iuje demaskuotas agentas *Klevas*-Jonas
Ragulis, gyven s Galažerio k. Miške j sutik s Edvardas Vai nas apkaltino
išdavyst mis ir liep dingti kuo toliau. (23; 241-242)

Rugpj io 10 d. Lokio rinktin s partizanai ties Vaišni n kaimu sulaik
medžiotojus iš LSSR kio ministerijos. At m šautuvus ir prigras , kad dau-
giau šiuose kraštuose nesilankyt . (47; 191)

Rugpjio 18 d. Miško kelyje Kazitiškis-Vaišnorišk, ties Lauksteni kaimu, Erškio kuopos partizanai apšaudė mašina važiuojusius sovietinius aktyvistus. Nušauti kandidatai VKP(b) narius Stasys Alna ir Bronius Juodagalvis. Išbėgo Remeniškis kaimo sribas Fedotas, miškiniai tik pašaudė jam virš galvos, mat tas nors ir „sribavo“, bet žmoniai labai nekankino. Mašiną sudegino. (30; 151)

Rugpjio 25 d. Agent Vanda pranešė, kad partizanai lankėsi Ripelialaukio kaime pas Rozaliją Lisauskienę. Partizanai ketina surinkti 20-30 vyrų būrį ir pulti Salaką. Šiuo reikalu P. Cicinas iš jo tartis su Egliaus būriu. (43; 164)

Rugpjio 1 d. Vytauto apygardos štabo sakymu, Švenčionių apskrities Saldutiškio valsčiaus dalis perduota Lokio rinktinės žinion. galiotiniu tvarkai palaikyti paskirtas Juozas Buika-Svajnas. (132; 125)

Rugpjio 20 d. Utenos apskrities MGB skyrius, atlikęs perimtos Klevo kuopos vado Romelio korespondencijos grafologinį ekspertizą, nustatė, kad ryšininkas Svajnas iš Kirdeikių pašto darbuotojas Juozas Buika. Numatytos priemonės jo sulaikymui. (132; 126)

Rugpjio 21 d. Ignalinos valsčiaus Ripelialaukio kaime Erškio kuopos partizanai Pranas Rašinskas, Jonas Čielis, Albertas Vytas ir Petras Cicinas sušaudė Julė Raitaitę. Tai buvo dvejus metus tarp pareigos ekistams ir simpatijų miškiniams laviravusi MGB agent Vanda. (83)

Rugpjio 27 d. Kauno apskrityje suimtas Daugailių partizanų būrio vadas Vaclovas Maniušis, slapyvardžiu Kaupas. Karo metais buvo valsčiaus nuovados viršininku, 1945 m. balandžio mėnesį organizavo partizanų būrį ir iki 1945 m. liepos 16 d. jam vadovavo. Būrio dalinai sunaikinus, iki 1946 m. rugpjio slapstėsi. Anuprui Meidui padedant, sigiję fiktyvius dokumentus Petravičiaus pavarde. Iki sulaikymo dirbo Vytas eksperimentiniame daržininkystės-sodininkystės skyje, už puikius darbo rezultatus apdovanotas garbės raštais. (43; 140)

Spalis m. nu. Obeli vals iaus Sinkišks kaimo gyventojas Ruzgut šnipui *Chainovskiui* išsidav, kad jos sodyboje yra bunkeris. Atlikus krat, rastas didelis bunkeris ir jame besislapstantis žmogus. Pastarasis pasipriešino, buvo nušautas. Atpažintas Jurgis Macijauskas, slapst sis nuo 1945 m. Ruzgut suimta. (23; 213)

Spalis 13 d. D l komandiruot s iškviestas Vilni ir sulaikytas Kirdeiki pašto darbuotojas Buika Juozas, kil s iš Ripai i kaimo. Tris dienas intensyviai tardomas, prisipažino buv s centriniu ryšininku tarp Vytauto apygardos štabo ir Lokio, Li to bei Tigro rinktin i. Išvardijo jam žinomus tarpinius ryšininkus ir ryšio punktus. Užverbuotas MGB agentu *Vincas* ir paleistas.

1948 m. spalio 22 d. kartu su broliu Antanu (partizan bendradarbiu slapyvardžiu *Dainius*) iš jo iš nam ir pradingo. Pakaso ežere rasta tuš ia valtis, o ant kranto — broli kailinukai. Veltui Kirdeiki vyrai kabliais ir kartimis maiš ežer — skenduoli nerado. (132; 126)

Spalio 25 d. Saldutiškio vals iaus MGB viršininkas gavo J. Buikos laišk, kuriame rašo, kad kartu su broliu nusiskandins ežere prie Kirdeiki. MGB tarimai, kad broliai iš jo b rin, netrukus pasitvirtino: jau spalio 27 d. gautas agent rinis pranešimas, kad Buikai pasteb ti prie Baltel s, vaikštantys kartu su V. Juozapavi iaus-*Papar io* grup s vyrais. (132; 126)

Spalis 20 d. Tauragn vals iaus Min ios kaime agentas *Vanagai-2* susitiko su rinktin s vadu Pranu Ra insku: „*Žaibas* dav instrukcijas, kaip sugyventi su žmon mis, kad neiššaukti j neapykantos. Uždraud pl šikauti ir imti maist iš nepasiturin i, leista tik iš turtingesni. Paimant produktus išduoti kvitus. Ra inskas sak kas m nes atsiskaityti apie b rio veikal ir keik mane už girtavim ir neveiklum“; — praneša agentas. MGB numat agento namuose rengti aparat „*Trevoga*“, o kelyje Min ia—Salakas, ties Apkart k. padaryti slaptaviet susirašin jimui. (43; 227)

Lapkri io 1 d. Vytauto apygardos vado sakymu Nr. 20 suteikti partizan laipsniai.

partizan viršilos laipsn keliami: *Žalgiris* - Lokio rinktin s vado adjutantas, *Šar nas* — Lokio rinktin s štabo Rikiuot s skyriaus viršininkas; Vy-

lius - Lokio rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininkas. partizan puskarininkio laipsnis: *Smauglys* — Lokio rinktinės Erškio kuopos vadas, *Siaubas* - Lokio rinktinės Erškio kuopos vado pavaduotojas, *Sakalas* - Lokio rinktinės Erškio kuopos Kadugio būrio vadas.

jaunesniojo puskarininkio laipsnis: *Šermukšnis* — Lokio rinktinės organizacinio sektoriaus viršininkas, *Dagys* - Lokio rinktinės Erškio kuopos būrio vadas, *Vydmantas* — Šventosios rajono OS viršininkas, *Lizdeika* — Plautosios rajono OS viršininkas.

Lapkričio 13 d. J. Streikaus būrio partizanai Adolfas Žukauskas ir Vladas Lukošinas atvažiuoju Ilukstės apskrities Subatės valsčiaus Elkšnių vienišiu kaimu į Glumans sodus. Jų pasaloje lauk stribai ir kareiviai. vyko kautynės. V. Lukošinas žuvo prie pirties, A. Žukauskas dar spėjo pasitraukti 200 m, bet taip pat žuvo. Partizan palaikai buvo išniekinti Subatės miestelio aikštėje, vėliau užkasti prie NKVD pastato.

Lapkričio 18 d. Obelių valsčiaus Vyties kuopos partizanai Balys Vaišnas-Liubartas, Edvardas Garnelis-Šarkis, Alfredas Garnelis-Igonas ir Vytautas Drukus-Šernas per vieną parą atliko 80 km žygį pasiekę Minios miškus. Atvykus obeliečiams, Lokio rinktinės štabas gerokai sustiprėjo: Balys Vaišnas-Liubartas, baigęs gimnaziją ir turintis karinį išsilavinimą, neblogai valdė plunksnų — tai buvo žmogus, kurio reikėjo pagrindžio spaudos leidybai. 1948 m. gruodžio 16 d. į paskyrus rinktinės štabo Spaudos ir švietimo skyriaus viršininku, pradėta rinktinės laikraščio „Sutemk keleivis“ leidyba. (120; 79,121)

Lapkričio 30 d. Balys Vaišnas-Liubartas raštu Nr. 3 kreipėsi Vyties kuopos partizanais:

„S ryšiu su mūsų 1948 07 10 nutarimu dėl ryšių sudarymo su Lietuvos partizanų vadovybe, ir pasisekus susirišti, esam priskirti prie bendro partizaninio sąjūdžio ir paskirti prie LP „Vytauto“ apygardos 5-os Lokio rinktinės kaip Vyties kuopa. Gyvenamasis momentas reikalauja, kad būtume pasiruošę kiekvienu laiku pradėti didįjį žygį savo krašto išlaisvinimui, todėl turime laikytis kiek galima didesnio organizuotumo ir palaikyti tarpusavyje ryšius. Steigti kuopos archyvą, kur bus dedami visi mūsų kovotojiški dokumentai. Taip pat reikalauju visus partizanus, kad vestų svarbesni

vyki užrašus ir d t saugi viet sl pti, tai bus turinti didel s reikšm s, brangi medžiaga.“

Gruodžio 7 d. Mišri lietuvi -latvi partizan grup , vadovaujama V. Drozdovskio, gruodžio m nes išsireng Lietuv , kur nor jo praleisti žiem partizan stovykloje. Gruodžio 6 d. už jo Skrudaliena vals iaus Tabore kaimo parduotuv , po to nu jo dienoti Aginskij vienkiemio Liellaši pirtin. Iš parduotuv s buvo paskambinta Daugpilio apskrities MVD skyri ir kit ryt pirtis buvo apsupta. Kautyn s vyko nuo pus s dešimtos ryto iki piet . Žuvo visi penki pirtyje dienoj partizanai, tai b rio vadas Vladislav Drozdovskij-*Volde* iš Skrudaliena vals iaus Lapsines vienkiemio, Cirš Janis-*Janka*, iš Skrudaliena vals iaus Spul i vienkiemio, Adolfas Jarmalavi ius ir Izidorius Jo ys iš Obeli vals iaus ir Adolfas Varnas iš Antazav s vals iaus Ajo i kaimo. Taip pat buvo nukauti 5 enkavedistai. žuvusius partizanus buvo iššauta po kontrolin š v . Vis žuvusi partizan palaikus enkavedistai nuvež Skrudaliena ir išniekino prie Vykdomojo komiteto pastato. V liau jie buvo nuvežti ir sumesti žvyruobes, buvusias prie kelio Skrudaliena—Tabore.

Gruodžio 9 d. Ažvini miške Eršk io kuopos partizanai susišaud su Salako sribais, iš abiej pusi auk nebuvo. (83)

Gruodžio 16 d. Lokio rinktin s vado sakymu Balys Vai nas-*Liubartas* paskirtas rinktin s štabo Spaudos ir Švietimo skyriaus viršininku. (120; 121)

Gruodžio 19 d. Latvijoje žuvo buv s Kazio Ramanausko b rio partizanas Antanas Pauliukas-*Barzda*. (84)

Gruodžio 20 d. Tauragn vals iaus St gli kaime prie Vinco Gurkšnio nam žuvo Laisv s b rio vadas Jonas Bitkevi ius-*Sakalaitis* ir su juo trys partizanai: Povilas Petrauskas - *Kardas* iš Vidži n kaimo, Bronius Rukš nas-*Gediminas* iš Puziniškio ir Bronius Butrimas -*Trimitas* iš Jak n . Auka dvigubai skaudi, nes jos buvo galima nesunkiai išvengti. Išvakar se pas ryšinink Felicij Zinkevi i t -*Laim* atvažiavusi Pulgerija Gurkšnnyt -*Žibut* praš , kad

Sakalaitis nevažiut Stuglius, nes Gurkšnio namuose pasaluoja kareiviai. Partizanai išklausi žini, bet išvažiavo. (62; 353-13)

Broni Butrim -*Trimit* numet aikštį sunkiai sužeistą jį pribai g stribai ir viduržiemio šaltis.

1949 metai

Sausio 4 d. Lokio rinktinės štabo sakymu Nr. 2 sudaryta Laisvės kuopa, susidedanti iš Gedimino, Kstuio ir Algirdo burių. Nustatytos kuopos veiklos ribos: Saldutiškio valsčiaus Vyžiai, Ripelialaukio, Stripeiki, Strokini ir artimesni kaimai. 1944-1945 m. šiose apylinkėse veikė J. Šimkono-Kadugio būrys, iš kurio 1945 m. rudenį buvo likus tik Vaclovas Mikalai iukas-Sakalas. Kiek vėliau prie jo prisidėjo Juozas Staninas-Lizdeika. 1946-1947 m. rinktinės štabas pripažino Sakalėsant Kadugio kuopos vadu, o kuopos nariais — legaliai gyvenančius, neginkluotus pagrindinio talkininkus. Steigtos Laisvės kuopos vadu paskirtas Juozas Staninas-Lizdeika, pavaduotoju — Antanas Buika-Dainius. (84)

Sausio 8 d. „Siunčiame Jums vien laikraštį „Laisvės šauklys“ ir 15 atsišaukimų „Nebalsuok!“. Apygardos nurodymu reikėjo juos išplatinti 1949 01 05, bet mes gavome vėliau, tai sakau išplatinti greičiau laiku. Vasario 15 d. reikia iškabinti gedulo kaspinų perrištas trispalves. Apie sakymo vykdymą pranešti man raštu raportu“, — Tarzanos burių vadui rašo rinktinės vadas P. Rašinskas-Žaibas. (32; 43)

Sausio 18 d. Lokio rinktinės vado sakymu, Vyties kuopoje sudaryti 5 būriai, tai: 1-as — Birutis, 2-as — Vyties, 3-as — Margio, 4-as — Šarūno, 5-as — Gintaro. Sakymas tvirtino jau susiklosčiusi tradiciją partizanams gyventi nedidelėmis grupėmis. Būrių vadams leista apsirūpinti maistu ir daryti rinkliavas partizanų naudai priskirtame veiklos rajone, nurodyta žiurėti tvarkos ir tramdyti plepius. (72; 56-57)

Sausio 25 d. Erškėto kuopos partizanai nubaudė kolkius steigėjus Vincą Šalnį, Petrą Jakutą, Juozą Abaravičių ir Anelą Jakutienę. Atimta 2 kiaules, 2000 rb., drabužius ir suplėšyti propagandiniai literatūra. (77)

Sausio 26 d. Žuvo Vyties kuopos Šar no b rio vadas E. Vai nas-*Edzka* su žmona O. Bal i naite.

Rokiškio apskrities MGB skyrius 1948 m. gruodžio m nes užverbavo *Kazbek* -Vili Deksn iš Obeli vals iaus Papili kaimo, auginant Edvar do Vai no-*Edzkos* s n Romuk . Agentui liepta sudaryti s lygas E.Vai no nužudymui.

Fel er (saugumo bendradarb slapyvardžiu *Dru kien*) išraš pažym apie tariam Vai no s naus lig , su šia pažyma *Kazbekas* lank partizan ry šininkus Petr Žukl ir Viktor Zamar , prašydamas surasti *Edzk* ir pranešti, kad vaikas serga.

Sausio 21 d. *Kazbeko* namus at jo vaiko t vai E.Vai nas-*Edzka* ir O. Bal i nait -*Marti*. Iš pokalbio su E. Vai nu agentas susidar nuomon , „jog visi teroro aktai Aleksandrav l s vals , yra Vai n b rio darbas, tod l Vai - n , kaip aktyv bandit , reikia nedelsiant likviduoti.“ Atsižvelgiant, kad bunkerio rengimas užimt laiko, nuspr sta sl ptuv s nedaryti, bet kuo grei iau parti zanus nužudyti.

Sausio 26 d. *Kazbekas* sureng išg rim , degtin pyl migdom j . Agen to kiniuose trobesiuose pasisl p Obeli vals iaus MGB viršininko Lu niko keturi smogik grup . Pusiaunakt at j s *Kazbekas* atneš *Edzkos* šau tuv ir sp jo, kad vaistai nesuveik , o E.Vai nas, susibar s su žmona, žada ryte išeiti.

1 val. 30 min. nakties *Kazbekas* per lang leido sribus Mara insk ir Stepon Belanašk , o pats tuo metu ištrauk Vai no pistolet . S. Belanaš ka ir Mara inskas partizanus užkapojo kirviais, o lavonus slapta užkas . (50; 125-127)

Vasario 8 - kovo 8 d. Kriaun ir Aleksandrav l s vals iuose atskleistas Vy ties kuopos ryšinink tinklas. Suimti Jonas Tamoli nas iš Bajor , Antanina ir Albinas Baku iai iš Obeliški , Anel Dru kut -*Nijol* , Teofilija Klišonyt . Krat metu surasti partizan laiškėliai, fotografijos. Tardant suimtuosius iš aiškinta ryšio tarp Lokio rinktin s ir Vyties kuopos linija: Balys Vai nas-*Liubartas* -> ryšininkas *Karvelis* -> Marijona Adamonyt (mokytoja D kš te) -> Anel Dru kut -> Antos Bakutytyt -> Teofil Klišonyt -> Edvardas Vai nas-*Edzka*.

Taip pat suimtas Antanas Sesickas iš Ziboli kaimo, kuris buvo tartas tais s ginklus Šar no b rio vadui *Edzka*. Areštini je A. Sesickas praleido vos por m nesi . Išgelb jo proletariška praeitis, mat nuo 1944 m. gruodžio 5 d. iki 1946 m. balandžio m nesio tarnavo Obeliuose sribu. Iš tarnybos atleistas, nes vog šaudmenis, buvo nedrausmingas.

Kovo 8 d. Duset vals iaus Grumbin vienkiemini 1948 m. per šv. K ias at jo Kani k kaimo partizanai Vilius Pupeikis-*Stumbras* ir Jonas Kardamavi ius-*Akmen lis*. Abu dar pirm žiem partizanaujantys: Vilius pab g s iš kariuomen s, o Jonas — iš b g s tr mimo metu iš Turmanto stoties. Apsigyveno žiemai, bet vis išeidavo, vyl si susirasti bendražygius. Duset apylink e susid r su agentu *Kuzma*, kuriam atskleid savo žiemojimo viet .

Kovo 8 d. Grumbin namus supant sribams, partizanai pro langus šoko laukan, tik josi iš b g si . V. Pupeikis kieme prie veido susprogdino granat , netoli nub go ir J. Kardamavi ius, dvi kulkos j paguld kieme. Tai buvo kruvina diena Grumbin viens dyje: sribai smarkiai sumuš Mar Grumbinait , ap- k k l motin ir dukter On (v liau ištremta, kal jo Uchtos lageriuose). (131)

Kovo 15 d. Lietuvos partizan Karaliaus Mindaugo srities vado sakymu Nr. 1 paskelbtos Gyventoj elgesio taisykl s, privalomos visiems Ryt Lietu- vos srities gyventojams. (130)

Kovo 16 d. Salako vals iaus Plav j kaime Eršk io kuopos partizanai nušov Salako MVD leitenant Sergej Loginov . Milicininkas tapo savo neatsargumo auka: pamat s miške r kstan ius d mus, man rasi s degtinda- rius, o už jo ant partizan .

Kovo 25 d. Operacijos „Priboj“ („J ros m ša“) metu, iš Zaras apskrities išvežta 250 šeim : iš j 211 „buožini “ ir 39 „banditin s“ šeimos.

Balandžio 21 d. Zaras apskrities MGB skyriaus agentai *Veronika* ir *Aras* praneš bunkerio viet Min ios girios 102 kvartale. Šven ioni gulos 150 kareivi ir 85 sribai 200 metr nuo eigulio Jurgio Zinkevi iaus nam rado bunker , kuriame paimtas ekiškas kulkosvaidis, 3 PPŠ automatai ir partizan

dokumentai. Netoli bunkerio sulaikyta ryšinink Felicija Zinkevičiūtė -Laimė. Išardžius j ir kitus sulaikytus asmenis, rastas dar vienas didelis bunkeris su partizan dokumentais bei maisto atsargomis. (34; 100-101)

Minios mal ne sulaikytas nuo ištr mimo pab g s ryšininkas Jonas ielis iš Rok n kaimo. Vežamas Salak nutaik prog , kada sargybinis nu jo maisto, šoko iš mašinos ir pab go mišk . Susirad s partizanus stojo b r , pasivadino *Šermukšniu* ir *Ram nu*. (108)

Bunkerio išdavimu partizanai tar ir po penki dien Tolim n kaime nušov eigul Vlad Blaži n , iki 1945 m. spalio partizanavus Eršk io kuopoje (slapyvardžiu *Timošenka*). ia padaryta apmaudi klaida, nes ir po šios keršto akcijos agent *Veronikos* ir *Aro* pranešimai nesiliov . (34; 272—273)

Geguž s 8 d. Saldutiškio vals iaus Gaiveni kaimo ryšinink Maryt Vasiliūtė -*Aguon l* laiškelyje Antanui Bulkai-*Dainiui* raš : „Gal ir mane suims, išveš, bet nenusimenu, nes tai - už T vyn . Saldu už T vyn numirti, kilnu už laisv kent ti. Didvyri, b ki tvirtas, kovok už proseneli laisv . Telaimina Dievas visus J s darbus.“ (63; 158)

Geguž s 15 d. Kiaun s rajono ryšininkas Alfonsas Ma iulis-*Majoras* raportavo rajono vadui *Skraj nui* apie nederamus jaunimo pasilinksminimus: „Ripai iuose pas Ma iul Antan labai dažnai vyksta vakaruškos. Jaurose pas siuv j renkasi ant majovkos Mineiškiemiejo panos, Degutini panos ir bernai ir vakaroja, kol aušta. Tamsta viršininke, vakaruškas reikia iš viso uždrausti.“ (53; 20—8)

Geguž s m nuo. Lokio rinktin s Eršk io kuopoje iš partizan Kazio Blaževičiaus, Jono Dud no ir Vytauto Miškinio sudarytas Laisv s b rys. B -rio vadas — Jonas Dud nas, skirtas veiklos rajonas - Degu i vals ius ir, suuderinus su Li to rinktin s b riais, Utenos apskrities Daugaili ir Tauragn vals i kaimai, kuriuose anks iau veik Me io Medinio b rys.

T pat m nes , Obeli vals iuje, sribai dar kratas Visdiev kaime. Sulai k On Mikalkien ir jos seser Adel Talutyt . Surastas bunkeris negyvenamame Kazio Giparo name, kuriame nuo 1948 m. v lyvo rudens iki pavasario gyveno partizanai Vladas Krasauskas-*Kukutis*, Juozas Žaržojus-*Jazminas* ir Anel Andriuškevičiūtė .

Ona Mikalkien ir Adel Talutyt nuvežtos Obelius tardyti. Adel išb - go iš stribyno ir stojo b r , jos sesuo Ona nuteista. Bunkerio šeimininkas Kazys Giparas, kaime pasirodžius kareiviams, išb go iš nam ir taip išveng garantuoto arešto. Susirad s Vlad Krasausk stojo jo grup ir kovojo iki 1952 m. vasario m n.

Birželio m nuo. Tapus nebesaugu gyventi Latvijoje ir padažn jus išdavyst ms Obeli vals iuje, Vyties kuopos partizan *Stumbro* ir *Kuku io* grup s at jo gyventi Antazav s vals iaus miškus.

Birželio 6 d. Pamišk je netoli Pažvint s kaimo žuvo Lokio rinktin s Eršk io kuopos partizanai Jonas Dzekavi ius-*Lazdynas* iš Ali kaimo, Antanas Burauskas-*Kadugys* iš Až n kaimo ir Adolfas Aidukas—*Tarzanas* iš Sodži - n kaimo.

Pasakojama, kad buvo Sekmin s, dauguma kuopos vyr iš jo Jukn nus šv sti. Miško stovykloje liko *Lazdynas*, kur kankino neužgij žaizdos, karš- iuojantis *Kadugys* ir *Tarzanas*. Pastarasis labai gerai sutar su *Kadugiu*, tod l pasiliko „d l kompanijos“. Partizanams žuvus pasklido kalbos, neva A. Aidukas groj s akordeonu ir atkreip s strib d mes. Archyviniai dokumentai liudija k kita: partizanus išdav agentas *Vanagas*. (132; 119)

Birželio 10 d. Vytauto apygardos vado paskyrimo raštu Nr. 75 Kiaun s rajono (Linkmen , Saldutiškio apylink s) vadu patvirtinamas *Skraj nas*-Juozas Bulka. Rajono Štabo viršininku patvirtintas Antanas Bulka-*Lakštingala*.

T pa i dien b rio vadas Jonas Dud nas- *Vynas* rinktin s vadui raš : „Pranešu Tamstai, kad susek m ginkluot 6—10 asmen šnip grup , vaizdavusi partizanus. Daro didel žal visuomenei ir organizacijai. Iš dor lietuvi reikalauja parašo ant spausdint lapeli , kad sutinka remti partizanus.“

Birželio 13 d. Aleksandrav l s vals iuje paruoštas agento *No noj* (Povilo Knezio iš Bebrinkos kaimo) terpimo Vyties kuop planas. *No noj*, emgebist spaudžiamas iš jo slapstyti. Antakriaunio miške per Sekmines susitiko Vinc Pupel -*Svot* ir pasipraš priimamas b r . *Svotas* nieko nepažad jo, bet at j s po savait s išsived b r . (24; 21-22)

ekist 1 kes i agentas nepateisino: Vyties kuopoje s žiningai partizano daugiau kaip 7 metus ir ginklus pad jo tik 1956 m. ruden . (24; 49)

Liepos m nuo. Rokiškio apskrityje, agentams *Šumskui* ir *Adonui* skundus, suimti Vyties kuopos partizan talkininkai: Marinas Idas iš Mielon kaimo, Antanas Idas iš Keležeri kaimo, Petras Idas iš Mielon kaimo, Antanas Sadauskas iš Papartyn s kaimo, Jonas Gir ys, Alfonsas Milaknis ir Juozas Kazanavi ius - visi trys iš Barš n kaimo. (24; 49)

Rugpj io 25 d. Zaras apskrityje soviet valdžiai tvirtinti ir kovoti su tautiniu pagrindžiu sudaryta 80 ginkluot aktyvist grupi , iš j : kol kiuose — 57 grup s, tarybiniuose kiuose ir MTS (mašin -traktori stotyse) - 6 grup s, apylink se ir kaimuose - 17 grupi . Jose buvo 396 asmenys. Prie šio skai iaus prid jus maždaug 200 srib , MGB ir MVD gul karius, gaut si, kad vien partizan persekiojo 30 baud j . O kur dar 500 slapt saugumo bendradarbi ? (79; 16)

Rugs jo m nuo. Aleksandrav l s vals iuje, miške prie Voverinkos kaimo, Vladas Krasauskas nety ia nušov Stepon Krap . Žuvus j greitomis palaidojo miške. Po 40 met partizano sesuo Lion Krapait atkas brolio kaulelius ir palaidojo Aleksandrav l s parapijos kapin se, šalia motinos. (102; 3)

Rugs jo 25 d. Zaras apskrities MVD skyrius informavo, kad nuo met pradžios už tarybinio teis tumo pažeidimus partine linija nubausta 16 apskrities milicijos darbuotoj . (79; 5)

Rugs jo 29 d. Tauragn vals iuje suimtas ryšininkas tarp Lokio rinktin s štabo ir apygardos Me ys Petkevi ius- *Vytenis* iš Min iakumpio k. Po keli dien Jukn n kaime areštuota ir ištikima partizan talkinink Jadvyga Manišyt -Tum nien , slapyvardžiu *Lurana*, paskirstydavusi ryšininkams iš apygardos siun iam pašt . Areštai siejami su *Lydekauto* grup s ž timi (rugs jo 21 d.), mat pas žuvusiuosius surasti ši ryšinink rašyti laiškai. (108; 2-3)

Spalio 1 d. Vyties kuopos vadu paskirtas šias pareigas laikinai vykd s Juozas Streikus-*Stumbras*, kuriam taip pat pavestos ir Džiugo rajono vado pareigos.

T pa i4 dien Vytauto apygardos vado sakymu, prie Lokio rinktin s pri- skirtas Titnago rajonas, t. y. tuometinis Tauragn vals ius. Š sprendim s ly- gojo tai, kad žuvus *Lydekai io* grupei nebeliko Li to rinktin s partizan , o šio- se apylink se dažnai stovyklaudavo Eršk io kuopai pavaldus Laisv s b rys.

Spalio 20 d. Juodup s vals iaus Bakuriškio miške susitiko Kunigaikš io Margio rinktin s Gedimino kuopos ir Lokio rinktin s Vyties kuopos par- tizanai. Vadai J. Bulovas-*Iksas* ir J. Streikus -*Stumbras* svarst klausim d l obelie i ir juodupie i partizan per jimo Kunigaikš io Margio rinktin s žinion. *Iksas* kalb jo, kad nutol nuo savo rinktin s štabo, Vyties kuopos vyrai nederino veiksm , pereidami kit b ri ribas, rinko maist , ne iš blogos valios stat pavojun Margio rinktin s vyrus. Be to, Obelie vals ius priklaus s Rokiškio apskri iai, kurioje gali veikti tik vienos rinktin s partizanai.

Pasitar vadai nusprend klausim atid ti iki pavasario, tada galutinai nuspr si pavaldumo klausimus. Planuotas susitikimas ne vyko, nes greitai po susitikimo (lapkri io 6 d.) Plunksnuo i miške žuvo visa T. Bulovo-*Iksa* grup . (72; 59)

Lapkri io m nuo. Eršk io kuop stojo jaunesnysis *Vaidilos* ir *Trimito* brolis Stasys Butrimas *Kerštas* iš Jak n kaimo. Jam buvo tik 16 met . (103)

Lapkri io 5 d. Saldutiškio vals iaus Šilinišk s kaiman vakare at jo dvyli- ka Eršk io kuopos partizan . Surinko iš žmoni kailinius, pagalves, patalus ir liep ryte atnešti mišk pusry ius.

Šiliniškie iai gyveno itin vargingai (1944 m. pabaigoje kaim sudegino NKVD kariuomen), tod l pamaitinti miškinius papraš mal nininko Valiu- ko, vienintelio jo namai buvo nesudeg .

Ryte Maryt Valiukait ir Malvina Valiukien nuneš partizanams maist . Baigiant pusry iauti iš kr m pasipyl š viai, vietoje krito Kazys Blaževi ius- *Perk nas* ir Vincas Araminas-*Šermukšnis*. Kulkos pakirto Petr Aramin - *Varn* ir Jon i el -*Ram n* . Likusieji, palik nukautuosius, ginklus ir dokumentus, met si miško gilum . Lengviau sužeistas (peršauta koja) *Ram nas* prisivijo b r , o Petras Araminas- *Varnas*, nu j s maždaug 100 metr , jausdamas, kad gali netekti s mon s ir pakli ti priešui gyvas, nusišov . (114; 2)

Lapkri io 16 d. Salake milicijos patruliai sulaik partizano *Ram no* seser Zos i elyt iš Rok n kaimo. Kratos metu pas j rastas partizanams reikaling vaist s rašas. Tardoma Salako areštini je, ryšius su mišku neig , parodym nedav ir nutaikiusi prog iš vals iaus MGB skyriaus paspruko. (11; 61-64)

Gruodžio 3 d. Rokiškio apskrities MGB iš agento *Maskva* sužinojo, kad Juodup s partizan grup s vadas Juozas Žukauskas ieško žmoni , kurie gal t priimti j dviej su M. Macijauskaite mažamet dukryt . Susitarta, kad vaik priims sutuoktiniai Stašeliai iš Mikoni k.

MGB Staselius užverbavo bendradarbiais *Giedra* ir *Meškausk* ir liep kalb ti, kad vaiko t vai pasilikt pas juos žiemoti. At j s aplankyti dukryt J. Žukauskas rado vaik labai apleist . „Tu, vaikeli, tur tum gul ti šilkuose, o guli skarmaluose“, - kalb jo J. Žukauskas, mat šeiminišk s paliepinimu už vai-ko prieži r neš gr dus, m s , pinigus ir rietimus drob s. Šeiminišk atšov , kad vaiko auginimas yra labai sunkus darbas.

Rugs jo pabaigoje J. Žukauskas, M. Macijauskait ir V. Šink nas iškas bunker Staseli daržini je, o patys iš jo Plimbal mišk . MGB spaudžiami *Giedra* ir *Meškauskas* per partizan r m jus siunt žinutes, kad jie nebeapsii- ma laikyti vaiko, nes dažnai serga.

Lapkri io 26 d. Juozas Žukauskas (slapyvardžiu *Spirginys*), Maryt Macijauskait -*Zyl* (arba *Rožyt*) ir Vladas Šink nas, slapyvardžiu *Kleninas* (arba *Piemuo*) apsigyveno Staseli bunkeryje.

Nakt iš gruodžio 2 3 d. šeiminiškai partizanus apnuodijo ir dav ekis- tams. Rokiškyje tardomas J. Žukauskas band b gti, tod l buvo nušautas, o V. Šink nas ir M. Macijauskait tardyti, nuteisti. (24; 139-142,179,273).

Gruodžio 20 d. Kiaun s rajono vadas Juozas Bulka-*Skraj nas* raštu Nr. 493 ateinan ius 1950 metus paskyr Pasiaukojimo Šv . J zaus Širdžiai metais. (132; 183)

1949-1950 m. žiem Lokio rinktin s Eršk io kuopos partizanai gyveno bunkeryje Ažvini girios 82 kvartale. Bunkeriu r pinosi Juozas Braziulis iš Lauksteni k.

Vyties kuopos partizanai gyveno pasidalin grupes: Dargi kaime, prie Rokiškio pas Stepon Zaid žiemojo Juozas Zaržojus-*Jazminas*, Povilas Kne- zys-*Strazdas*, Vladas Giri nas-*Genys* ir Anel Talutyt -*Žiežirba*. Antazav s

vals iaus Pali n kaime pas Antan Gaidamavi i ir Puž gyveno Vladas Krasauskas-*Kukutis*, Tekl Andriuškevi i t , Lion Krapait ir Kazys G-paras-*Kerenskis*. Juozas ir Izidorius Streikai kartu su seserim Onute pus žie-mos gyveno Antazav s vals iaus B g šilelio kaime, Mick šeimos globoje.

1950 metai

Sausio 8 d. Rokiškio ligonin je mir partizan Juozo ir Izidoriaus Streik sesuo Ona, slapyvardžiu *R ta. J* , sunkiai sergan i tuberkulioze ir viduri liga, Elena Mickut iš B g šilelio gruodžio m nes savo pavarde tais ligonin . Ten buvo atpažinta kaip partizan sesuo (apie tai ekistams praneš saugumo agentas *Maskva — Alfonsas L ža*). Sunku spr sti, kiek pagr stas tei-ginys, kad buvo nukankinta tardant, labiau tik tina, kad Ona Streikut mir nuo ligos, mat atvežta jau sunkiai serganti. Nukankinimo versij paneigt ir Rokiškio ekist planai panaudoti ligon broliams privilioti. *R tai* mirus, visi šie planai neteko prasm s. (24; 273)

Sausio 27 d. D kšto vals iaus MGB skyrius su m partizan talkininkus Jon R k ir dukter Zuzan R kait iš Rok n kaimo, o sausio 30 d. - ir Onut Butrimait iš Jak n . (132; 151)

Sausio 30 d. Informatorius *Dalgis* praneš , kad kalb josi su partizano S. Kublicko-*Šturmo* seserimi Tekle Gereišiene, gyvenan ia Latvijoje, Dara-tin s kaime. Ji pasakojo, kad miškiniai dažnai užaina pas Vyželien . T. Ge-reišien prasitar , jog ši žiem brolis su draugais gyvens sodyboje, po pe iu-mi rengtame bunkeryje. *Dalgiui* duota užduotis išsiaiškinti, kokioje sodyboje jie gyvena. (25; 24-25)

Vasario 8 d. Vyties kuopos Vyties b r stojo Vladas Giri nas-*Genys*, iš Rokiškio vals iaus Rudeli kaimo. (86)

Vasario 20 d. Partizanauti iš jo Bonifacas Ryliškis-*K kštas* iš Alžut n kaimo. Tai buvojau antrasis jo iš jimas b r : 1944-1945 m. kelis m nesius partizanavo, o antr syk pogrind pasitrauk išaikvoj s valdiškus pinigus. J ,

kaip labiau patyrus, kuopos vadas 1950 m. rugpjūtio mėnesį paskyrė Vytenio brio vadu. Vadovavo neilgai: už sistemingą drausmą laužymų gruodžio mėnesį pažemintas iki eilinių. Žuvo 1951 m. kovo 2 d. Indubaki kaime. (132;138-140)

Kovo 2 d. Šnipas *Beržinš* pranešė, kad trys miškiniai iš Vyties kuopos slepiasi Ksavero Purpio namuose Ilkštės rajono Ilkštės apylinkės Upinieks vienkiemyje. Pagal šį skundimą Purpio namai MVD kariuomenės jėgomis (85 kareiviai) buvo apsupti ir ant pirtelės surasti pasislėpę partizanai. Jie pasipriešino ir kovodami žuvo. Nukauti: Margio brio vadas - Valerijonas Baltušis-*Peperis, Valikas*, g. 1917 m. Kubiliškių k., Gintaro brio vado pavaduotojas Romualdas *Alejnasis-Bundelis*, g. 1923 m. Obeliuose ir Margio brio partizanas Petras Maciulevičius, g. 1916 m. Agurkiškio k. (25; 86)

Kovo 9 d. Saugumo agento *Ragauskas* išduoti, Ažvinčių girioje tarp Laukstenių ir Užsienio kaimų žuvo Erškio kuopos vyrai: rinktinės vado adjutantas Petras *Cicnasis-Žalgiris*, Erškio kuopos vado pavaduotojas *Albertas Vytisnasis-Siaubas*, rinktinės štabo OS viršininkas *Jonas Ielis-Ramnasis* ir eiliniai partizanai *Stasys Butrimas-Kerštas* bei *Balys Šidlauskas-Dobilas*. Žuvusiųjų kaimai niekinti Kazitiškyje, Ignalinoje, vėliau sukapoti ir dalimis sumesti miesto išvietės. (132; 134-135)

Ilgus metus dėl partizanų žties buvo kaltinamas netoli bunkerio gyvenęs Laukstenių kaimo kininkas *Juozas Braziulis*, iki šio vykio daug metų talkinęs miško broliams. Šia versija suabejota išslaptintais MGB dokumentais, liudijančiais, kad šnipu buvo užverbuotas *J. Braziulio* svainis *Vladas Gaidelis* iš Mikalinių kaimo. Vaizduodamas partizanų jis slankiojo po miškus, ieškodamas ryši su broliais. Prie Kilatrakio kaimo nušovė vieną, o Kaltanėnų krašte apnuodijo dar 4 partizanus. 1950 m. *Vladas Gaidelis* kurį laiką „slapstėsi“ pas savo svainį Laukstenių kaimo.

Kovo 20 d. Paskelbtas Vytauto apygardos štabo sakymas Nr. 47, kuriame nurodoma visas briuose esančias moteris iš brio išsiųsti, parpinant joms fiktyvius dokumentus.

Kaip parodymės vykia, Lokio rinktinėje šio nelabai buvo paisyta, nes iki pat ginkluoto pasipriešinimo užgniaužimo rinktinės briuose dar kovojo 8 moterys ir merginos: 2 iš jų žuvo, 3 legalizavosi ir 3 buvo suimtos.

Viena iš jų - Elena Mackut sulaikymo metu suspėjo išgerti ištirpinto muilo akmenis ir po kelių mėnesių nuo apsinuodijimo mirė.

Kovo mėnesis Latvijoje, Jekabpils rajone, žuvo latvių partizanų vado Paklevinsko būryje kovojęs Gintaro būrio partizanas Jonas Žukauskas - *Dėdė*, kilęs iš Gumbiškų kaimo. (25; 86-87)

Balandžio 5 d. Išspausdinamas Lokio rinktinės Kiaunės rajono laikraštėlis „Laisvės spinduliai“, trečiasis numeris. Redaktorius Antanas Bulka-*Dainius* ragino: „Kiekvienas tautietis, kuris šiandien yra dar mažiau raudonųjų prisilgtas, tepajunta savo pareigų ir teištiesia pagalbos rankas tremtiniams, kaliniams bei lutais būdais išblaškytiems tautiečiams, paremiant juos maistu, apranga, nuraminančiais žodžiais bei priglaudžiant juos po savo pastogę.“ (87)

Gegužės mėnuo. Juozas Bulka - *Skrajėnas* sušaukė Lokio rinktinės Kiaunės rajono ir Liuto rinktinės Bazalto rajono vadų ir štabo viršininkų susirinkimą. Sutarta bendram partizanų informavimui leisti atsišaukimus ir laikraštėlį „Laisvės spinduliai“. Gavus žinias apie *Krivaijo* ir *Liutauto* žūtį, numatyto kandidatus apygardos štabo narius.

Gegužės 22 d. Lokio rinktinės štabas, atsižvelgdamas, kad Erškio kuopos Laisvės būrys išaugo iki septynių partizanų, o vadas J. Dudėnas pavyzdingai vykdė jam pavestas pareigas, Laisvės būrį reorganizavo Žalgirio kuopą. Geriau organizuoti neginkluotą pagrindinio talkininko veiklai, Lokio rinktinėje steigtas Sartų rajonas (formaliai Daugailė, Degučiai, Zaras ir Dusėtvalsiai, o faktiškai Baibi, Kloviški, Vajasiškio, Psliai, Paberžės, Untilgis, Šiožiniai, Šlepeiai ir Dundulėkai). Rajono vadu paskirtas *Vynas*, o štabo viršininku - Vytautas Miškinis-*Viesulas*.

Liepos 1 d. Obelių valsčius, krūmuose, netoli Degučių ežero stovyklavo Vyties kuopos partizanai. Vienoje vietoje per ilgai užsibuvo, mat susirgo Antanas Vartibavičius-*Tvas*. Partizanų sargybinį pastebėjo šnipas, kuris netruko pranešti Obelių ir Aleksandravilės saugumiečiams. Prieš keturis miškinius mėsoto dešimteriojai didesnis gulos ir strėlių jėgos. Partizanai buvo spaudžiami

prie ežero. Pakrant je sunkiai sužeistas nusišov Antanas Vartibavičius, lengvai sužeisti Izidorius Streikus -*Girnas* ir Albinas Drukus-*Snus*. Prie ežero prispausti vyrai gelb josi panirdami pelk s kemsyn , kur sulauk vakaro. Žuvusiojo k n sribai numet Aleksandrav l s miestelyje. (120; 83—84)

Rugpj io 2 d. Laisv s kuopos Vytenio b r priimti Saldutiškio progimnazijos mokytojas Antanas Eglinskas - *Margis* ir jo draugas - bibliotekininkas Martynas Krukis-*Banga*. Už j patikimum raštu garantavo ryšininkas Vytautas Limanauskas- *Timas*. (63; 192)

Rugpj io 6 d. Eršk io kuopos Laisv s b rys išplatino aplinkrašt : „Buv s partizanas Juodka Juozas (Tarzanas) dirba priešo naudai, išdavin damas okupantams lietuvi tautos paslaptis ir apipl šin damas ramius gyventojus. Už padarytus nusikaltimus jis yra nusipeln s mirties bausm s. sp jame visus gyventojus, sakydami išdavikui neteikti jokios paramos, o sužinojus kur jis lankosi skubiai pranešti partizanams.“ (56; 53)

Tokiu b du buvo paviešintas keturis metus pogrindžiui kenk s saugumo agentas *Vanagai-2*. Abejoni d l jo „partizanavimo“ nebeliko, kai jis Gateli kaime apnuodijo ir rusams dav Kaz Macijausk -*Aukštait* . Išveng miškininko keršto kelis metus pagyven s Panev žio krašte, v liau sugr žo t višk Baltabiržio kaiman. Mir maždaug 1991 m.

Rugpj io 24-27 d. Antazav s vals iaus Pali n kaime atliktos kratos. Antano Gaidamavi iaus ir Juozapo Pužo sodybose rasti bunkeriai, o kr muose netoli Gaidamavi iaus nam — ir sl ptuv su miškininko manta. Tardym metu išaiškinta, kad pas Puž ir Gaidamavi i per žiem gyveno partizanai. Vienas po kito areštuojami ištikimi Vyties kuopos bendradarbiai Elena Mickut ir Balys Mickus iš B g šilelio, Bronius Bareika ir Ona Abarit iš Maniuliški , Bron Stašelyt , Elvyra Kvilit iš Lygalauki k.

Rugpj io 28 d. Lokio rinktin s Kiaun s rajono štabas paskelb kov namins degtin s gaminimui ir vartojimui. Suprasdamas šio pro io praž ting poveik visuomenei ir žal partizan organizacijai, Antanas Bulka raš , kad „degtin atima žmogui prot , tai iš lietuviu patrioto tampa t vyn s išdaviku.“

Laisv s kov bendradarb *Jovar* sp jo: „Ypatingai saugokis svaigal naudojimo, nes gerai atmink, kad svaigalai yra vis nedorybi ir nelaimi šaltinis ir pirmas išger-tas lašas svaigal yra nelaimi praraja ir kelias pragar.“ (63; 158)

Rugpj io 29 d. Kiaun s rajono štabo viršininkas Antanas Bulka, sužino-j s apie Balio Pel dos-*Lupu io* ž t draugui raš : „K tik teko išgirsti, kad mies-tely guli naujai atvežtas lavonas. Skaudu, kai pagalvoji, kad taip negailestingai naiki-namos ir taip išret jusios m s gretos. Po kiekvieno išgirsto žuvimo tenka pagalvoti, gal jau ir man po jo ateina eil ž ti. Anks iau ta mintis šiurpulingai perskrosdavo vis k n , bet dabar ši mint pergyvenu visai ramiai.“ (63; 104)

Rugs jo m nuo. Rokiškio rajono Cei i kaime J. Streikaus b rio par-tizanai išvaik M. Melnikait s vardo kol kie i susirinkim . Nuginklavo ir išreng rajono VKP(b) komiteto instruktori Anatolij Zajac, pa m 36 kg kol kio medaus. Sumuš kolchoz steig jus Jok b Raup , Alfons Minke-vi i ir Jon Kanc n .

Rugs jo 14 d. Lokio rinktin s vado sakymu Nr. 14 d l kylan i nesusipra-tim tarp partizan ir OS nari , panaikinimas Kiaun s rajonas. Jame veikian-tys pagrindžio dalyviai ir partizaniškas turtas per jo Šventosios rajono vado Vlado Juozapavi *iaus-Papar io* žinion. Nepatenkinti šiuo sprendimu Juozas ir Antanas Buikai kreip si palaikymo Vytauto apygardos vad *Liutaur* . Bendru sutarimu tarp Lokio rinktin s ir apygardos, Šventosios rajone steigta Kiaun s apylink , kurios vadu paskirtas J. Bulka-*Skraj nas*. (88), (132; 138)

Spalio 18 d. Saldutiškio vals iaus Kirdeiki bažnytkaimio pakraštyje esan ioje seser Paukšty i daržin je kovodami žuvo Eršk io kuopos Vy-tenio b rio partizanai Petras Gimžauskas- *Vilkas* ir Kazys Ma iulis-*Meška*. (8; 158)

Išdavyste buvo tarta Kirdeiki špitol je gyvenusi Bron Garbauskait , prieš kelet dien leidusi vaistus sergan iam *Meškai*. Lapkri io 15 d. nakt at-j miškiniai už tai sušaud Bron s t vus - Justin ir Marcijon Garbauskus. Iš archyvini dokument aišk ja, kad žmon s pražudyti nekaltai: partizanus išdav Kirdeiki klebono šeiminink — MGB agent *Varia*. (123; 6)

Spalis 28 d. Saldutiškio valsiaus Ripaii kaime, Teofilijos Mačiulienės daržinėje, žuvo mokytojas, atsargos leitenantas Pranas Ramanauskas-*Liepa*, kilęs iš Degiųjų valsiaus Pagrandkaime. Žytis išvakarėse daržinėje atvedė Kiaunės rajono vadas *Skrajnas*. Matyt, bėgti išdavystės, nes atėjus kareiviai T. Mačiulienėi liepė vesti daržinę. Moteriai atsisakius, kareiviai nuėjo patys. *Liepa* dar spėjo nušauti seržantą Sokolovą ir sužeisti eilinį Zaicevą. Tada, atsitraukęs atokiau daržinę, rusai pradėjo šaudyti padegamomis kulkomis, partizanai žuvo ugnyje. (8; 158)

Leitenanto *Liepos* veikla iki šiol nepakankamai žinoma. 1944 m. jis pasitraukė pogrindyje, bėriuose laikėsi mažai, bet buvo gerbiamas, turėjo didelį autoritetą. Paskirtas Lokio rinktinės štabo Visuomeninės dalies viršininku, 1950 m. pavasarį buvo numatytas kandidatu apygardos vadus.

T. Mačiulienės sūnus, ryšininkas Alfonsas Mačiulis-*Kariškas*, pamatęs degančius sodybos trobesius namus nebeįėjo. Savaitę pagyvenęs pas žmones, lapkričio 6 d. stojo B. Ryliškiui vadovaujama Vytenio būrys. Partizanavo neilgai, 1951 m. kovo 22 d. suimtas, iškentęs lagerius apsigyveno Žemaitijoje. Mirė 1997 m.

Spalis 28 d. Dukšto-Salako vieškelyje sribai sulaukė iš karo prievolės komisijos grąžintus Bajorų kaimo vyrus Juozą Karklą ir Algirdą Gruslį. Sumušė ir suplėšė „spravkes“ liepą jaunuoliams rytojaus dieną prisistatytą Salako sribyną. Išsiskirdamas su draugu J. Karklas pasakė: „Šitiems velniams aš netarnačiau.“ Tą pačią naktį išėjo mišką. (94; 1)

Lapkričio 9 d. Buvęs Kiaunės rajono štabo viršininkas Antanas Bulka-*Dainius* raporte Lokio rinktinės Šventosios rajono vadui išvardijo visus esamus ir buvusius Saldutiškio krašto ryšininkus. Būtent šis dokumentas, o ne Juozo Buikos išdavystės (kaip manoma), patekęs saugumiečių rankas daugybei partizanų bendradarbių tapo bilietu Sibiryje.

Lapkričio 22 d. sakymu rinktinei Nr. 93 „už suteiktą pinigų paramą ir didelį pasidarbavimą Erškėčių kuopos ir rinktinės pareigūnų apripinimui“ padėkos raštu apdovanoti *Jaras* ir *Kalavijas* (broliai Povilas ir Antanas Šimkai iš Ažvinių kaimo).

Gruodžio 15 d. Lokio rinktinės štabas išleido laikraštį „Sutem keleivis“ paskutinį – devintą numerį.

T pa i dien Antanas ir Juozas Buikai pateikė Vytauto apygardos štabui projektą sakymo dėl priemonių užkirsti kelią nepagrįstai abejonių bei gandų sklaidimui tarp gyventojų ir partizanų.

1951 metai

Sausio 1 d. Lokio rinktinės štabas aplinkrašiu kreipėsi kovos brolius, ryšininkus ir rėmėjus:

„Kovos broliai Partizanai! Jūs jote su šiuo: „Žsim bet laim sim!“ Jūs nežinojote pralaimėjimo, nes nėra tokios jėgos, kuri nugalėtų jus dvasiškai. Linkiu su tokiu pat ryžtu ir tvirta valia kovoti iki galutinės pergalės. Tvirtai spausdami ginklus, drąsiai ženkime kovos keliu, o jūs pasiaukojimas tebe naapvainikuotas laimėjimu.

LLKS dalyviai! Broliai ir sesės! Šiuo iant neturintiam palyginimo terorui, jūs esate savo apylinkėse, lyg žibintai jėgoje. Jūs pareiga ugdyti tautinį susipratimą ir padėti aktyviems kovotojams nenuilstamoje kovoje. Linkiu jums būti neveikiamomis tautos moralės tvirtomis, būti vertiems užtarnauto džiaugsmo. Tejungia visus vienybės jausmus, brolišką meilę ir lietuvių pareigos supratimą. Amžina garbė, Aukštųjų pasaulio globa ir nemarus atminimas tautoje kritusiems kovos broliams dėl tautos laisvės! Vieningomis pasiryžimais gyventi telaimina Apvaizda.“ (81)

Sausio 10 d. Juozas Bulka-Skrajaus apygardos vadui Siaubui rašė: „Srities štabo reikalams iš Aukštųjų nupirkau radijo imtuvą „Rodina“, iš buvusio Kiaunės rajono štabo paėmė rašomąją mašiną „Royal“ ir 200 lapų kalkinio popieriaus. Iš Smagurauško gavome 1 litrą spaustuvių su tušu.“ (63; 108)

T pa i dien Antanas Bulka-Dainius parengė apygardos laikraštį „Aukštųjų kovos“ maketą, numatyta atgaivinti jo leidybą.

T pa i dien Vytenio bėrio partizanai A. Eglinskas-Margis ir M. Krukis-Banga pasikėlė Saldutiškio progimnazijos komjaunimo sekretori Smelstori. Norėta sudoroti be triukšmo, bet buvę mokytojai pasirodė esant blogi „teroristai“: grumtyni metu nukentėjo M. Krukis, o komsorgas pabėgo. (63; 204)

Sausio 22 d. Lokio rinktinės štabas išleido sakym Nr. 2 dėl teritorinių vienetų - t. y. nių steigimo rinktinės veikimo erdvėje. Tai paskutinis žinomas rinktinės štabo sakymas, kurio sprendimai taip ir nebuvo gyvendinti. (82)

Sausio 27 d. Utenos rajone, Gimžausko raiste tarp Uteno ir Utenykšio ežerų (kitaip dar vadinamo Briedžiū raistu, Linkamaju), kariuomenei užpuolus Lokio rinktinės žiemos stovyklą žuvo rinktinės vadas Pranas Rašinskas-Žaibas ir jo adjutantas Simonas Purevičius - Švyturys. (132; 142)

Sausio 29 d. Švenčionių rajone, kelyje ties Lamsto kaimu, sulaikytas Kiaunės rajono ryšininkas Jonas Mačiulis. Pas jį rastas apygardos vadui Broniui Kalyviui - *Siaubai* skirtas laiškėlis. Suprat, kad už iupo svarbaus ryšio siūlė, ekistai tardymuose vienas po kito lukštėno ryšininkus, kol išaiškino asmeninius Kiaunės rajono vado patikėtinius M. Bulkien - *Dain* ir M. Vasiulyt - *Aguon* l. (63; T. 6, 122)

Vasario-kovo mėnesiai Švenčionių rajone saugumiečiai areštavo buvusius Kiaunės rajono bendradarbius Joną Mačiulį, Albertą Rukšną, Antaną Rylišką, Antaną Brukštą, Joną Gimžauską, Hubertą Rukšną, Marytę Vasiulytę, Algirdą Luni, Vytautą Limanauską, Kazimierą Rolką ir jo seserį Marijoną, Anuprą Maceiką. Vėliau daugelis šių patriotų dėl arešto kaltins Juozą Bulką - *Skrajn*, pamiršdami, kad buvo sulaikyti ir „nuoširdžius parodymus“ davę dar iki *Skrajno* arešto.

Vasario 5 d. Sulaikyta Lokio rinktinės ryšininkė *Daina* — Marijona Bulkienė, gyvenusi Ripaių kaime. Tardoma ryšius su partizanais neigė, sakė nežinanti, kur slapstosi su Juozas ir Antanas.

Tada Bulkiene užsiėmė MGB 2N valdybos kapitonas Snakin su parankiniais. Kono ir sielos laužymo specialistai stengėsi neveltui, nes iš M. Butkienės sužinota ryšininkė *Aguon* l, išaiškintas bunkeris miške prie Vyžių kaimo. Vasario 14 d. Snakino grupės *Daina* pristatyta kalėjimo ligoninė dėl dubens kaulių žalos, kauliškimo ir pašlijusios psichikos bėklis: „Ligonė negali pasakyti savo pavardės ir tik sako vardą „Marijona“. Rišlus pokalbis su ja ne manomas, kalba apie velnius ir raganas, kurie lanko ją naktį. Ji nežino kur gyveno iki arešto,

už k j areštavo, kuo ji kaltinama. Ji visiškai abejinga savo likimui, nesiorientuoja erdvėje ir laike.“

Vasario 20 d. Utenos rajone, miške netoli Vyži kaimo kareiviai ieškojo Kiaun s rajono štabo bunkerio. Juozas ir Antanas Buikai išbėgo pasiimti tik ginklus. Tik damiesi, kad slėptuvė nebus surasta, paliko spausdinimo priemones ir rajono archyvą. Bunkeris buvo surastas, jame paimti Kiaun s rajono ryšininkai ir bendradarbiai s rašai. Saugumiejiams pateko duomenys apie 114 Kiaun s rajono bendradarbių. (63; T. 4,146)

Kovo 3 d. Utenos rajono Indubaki kaime, Onos Klimašauskienės-Livarauskienei sodyboje, žuvo Lokio rinktinės Vytenio brio partizanai Bonifacas Ryliskis-Kištas ir Martynas Krukis-Banga. Priešo nuostoliai: nušauti eilinis Nikolaj Temnov ir pėdsekys šuo Reksas. MGB operaciją vertino santariai: „Trys banditai pabėgė, kad kovinės grupės eiliniai anksčiau nedalyvavo tokio tipo operacijose ir nemokėjo elgtis, o daugelis net ne kartą neiššovė.“ Mirties Indubakiuose išvengti lengvai sužeistas Alfonsas Mačiulis -*Kari nas* ir per stebuklą išbėgęs šešių kulkomis sukapotas *Margis*. (4; 191-192)

Kovo 15 d. Švenčionėlių rajone MGB Vilniaus srities 2N valdybos agentrinė grupė, apsimitusi partizanais, klasta ištardė Vytauto apygardos ryšininką Marytą Vasiulytę -*Aguonėlė*. Iš jos sužinota apygardos štabo žiemos vadavietė. (63; T. 3,16-25)

Kovo 19 d. Remiantis ištardytų ryšininkų *Dainos* ir *Aguonėlių* parodymais, MVD kariuomenė apsupo bunkerį Labanoro girioje, prie Pagaigalio kaimo. Žuvo 6 partizanai, gyvas pasidavė apygardos ir Rytų Lietuvos srities štabo galiotinis ryšiams, buvęs Kiaun s rajono vadas Juozas Bulka-*Skraj nas*. Sulaikymo vietoje tardomas *Skraj nas* pasakė žinias *Vaidoto* bunkerio Labuškėje (prie Šnieriškių), kur žuvo trys partizanai: buvęs Šarūno rinktinės vadas, apygardos Visuomeninio skyriaus viršininkas V. Pakštas-*Vaidotas*, jo žmona Natalija Deveikytė -*Vaidilutė* iš Kaunės ir Stas Daškevičius -*Žiedas* iš Paugų k. Iš bunkerio išbėgo, bet persekiojamas už 10 km nušautas apygardos Organizacinio skyriaus viršininkas Jonas Trinkas-*Dagys*. (132; 143)

Kovo 22 d. Mol t rajone, ties Papurv lio vienkiemiu, Juozui Bulkai-*Skraj nui* išdavus, kariuomen sunaikino Li to rinktin s Trimito b rio bunker . Tarp 12 žuvusi j - ir Lokio rinktin s Laisv s kuopos vadas Juozas Stan nas-*Lizdeika*, kil s iš Ignalinos vals iaus Makni nalauk s kaimo. Gyvas suimtas Alfonsas Ma iulis-*Kari nas*. (132; 143)

Kovo 24 d. Ripai i kaime, prie Kazio Rolkos nam rengtoje sl ptuv je, saugumie iai surado Vytenio b rio ginklus, tipografin šrift ir pres jam ga-
minti, spausdinimo tuš bei Kiaun s rajono antspaudus. (63; T. 4,197)

T pa i dien netoli Linkmen , ties Naujasodžio kaimu, milicijos patrulis sulaik sužeist Treniotos b rio partizan Ign Vasiul -*Karvel* . (63; T. 4,197)

Balandžio 10 d. Utenos rajono Strazd kaime, Juozo ibiro sodyboje, vyko MGB specialios grup s (SG) susitikimas su Lokio rinktin s štabo na-
riais. Susitikimo metu agentai išsidav , tod l prad jo šaudyti sodyboje. Žuvo visi septyni at j susitikim partizanai: Balys Vai nas - *Liubartas*, *Pavasa-
ris* - Vytauto apygardos vado pavaduotojas ir Lokio rinktin s vadas; Vladas Juozapavi ius-*Papartis*, *Šar nas* — Lokio rinktin s vado pavaduotojas; Juozas Sideravi ius-*Sakalas*, Šventosios rajono štabo viršininkas; Vytautas Dru kus-
Šernas — Džiugo rajono vadas; Edvardas Garnelis- *igonas*, Džiugo rajono pareig nas; Jonas i elis-*Leopardas*, *T vas*, *K stutis* - Eršk io kuopos vadas; Jeronimas Bulka-*Titnagas*, *Deimantas* — Gintaro b rio vadas.

Per susišaudym sužeisti Lietuvos SSR MGB 2N valdybos 2 skyriaus vy-
resnysis operatyvinis galiotinis ltn. Staškevi ius ir agentas - smogikas *Aras*.
Smogikai taip pat nužud sodybos šeiminink Juoz ibir , jo žmon Paulin
ibirien , seneles Teofil Tij n lien ir Marcel ibirien . (119; 431-432)

Strazd tragedija tapo ir Lokio rinktin s kaip organizuoto kovinio vie-
neto saul lydžiu. Nors kuopose dar liko daugiau kaip 20 aktyvi partizan ,
ta iau rinktin s štabas jau nebuvo atkurtas.

Balandžio 23 d. Ties Ripai i kaimu MGB patrulis persekiojo asmen ,
kuris met s nešul pab go. Portfelyje rastas partizan susirašin jimas ir doku-
mentai, pagal kuriuos nustatytas savininkas. Tai es s Stasys Kubili nas - par-
tizan ryšininkas *Naminis*. Jis iki 1945 12 buvo A. Krinicko-*Romelio* b rio
partizanau, paskui legalizavosi ir nuo 1949 m. apsigyveno Ukmerg s apskrityje.
(33;51-52)

Gegužis 8 d. D kšto rajono MVD skyrius susek partizan r m j tinkl Salako ir D kšto apylink se. Pirmas suimtas Petras Šileikis, kil s iš Drobiški kaimo, gyven s Ažvin iuose, v liau suimti: Stasys i elis-Šarvas (*P stininkas*) - tarpinis ryšininkas tarp J. Di i no ir V. Mardosait s, Jadvyga Slavinskait , Zos Žiliukait , Antanas Aidukas iš Bajor kaimo. Šiuos asmenis tardant išaiškinti ir v liau areštuoti: Juozas Di i nas-*Liepa* iš Paluod s kaimo, Stasys Staleronka-*Varguolis* iš Plav j kaimo. Geguž s pabaigoje — birželio pradžioje tokio paties likimo sulauk Jonas Labuckas- *Topolis*, Stasys epulis - *žuolas* iš Bik n kai mo, Jonas Juodagalvis-*Gir nas* iš Ažušil s kaimo, dirb s D kšte geležinkelio bud toju, Antanas Damošius iš Jak n kaimo, ligi arešto dirb s „Kudirkos“ kol kio pirmininku. Paskutinius „surinko“ tik 1951 m. gale - tai Anel Mameniškyt iš Aukštagalyno kaimo ir mokytojas Algirdas Andrijauskas, kil s nuo Zaras .

Baudžiamosios bylos Nr. 24610/3 nutartyje d l bylos medžiagos atskyrimo partizan bendradarbiais dar minimi: Mykolas Taškas iš Margavon s, Bonifacas Kurp - *Žvaigžd* , Petras Juotka ir Petras Kurp - visi iš Jak n , Ona Juotkait , Petras Strazdas, Zos Žiliukait , Jadvyga Slavinskait , Adel i elyt , Aldona Karklait , Uršul i elien , Alfredas Ci elis ir Pranas Ragauskas - visi iš Bajor kaimo, Žiemys iš Luodži kaimo, Adel Pipirait iš Bajor kaimo, Leokadija Damošien ir Jonas Damošius iš Jak n , Ramelien iš Didžiasalio, Algirdas Macys-*Darius* iš Maksimoni , Jadvyga Bikul i t iš Aukštakalnio, Bagdonas iš Balini ir Jurgis Baranauskas iš Naub n kaimo. (52; T. 3,263-264)

Gegužis 13 d. Apsilankiusiems Vyties kuopos partizanams broliams Pranui ir Vladui Daminauskams saugumo agentas pakišo narkotikais užnuodytas cigaretes. Abu partizanai neteko s mon s, buvo tardomi, teisiami, kalinami. (120; 214)

Gegužis 15 d. Latvijoje, Plimbal miške, pasaloje sunkiai sužeistas Petras Pupelis- *Vadonis*. Nuo sužeidim mir . Po trij m nesi jo k n surado Baltmuiz s eigulyš Vaitiškis. Vengdamas nemalonum palaik neliet , bet apie tai prasitar saugumo šnipui *Dobilui*. Žuvusio partizano palaikus pasi m saugumie iai. (5; 77)

Birželio 18 d. D kšto rajone, Jefimui Malinovskiui pranešus, sribai ties Jurg n k. užklupo du partizanus. Vienam pasisek pab gti, o Jurgis R kas-Rož iš Rok n kaimo žuvo. Tai buvo paskutinis kovoje krit s Eršk io kuopos partizanas. (7; 50)

Liepos 1 d. Ž ties Strazd kaime išveng s Vaclovas Mikalai iukas-Sakal-las laiškelyje *Vynui* raš : „Po Strazd vykio tai iki šiai dienai nieko nežinau apie saviškius. Kalb tai yra visoki , vieni sako, kad visi žuvo, bet tikslī žini neturiu.“ *Sakalui* pasisek , jis pergyveno savo kovos brolius ir mir sulauk s nepriklausomyb s atk rimo. (56; 6)

Liepos m nes Žalgirio kuop stojo jaunasis *Viesulo* brolis Aleksandras Miškinis-Dobilas. Mišk pasirinko nebepak sdamas tardym Degu iuose ir Vajasiškyje.

Rugpj io pabaigoje Utenos rajone, netoli Gaidži kaimo, Jonas Dud -nas- *Vynas* susitiko su Vytauto apygados štabo pareig nu Juozu Bulka (buv s Kiaun s r. vadas, tuo metu jau užverbuotas agentu *Bimba*). J lyd jo apsigy-d s žaizdas Vytenio b rio vadas Antanas Eglinskas-Margis. J. Bulka pasi l Dud nui užimti laisvas Lokio rinktin s vado pareigas. *Vynas* atsisak , mat tokioms pareigoms nes s pakankamai raštingas ir pasi l rinktin s vadu skir-ti *Marg* .

Suprasdamas, kad *Vyno* nepavyks kalb ti, rugs jo 3 d. J. Bulka vado viet pasi l A. Eglinskui. Šia proga pavaišino vynu, nuo kurio partizanas prarado s mon ir atsigavo tik saugume.

1952 03 10 Pabaltijo karo apygardos tribunolas Vytenio b rio vad - mo-kytoj A. Eglinsk -*Marg* nuteis aukš iausia bausme - sušaudymu. Nuos-prendis vykdytas Maskvoje 1952 07 17.

Rugpj io 29 d. Latvijoje, ties Bebrine, susid rime su kareiviais sunkiai sužeistas pilv Vincas Pupelis ir lengvai rank jo žmona Irena Pupelien . Po susišaudymo išb gusi Elena Mackut , apsilankiusi pas vien iš slapt saugu-mo bendradarbi , verk , kad nebe manoma slapstyti, kur beeit - vis pataiko ant pasal . Šnipas, ekist nurodymu, suved E. Mackut su „geru žmogumi“,

pas kur ji gal sianti saugiai pagyventi. Šiam „geradariui“ MGB nurod kalbėti E. Mackut, kad atsivest gyventi sužeistus Pupelius. (6; 28-29)

Rugs jo 11 d. Obeli rajone sribai pasaloje lauk J. Žaržojaus-Jazmino grupės. Tik laimingas atsitiktinumas partizanus išgelbėjo nuo auk: prieš pasirodant miškiniams srib vadams lt. Ro kus su eiliniaus Baku iu ir Maskolenka iš jo obuoliauti. (6; 24)

Rugs jo 18 d. Vilniaus srities MGB valdybos viršininkas pulkininkas Galibin ir tos pa ios valdybos vyr. galiotiniai lt. Olisin, vyr. lt. Savi iuk suraš akt apie iššaukiant sulaikytos partizan ryšinink s Birut s Radzevi i t s elges :

„Rugs jo 18 d. ryt jai buvo paruošta pavalgyti, tam tikslui nupirkta „pranc žiška bulka“, 100 g dešros ir 50 g eršketo. Ji maisto atsisak, pareiškusi, kad nieko komunistiško nevalgys, nes nuo to jai dvokia komunistais. m s pastab, kad jei ji taip elgsis, tai negaus valgyti ir tada, kai pati to prašys, B. Radzevi i t ž liai atsak : „Iš j s, komunist, nieko, išskyrus lazdos ir terbos, nesulauksi.“ Birut Radzevi i t taip pat elg si ir b dama Mol tuose, kur dvi paras atsisakin jo nuo maisto.“ (57; 118)

Ši mergina pasirod žymiai vyriškesn už brol Alfons Radzevi i - Tarzan. Jis, Kriauš s b rio vadas, klatingai suimtas greitai pal žo ir tap s MGB agentu - smogiku aktyviai dalyvavo naikinant paskutinius Aukštaitijos partizanus.

Rugs jo 22 d. Rokiškio rajone sugauta Vyties kuopos partizan Elena Mackut. Su mimo metu dar sp jo išgerti su savimi nešiot ištirpint muilo akmen, smarkiai apsinuodijo. Skubiai nuvežta ligonin atgaivinta, tardoma, ta iau po keli m nesi mir nuo apsinuodijimo pasekmi. (60; 103-106)

Rugs jo 30 d. Duset rajono MGB skyriuje registravosi M. Kazano b - rio partizanas Juozas Puslys, kil s iš Antazav s vals iaus Duburi kaimo. Jis 1945 m. iš jo iš „didžiojo b rio“, gyveno ger žmoni globojamas miškeliuose palei Avilio ežer. Buvo labai doras žmogus, netur j s prieš, partizanavimo metais nieko nenuskriaud ir ne skaudino, gal d l to išveng represij.

Mir sulauk s žilos senatv s, apie savo jaunyst s partizanavimo metus palik s domius prisiminimus.

Rugs jo m nes Vyties kuopos partizanai V. Krasauskas, V. Dru kus, K. Giparas, E. Krapait ir Tekl Andriuškevi i t at jo Prod s mišk susi- tikti su Juozu ir Izidorium Streikais. Pataik pasal , žuvo Albinas Dru kus- S nus.

Lapkri io 23 d. Utenos rajono Poleknišk s kaime išdavikas Kazys Juo- dvalkis sve ius pasikviet ir apnuodijo Žalgirio kuopos partizanus Jon Du- d n - Vyn , Edvard Juodvalk -Ar , Aleks Miškin -Dobil (visi iš Trinkušk- ki k.), Vytaut Rusakevi i -Tigr iš Pakernišk s k., Zigm Tum n -K stut iš Duobul s k. Sargyboje stov jus Alfons Dumbrav -Aid iš Paberž s k. nušov . (44; 4)

S mon praradusius miško brolius išvež tardyti Vilni , žuvusiojo k n kažkur pradangino.

Nors ekistai ir m t p das, ta iau vietiniai žmon s greit išaiškino kal- tinink . Kai po kurio laiko persireng sribai per kaimus vedžiojo Tigr ir Dobil , žmon s jau suprato, su kuo tur reikal .

Suimti partizanai tardyti ir teisti Vilniuje, visiems, išskyrus trumpai parti- zanus Dobil , skirta aukš iausia bausm . Nuosprendis vykdytas Maskvos Butyrk kal jime 1952 08 17.

1952 metai

Sausio m nes agent Maskoli nien saugumie iams atskleid Jono Du- dno- Vyno bunkerį rengimo gudrybes:

„Sl ptuv buvo pritaikyta gyventi vienam žmogui. Ji rengta tokiu b du: po pl k- tine asla iškasta duob , kuri uždengta stor rast stogu, taip, kad iki aslos lygio likt 0,5 m. Padarius viet landai, užpiltas žem s sluoksnius ant kurio dedami akmenys, molis ir dar kart asla supl kiama. jimo landai uždengti sulituojama 0,5 x 0,5 x 0,5 m skardin d ž , kurios šonuose privirintos kilpos užkabinimui. d ž pilama žem ir dedami akmenys tokiame pat, kaip ir aslos, lygyje. D ž idealiai uždengdavo bunkerio ang , o lik tarpai buvo užšluojami šiukšl mis. Bunkerio dang iui pakelti

reik jo dviej žmoni , kurie užkabindavo už tam tikslui skirt kilp ir pakeldavo maskuojan i d ž . Atidaryti dang io iš vidaus buvo ne manoma. Šis bunkeris, sugalvotas paties *Vyno* labai pasiteisino: Degu i sribai ir kareiviai, dar krat ir ieškojo prastiniais metodais (stuksenant, badant smaigais), bunkerio nesurado. Aš pati maiaiu, kaip trijose sodybose kareiviai bad tiesiai virš Dud no bunkerio, bet jo nesurado, o Dud nas tuo metu s d jo bunkerio viduje.“ (10; 101)

Vasario 7 d. Stirnin s kaime nuo atviros tuberkulioz s mir narsi Vytauto apygardos štabo ryšinink Janina Vasiulyt - *Kaladyl* . Saugumie iai parod išskirtin tokiais atvejais humaniškum : leido jai numirti savo namuose, sunkiai sergan ios net netard . (51; 158)

Vasario 10 d. Juozas Bulka - agentas *Bimba* paraš laišk Tigro rinktin s vadui V. Žaliaduoniui-*Rokui*, si lydamas palaikyti ryšius per Apolonij Žalnierii nait iš Tvere iaus vals iaus Petraši n kaimo. Ši tauri patriot net blogiausiam sapne negal jo susapnuoti, kad jai pa iai nežinant taps paskutini Tigro rinktin s vyr ž ties bendrininke.

Vasario 13 d. Rokiškio rajone, miške netoli Visdiev kaimo, pagautas Vyties kuopos partizanas, to paties kaimo gyventojas Kazys Giparas, slapyvardžiu *Kerenskis*. (6; 103)

Vasario 20 d. Informator *Juodinis* band palenkti Uršul Miškinien , kad kalb t legalizuotis partizanaujant s n Vytaut -*Viesul* . Motina atsak : „Jei Vytautas pasiduos, tai j vers išdavini, o paskui apgaus ir sušaudys. Geriau tada tegul jis ž sta miške.“ (11; 112)

Balandžio 11 d. Miškelyje ties Pratk n kaimu MGB seržantas Akinfa Matušovas ir sribas Filipas Jermolenka persekiojo partizan . Jermolenka b gl sužeid . Pri j pamat , kad tai es s 1950 metais pogrind pasitrauk s Juozas Karklas iš Bajor kaimo. Pas j rastas vokiškas durklas ir granata RGD-33. Atvežtas Salako miestel tardomas pasak , kad nuo 1950 m. rudens slapst si aplinkiniuose kaimuose, o šautuv palik s Kalviški kaime prie D kšto. N vienos pavard s nepamin jo, maždaug valand pasikankin s mir . (132; 150-151)

Rugs jo m nes Vyties kuopos vadas Juozas Streikus su broliu Izidoriumi nu jo pas Jur Šlikt , gyvenus vienkiemyje netoli Pruod s, pasiimti pasi t kelnį . Ne tar , kad geras bi iulis jau buvo užverbuotas ir kalbintas apnuodyti at jusius miškinius. Apduj nuo specialaus preparato broliai Streikai per balas ir kr mus šiaip taip pasiek miško gilum , pasisl p nuo persekiotoj . At j po dviej savai i , surado tik Jurio Šliktos sen motin . Išdavik su žmona išsivež saugumie iai, bijodami miškini keršto. (70; 249)

1953 metai

Sausio 27 d. Agento *Ghainovskio* žiniomis, Obeli r. Lugariški kaime pas Nast Velainyt kareiviai atrado bunker , kuriame surastas Balys Pupekis-*Taurus* iš Antazav s vals . Lygalauki k., buv s M. Kazano-*Mutkos* kuopos b rio vadu. 1945 m. ruden iš aktyvios kovos pasitrauk ir nuo to laiko slapst si vienas. (37; 34)

Kovo m nes Rokiškio rajono Rokišk lio miške pagautas partizanas Vladas Giri nas-*Genys* iš Rudeli k. ekistai j užverbavo (slapyvardžiu *Neris*) ir paleido su s lyga, kad suras b r ir kalb s registruotis arba išduos sunaikinimui. Kad agentas elgt si „teisingai“, saugumie iai kameron uždar jo draug On erni t . Giri nas iš j s pradingo, nesirod nei partizanams, nei ekistams. Kaip v liau paaišk jo, nenor damas išdavinti gyveno miškeliuose netoli t v nam . (18; 140-141)

Kovo 13 d. Utenos rajono Daunori kaime sunkiai sužeistas paimtas gyvas paskutinis Eršk io kuopos partizanas Vaclovas Mikalai iukas-*Sakalas*. Iki 1947 m. buvo Kadugio kuopos vadu, o 1947-1948 m. - b rio vadu. Pristatytas ligonin n sunkios b kl s, buvo netek s daug kraujo. (132; 149)

Balandžio 1 d. Saldutiškio mokyklos mokiniams Eimu iui Guobiui, Zenonui Vasiuliui ir Eugenijai Grabštutei atsi sti anoniminiai laiškeliai, grasinantys už tai, kad stojo komjaunuolius. Laiškelyje Grabštutei rašoma: „Tau, mergaite, tikriausiai patiko suplyšusios komsorgo keln s, kad stojai komsomol ? O mes tau sakom ties - esi išdavik , valkata. Nepamiršk, kad Kremliaus pon , batlaiži

ir š dveži dienos jau suskaičytos, jums reikia atsakyti už savo darbą. Kiek mės broli žuvo nuo jūsų - valkat rankos? O jūs okupantui tarnaujate už gelžgalį, raudoną bilietį ir šuns vardą. "Parašius raštelius tariama 10 kl. mokinė Vilhelmina Kaušylaitė, atliekama grafologinė ekspertizė. Rašto pavyzdžiuose rasta sutapimų, tačiau yra ir skirtumų, todėl prašoma atlikti ekspertizę iš naujo. Tirti Kaušylaitę pasiūsta informator *Plashtak*, kuri yra Kaušylaitės draugė. (27; 17-18)

Gegužis 17 d. Iš informatoria *Uršulis* MVD gavo žinią, kad 1,5 km nuo Antilgės kaimo krūmuose slepiasi partizanai *Žilvytis* ir *Kadugys*. Miškiniai stovyklavimo vietas pasiūsta kovinai grupė, kuri 23 val. nušovė buvusius Žalgirio kuopos partizanus Povilą Lukošį ir *Žilvytį* ir Jurgą Klįbą - *Kadugį*, buvus Mediniškės kaimo mokytoją, būrinatį jus 1952 m. liepos mėnesį.

Kitą dieną agentui *D d nui* pavesta sužinoti apie miškinį žūtį kalbą žmonėms. Jis praneš, kad Antilgės k. gyventojai tarią išdavystę Stefą Vaišnoraity ir jos broliuką. Anksčiau patį S. Vaišnoraity buvo prisipažinusi, kad esanti užverbuota, o broliukas vis sukiojosi aplink miškinį stovyklą. Antilgės žmonėms piktą dėl išdavystės, kalbėjo, kad miškiniai dar prieš dvi dienas norėjo išeiti kitą vietą, bet „geri žmonės“ sulaikė. (44; 22-23)

Birželio mėnuo. Švenčionių rajono MVD skyrius taip apibūdino padėtį rajone: „Pastebimas visų gyventojų, o ypač kolonizatorių aktyvumo kilimas, visuose 22 koloniuose vykdomos normos. Tačiau pastebimas ir negatyvus kai kurių gyventojų požiūris Lenino-Stalino nacionaliniam politikai. Lietuviai yra pikti ant atvykėlių iš rytinių rajonų ir pasisako prieš juos, pavyzdžiui: „Greičiau išvažiuokit, kas čia jus kvietė“. Pasitaiko, kad lietuviai atsisako su rytiniais rajonų gyventojais kalbėti rusiškai. Černiachovskio koloninio partizanų organizacijos sekretorius Ulozienas pastebėjusi, kad partijos rajoninio sargas - komunistas Ažušilis knygdė „Toli nuo Maskvos“ skaito rusų kalbą, jį sugėdino sakydama: „Kam skaitai rusų knygdę? Reikia skaityti lietuvišką“. (27; 1—2)

Birželio 8 d. Iš Zarasų rajono MVD skyriaus ataskaitos apie partizanus sekančius agentus:

„Agentas *D d nas* - tai Miškinis Petras, s. Liudviko, g. 1890 m. Trinkuškių k., vargingasis valstietis, vedęs, bet su žmona negyvena. Dėl invalidumo kolonijoje nedirba, medžioja. Gyvena Dundulių k. Užverbuotas 1950 m. gruodžio mėnesį patrioti-

niais motyvais. Nuo 1953 m. kovo mėnesio, mums leidus, savo namuose slepia *Viesulo* pusbroli Broni Miškinį ir susirašinę su išvežtais Sibirian Kazimieru ir Uršule Miškiniais. *Dud* no asmeniniais savybėmis: teisingas, sąžiningas, iniciatyvus. Pavyzdžiui, gegužės mėnesį pranešė, kad banditai slepiasi Antilgės pelkėje, taip ir buvo, bet ten banditai buvo likviduoti. Jo darbu tikrino agentai: *Dobilas, Lakšas, Vetrinis*, kurie nustatė, kad *Dud* dirba sąžiningai. (44; 28)

Uršulė esanti Vaišnoraitė Stefa, d. Jono, kuri jau užtvirtinta dviejų banditų nuko vimu. Ji pervešti archyvinis agentas netikslinga, siūlo jį panaudoti dabartinėje gyvenamojoje vietoje, Skudutiškio kaime.“ (44; 73)

Rugpjūčio 26 d. Švenčionių rajono MVD skyrius gavo informaciją, kad Linkmenų apylinkėse ginkluojasi vyrai: „Vladas Pelikša ir Antanas Bilaišis turi po pistoletą, tik trūksta šovinių. O kai įsigysiu, planuoju Linkmenyse atlikti „vieną darbą“. Taip pat sekamas bėglio vado *Grafo* - Juozo Buivydyčio broliis Vaclovas, kilęs iš Pasodės kaimo. Jis kartu su Leonu Deveikiu 1946 m. pavogė iš Saldutiškio valsčiaus darbuotojo Baltakio šautuvą ir jį perdavė broliui V. Buivydyčiui kaimynai apibūdina kaip nepilnaprotą, linkusį fantazijas, o šaltiniai patikrinti jo lojalumui mes neturime.“ (28a; 50)

Rugsėjo 24 d. Latvijoje, Ilukstės rajone, miške sugauti Vyties kuopos partizanai: bėglio vadas Vincas Pupelis-*Svotas* ir jo žmona Irena Pupelienė-*Eglė*. Paimtas „Mauzer“ sistemos vokiškas šautuvas ir vengriškas pistoletas su šoviniais. Nusprendus, kad Irenos Pupelienės nusikaltimai soviet valdžiai yra nedideli, ji užverbuota agente *Širvinta* ir paleista ieškoti ryšių su dar veikiančiais partizanais. (18; 60)

Lapkričio 28 d. Rokiškio rajono KGB skyriaus viršininkas rėpėnisi buvusiu agentu: „Agentas *Dalgis*-Tarvydas Jonas iš Kamajės valsčiaus Miknėnų kaimo, mėnesį užverbuotas 1947 m. Per tą laiką tris kartus pakišo bandą po „operatyvinių smigių“, vieną kartą netgi savo namuose. Jo duomenimis nukauti 7 banditai, suimta daug antisovietinių elementų. 1951 m. rugpjūčio 21 d. jis už miško grobstymų nuteistas 10 metų lagerio, bet prašome atsižvelgti į jo nuopelnus ir dalį bausmės dovanoti.“ Siūlo išleisti *Dalgį* iš kalėjimo vietos ir naudoti Vyties kuopos partizanų paieškai. (37a; 15)

1954 metai

Sausio 18 d. Zaras rajono KGB skyrius pri m sprendim nutraukti agent rin byl Nr. 66 „Vyrodki“, užvest 1949 m. spalio 27 d. Jono D d no vadovaujama b riui, kadangi „Zaras rajone bandit ir nelegaliai gyvenan- i asmen neb ra“. (44; 48)

Vasario 2 d. Teisiamas Adolfas Daubaras, gim s 1911 m. Smalv valsiaus Kop stin s kaime. Teismo pos dis buvo uždaras, nes sl p tamsius MGB-KGB darbo užkulisius. Buvo teisiamas ne patriotas, o kruviniusias Zaras krašto pokario smogikas — agentas *Malinin* (nuo 1948 m. — *Kuzma*, nuo 1950 m. rugpj io m nesio — *Vanagas*).

Užverbuotas Latvijoje 1947 m. kovo 18 d., dalyvavo nužudant 9 Zaras apskrities partizanus, iš kuri ne mažiau keturis nužud jis pats. Jam skundus kalinta 10 partizan r m j ir 2 kunigai. vertindami agento nuopelnus, saugumie iai gr žino iš tremties vaikus (1947 m. rugpj io m nes) ir žmon Marijon Daubarien (1948 m. geguž s m nes).

Vertintas kaip vienas geriausi agent , A. Daubaras buvo numatytas rengti užsienio rezident rai, dirbti su Amerikos lietuviais. 1951 m. dalyvavo likviduojant Dainavos apygardos štab , bet pasirod netinkamas dirbti grup je: su panieka ži r jo kitus grup s narius, buvo labai uždaras, godus turtui. Operacij metu blašk si, nervinosi, šaud nesitaikydamas, padrikai.

Praradus dalykines savybes prisimintos ir *Malinino* nuod m s. Suimtas 1952 m. geguž s m nes , kaltinamas dalyvav s baltaraiš i b ryje ir 1948 m. sausio m n. nušov s savo tet E. Šileikien - MGB agent *Sadovaja*, kuri grasino apie giminai io veickl pranešti miškiniams.

Nuteistas 25 met lagerio bausme, kalinamas išprot jo. Leningrado psichiatrijin je ligonin je buvo gydomas nuo reaktyvin s psichoz s. 1958 m. sausio m nes paleistas iš kalinimo vietos Komijos ASSR. V liau agento *Malinin* p dsakai pasimet Vilniuje. (59; 329-330)

Vasario 3 d. Obeli rajono MVD skyrius paruoš plan saugiai organizuoti rinkimus SSSR Aukš iausi j taryb . Sudarytos 3 operatyvin s grup s: pirma vadovaujama vyr. galiotinio vyr. ltn. Bavykino, antra — vadovaujama

operatyvinio galiotinio ltn. Pestinio, tre ioji - vadovaujama rajono MVD skyriaus viršininko pavaduotojo papulkininkio Novikovo. Operatyvini grupi paskirtis - užkirsti keli J. Streikaus brio bandymams dezorganizuoti rinkimus. (45; 93-94)

Vasario 22 d. Agentas *Mažytis* (Stasys Petravičius iš Stirnins kaimo) skundėsi: „Mano žmona Linkmenyse susitikė su Juozu Bulka. Jis gyrėsi, taisyklės mane ger darb Vilniuje. A. Mickėnas padarė išvad, kad Bulka tikriausiai mane darbino saugume.“ *Mažytis* nuog stavo, kad per Juozo Bulkos ilg liežuvį galėsi netekti „gero darbo“.

Gegužės 20-30 d. Iš Obelių rajono KGB skyriaus pranešimo apie kovą su tautiniu pogrindžiu:

„Obelių rajone veikia trys miškinės grupės: pirmą grupę - Zidaras, Juozas ir Val Streikai, antrą grupę - J. Žaržojus ir A. Talutytė, trečią grupę - V. Krasauskas ir T. Andriuškevičiūtė. Gegužės 30 d. šie banditai iš KGB informatoriaus *Karvelio* atėmė 500 rb. Taip pat išaiškinta, kad besislapstantis Vladas Giriėnas palaikė ryšius su seserimi Emilija, kuriėmė su užverbuota kaip agentas *Slyva*. Ji tai nuo KGB nuslėpė. Žinodami, kad Giriėnas palaiko ryšius su taisyklės, numatome Rokiškėlio miške prie Igno Giriėno palikti ilgalaikį pasal. Anelė Andriuškevičiūtė gyvena Kama juose pas archyvinę agentę *Ievą*. Andriuškevičiūtė anksčiau buvo mėsa agentu, bet ji mus išdavė ir *Ievai* prasitarė, kad banditai jėnorė jo užmušt. Po šio išsišifravimo ji iš agentėrinio tinklo išbraukta. Taip pat iš agentėsrėš išbraukta Lesmanavičiūtė iš Raudinėsa plynėki, kuriė buvo KGB bendradarbis *Neužmirštuolė*. Ji dirbo blogai, melavo, apgaudinėjo.“ (18; 125)

Pažymėtina, kad pokario metais dauguma priedėvarta verbuojamė asmenėvengė vykdyti represiniė struktėrė primėstus sipareigojimus, kėvaizdžiai liudija ir šis dokumentas.

Gegužės 25—26 d. Zarasėr. KGB skyrius konstatavo, kad agentas *Dėdėnas*, kuriuo buvo gana ilgė laikė pasitikėma, pasirodė esė melagėsis, dezinformatorius. *Juodinis*, *Katrė* ir *Šileikytė* pranešė, kad jis slapta susitikėnėjo su miškiniais. *Dėdėnas* dabar sulaukytas už grėdė vagystė ir laikomas MVD kalė jime Nr. 7, Utenoje. Numatomė jė demaskuoti panaudojant kameros agentė trė. (18; 127)

Birželio m nu. Pasi stas agentas *Šiaurys*, kuriam pavesta per „naudojamam tamsoje“ *Iev*, užmegzti ilgalaikius meilės ryšius su Anele Andriuškevičiute, nes ji dabar gyvena viena, be vyro. (18; 127)

(Saugumiečiai bandė piršti A. Andriuškevičiutės draugiją buvusį Žemaitijos partizaną - MGB agentą *Lyr*).

Birželio 1 d. Rokiškio r. suimtas Vyties kuopės sekretorius agentas *Zuikis* - Aleksas Mongaudas. Išaiškinta, kad jis, piktnaudžiaudamas KGB organo rodomu pasitikėjimu, teikė klaidingą informaciją ir bandė iš to pasipelnyti, be to prisistatydavo KGB darbuotojui, mulkino dorus žmones ir viliojo iš jų pinigais. Dar gyvendamas Klaipėdoje, gavo pašalpą individualiai statybai ir pasislėpė. Už šmeižimą, neteisėtą paskolos gavimą ir machinacijas A. Mongaudas 1954 m. liepos 5 d. nuteistas 5 metams lagerio ir išvežtas šiaurės. (18; 113-115)

Birželio 6 d. Vestuvės Altini vienkiemyje, Lietuvos-Latvijos pasienyje. Už Undulio ištekėjo Ona Kišnaitė. Pasalose slėpėsi kareiviai, laukdami pasirodant nuotakas patviro partizano Vlodo Krasausko-*Kukuio*. Jam neatėjus, KGB agentė *Maiga* kalbėjo susitikti po trijų savaičių jos namuose — taip būtų saugiau. O. Kišnaitė sutiko ir pažadėjo per patikimus žmones pasiūlyti tūtyti žinutis. (18; 122)

Birželio 14 d. KGB skyrius pranešė, kad Streikausburio partizanas paieškai nuo 1953 m. spalio mėnesio naudojama agentė *Širvinta* — buvusi Vyties kuopos partizanė Irena Pupelienė - dirba blogai. Ji bijanti ir saugumiečiai, ir partizanas, todėl užduoti nevykdo, išsisukinėja. (18; 131)

Birželio 19 d. Iš Alberto Kavaliausko gauta žinia: Streikai lankėjos žmonos seserį vienkiemiu ir domėjosi, kaip jam sekasi. Kavaliausko šeima „operatyviai apdorota“, prieš jį namai palikti pasala. Lesmanavičiutės vienkiemiu nuolat stebimas, o naktimis - blokuojamas kareivis. (18; 129-130)

Birželio 30 d. Jaunamartė Ona Kišnaitė su vyru laukia ateinant iš miško patviro. Nukrautas stalas ne tik valgiais, bet ir preparatu 22 pagerinta degtine, dar pamiškėje slepiasi 20 kareivių su šunimis - tokie priimami jaunosios tūtyti paruošę KGB agentė *Maiga*. Partizanas vėl neatėjo. (18; 123,127)

Liepos mėnuo. Obelių rajono KGB skyrius numatė „literinį priemonių“ prieš nes žiningai dirbančius KGB informatorius – partizano Strazdo brolių Albert Knez ir Rokiškio miško eigulį Jon Židelį, kuris 1952 m. globojo Streiką:

„Reikia sukompromituoti KGB išdavus agentą *No noj* – Povilą Knez. Iš jo asmens bylos paimti jo rašto pavyzdžius ir parašyti laiškus rajono KGB viršininkui apie Streiką bandos slapstymosi vietas. Parašyti, kad po užverbavimo ilgą laiką buvo sekamas, todėl negalėjo vykdyti užduoties. Dabar esant tam yra sąlygos, tikrai reikia geršoviniui automatu. Laiškas dėl planšetinio ir palikti lankantis pas Jon Židelį. Aplankę dar bus keletas nereikšmingų raštų – sąrašas pas ką reikia palikti laiškus su raginimu registruotis. Tą pačią dieną pas Židelį ateis agentas *Gruodis*. Jei J. Židelis prasitaras, tuomet *Gruodis* patars padaryti raštų kopijas ir jas perduoti Streikui.

broliui Streikui gimtias vietas pasistas KGB agentas *Naras*. Jis susitiko su Karolina Streikuviene ir Adele Dicinnyte, kuri rodė miškinį nuotraukas ir papasakojo, kad pas ją anksčiau buvo bunkeris.“ (18; 127–129)

Liepos 29 d. Padedant Leonidui Petrovičiui Zakrevskiui, atnaujinti ryšiai su buvusia saugumo organu bendradarbiu Virginija Valskyte, turėjusia agentinį slapyvardį *Bit*: „Ji atidžiai ir labai atsakingai bendradarbiavo su KGB organais, buvo konspiratyvi, neplepė, gudri, mokanti greitai užmegzti dominančius ryšius. Jos duomenimis buvo likviduotos kelios nacionalistinės gaujos.“ (28; 41–42)

V. Valskytė tikėjosi panaudoti Tauragną apylinkėse besislapstančiam *Gedimino* ir *Viesulo* paieškai.

Rugpjūčio 23–25 d. Iš Onos Černiūtės gauta žinutė, kad nori registruotis partizanas Vladas Girinaišas-*Genys*. Kitą dieną jis atėjo rajono KGB skyriui, atidavęs šautuvą su 5 šoviniais. Jam išduoti dokumentai ir pasistas dirbti kollektivin, pagal tuos gyvenamąsias vietas. KGB nurodė su buvusiu partizanu elgtis pagarbiai, jo nežeidinti, gal Vlado Girinaišo pavyzdžiu paseks kiti Streiką bėrio nariai. (37a; 42,44)

Rugpjūčio mėnuo. Agento *Veter* ir *Širvintos* duomenimis, nustatyti nauji Vyties kuopos rėmėjai Latvijoje, tai Susijos septynmetis mokyklos mokyto-

ja Eleonora Bagdonaitė ir Antanas Mikulėnas iš Eglainės apylinkės. 1953 m. rugsėjo mėnesį jis buvo apdorotas KGB, sutiko su „organais“ bendradarbiauti, bet, pasirodė, apgaulinys. (37; 157—158)

Rugsėjo 22 d. Agentas *Šileikytis* pranešė, kad labai serga Petras Pošius, jis labai koki, daktaras. Ji pasisiūlyė gauti vaistą ir per atlaisvintą nunešti Vajasiškį, perduoti Meidui. Jai atsakyta, kad apsieis ir bejos paslaugos. (45; 43)

1955 metai

Kovo 25 d. „Agentas *Laisvas*“ duomenis nustatyti Švenčionėlių rajono veikiančius ginkluotus asmenis, iš kurių vienas esantis Vladas Prunskus, o antrojo tapatybę nustatinėjama. Šie asmenys grasindami ginkluoliais šia kolonijomis ir kaimo inteligentijai, nustato duokles pinigais ir produktais. „Saugumiešiai kiek nusivylė, mat tik josi užtikrinti *Viesulo* ir *Gedimino* padoškus. (28; 38)

Lapkričio 27 d. Iš kalinimo vietos Mordovijos lageriuose paleista ryšininkė Zuzana Raitė iš Roknėkų. Pokario kovose žuvo jos broliai Jonas ir Jurgis. (62)

1956 metai

Kovo 22 d. Laikraštis „Tiesa“ išspausdino SSSR Aukščiausios tarybos 1955 09 17 sako komentarus dėl amnestijos besislapstantiems pogrindžio dalyviams. Tai perskaitęs Vyties kuopos vadas Juozas Streikus pasakė, kad jis nesilegalizuosis, bet kitiems netrukdysis. (48; 68)

Balandžio 9 d. Legalizavosi partizanai Vladas Krasauskas-*Kukutis* ir Teofilas Andriuškevičius. Atidavė du pistoletus su šoviniais. (48; 68)

Rugsėjo 12 d. Juozo Streikaus partizanų išpuolis Antazavė. Kelyje tarp Antazavės ir Dervinių nukirto du telefono linijos stulpus, bandė silaužti pienininką ir paėmė valdiškus pinigus, bet pienininkas Alfa Kesylėnis nesileido. (60; T. 1,207)

Rugs jo 26 d. Obeli rajono KGB skyriuje legalizavosi Vyties kuopos partizanai Povilas Knezys-*Strazdas*, Adel Talutyt -*Žiezirba* ir Val Streikut -*Piemenait*. Jie atidav šautuv , pistolet ir 55 šovinius. (48; 69—70)

Spalio m nuo. Sekama užsiregistravusi Val Streikut . jos aplink vesta patikrinta agent *Nendr* , kuriai Streikut pasak , kad susitarusi su broliais, kad ir po legalizavimosi palaikys ryšius. Val Streikut apsigyveno pas agent *Darkentien* , gr žusi iš Krasnojarsko tremties, kur buvo kartu su Val s motina. Val ja pasitiki ir pradeda išsipasakot. Tokiu b du *Nendr* ir *Darkentien* sukuria prielaidas tirti Streikut s ryšiams su miške likusiais jos broliais. (48; 70)

1957 metai

Sausio 1 d. Lokio rinktin je dar lik 5 partizanai: V. Miškinis- *Viesulas* ir P. Pošius-*Gediminas* iš Žalgirio kuopos, Juozas *Žaržojus-Jazminas*, Juozas ir Izidorius Streikai - iš Vyties kuopos.

Kovo m nuo. Utenos r. KGB skyrius gavo duomenis, kad Daugaili apylink s gyventojas Albertas Gurkšnys agentui *Varnui* prisipažino praeityje r - m s partizanus, buv s tardomas, bet nieko neišdav s. Pasak es s antisovietinio nusistatymo, kalb užbaigdamas žodžiais: „Kova t siasi“. (49; 186)

Rugs jo 30 d. Zaras rajono KGB skyri at jo registruotis *Viesulas* — Miškinis Vytautas, Kazio, g. 1928 m. Degu i vals iaus Trinkuški kaime, b - ryje nuo 1948 m. rugpj io m nesio. Pridav šautuv , pistolet , granat , šovinius. Apklausiamas papasakojo, kad kartu su *Gediminu* nuo 1952 iki 1956 m. slapst si Stu i kaime pas Jon Vaišnor , o nuo 1956 m. rudens iki 1957 m. vasaros — gyveno pas Alfons Stundži Meldutiškio kaime. (49; 186)

Spalio m nuo. „Zaras rajono KGB skyriaus 4-os valdybos linija dirba 8 agentai, intensyviausiai sekamos seserys Tekl ir Emilija Vaišnorait s, palaikan ios ryšius su besislapstan iu P. Pošiumi-*Gediminu*. Vaišnoraites stebi agentai *Varnas*, *žuolas*, *iapajevs*, *Jana* ir *Gaidys*. Išaiškinta bandit r m ja Tekl Vaišnorait , kilusi iš Stu i kaimo, šiuo metu gyvenanti Kaune, sekama m s agent ros. Tikrinant T. Vaišnorait s susirašin jim , nustatyta P. Pošiaus bendrinink Adel Gurkšnien , kilusi

iš Drob kaimo, gyvenanti Gaidži kaime. Iš agento *Varno* gauti duomenys, kad *Gediminas* ketina per Tekl Vaišnorait gauti fiktyvius dokumentus ir apsigyventi su jais mieste.

Varnas praneš , kad spalio 13 d. iš Kauno pas gimines atvažiavo Tekl Vaišnorait su kažkokių seniu. Tas senis es s jos nuomojamo buto šeimininkas ir jis gali labai daug k nuveikti, kaip antai padaryti dokumentus. Kit dien jis fotografavo Vaišno- r šeim .“ (49; 187)

Gruodžio m nuo. Iš KGB prie LSSR MT Obeli rajono skyriaus metin- n s ataskaitos apie veiklos rezultatus, kovojant su tautiniu pogrindžiu:

„Obeli r. veikia 2 banditai, kurie yra persekiojami pagal agent rin byl „Zao- ziornyje“, tai: grup s vadas Streikus Juozas, Antano ir jo brolis Streikus Izidorius. Banditai veikia Obeli , Pand lio, Zaras , Rokiškio ir Latvijos SSR Jekabpils ir Iluks- t s rajonuose. Teroristini akt , pl šim ir agitacijos prieš soviet santvark nevykdo, apsiribodami savo ryšininkais, kuriuos apdoroja antisovietine dvasia.

Ši bandit veikimas dar turi takos atsilikusi kol kie i pasaul ži rai, žmon s prisibijo atskleisti priešiškus elementus, tinginius ir kt. Atskiri elementai pag sdina banditais jiems ne tinkan ius asmenis, nors patys ryši su banditais neturi.

1957 m. rajone buvo registruoti 57 agentai, ataskaitiniais metais Stumbro gaujos paieškai užverbuota 15 nauj agent . Vykdam literines, operatyvines ir agent rines priemones pavyko nustatyti kelet Streik gaujos r m j ir pagrindines stovyklavimo vietas. Ieškant bandit , per *Derkenti* , kuri susirašin jo su Streik motina, buvusia spec. gyvenviet je, pavyko kalb ti gr žusi iš tremties Marijon Streikien apsigy- venti Juodup je viename bute su *Derkentiene*. Bute rengta „kapitalin “ pasiklausymo ranga ir Val s Streikut s pokalbiai su motina, bei kit pas jas atsilankan i asmen pokalbiai, mums žinomi.

Išaiškinti operatyvin susidom jim keliantys J.Streikaus-*Stumbro* ryšiai su Do- micele Zakšauskiene, gyv. Gili kaime, Obeli rajone, Justu Lapieni iš Andrikavo kaimo, dirban iu Medin miško eiguliu. Pas J. Lapien užeidavo m s pasi sta *Kie io* agent rin grup , kuriai jis pasakojo savo ryšius su Streikais.

V l išaiškinti Streik kontaktai su legalizuotu banditu Povilu Kneziu, kuris buvo m s agentas *No noj*.

Bendradarbiaujant su Pand lio KGB skyriumi, iš bandit r m j agentu *Kelminis* užverbuotas Jonas Januška. Aktyviai su juo dirbant gruodžio 16 d. suimtas bandi- tas Zaržojus. 23.00 val. Januškos k atvyko operatyvin grup kuri, dalyvaujant ir

pa iam agentui, nuginklavo ir su m Juoz Žaržoj . Po šio vykio buvo operatyviai apdoroti visi *Kelminio* šeimos nariai, kad jie pad t surasti likusius banditus.

Iš jusius iš pagrindžio partizanus seka 22 agentai. Ypatingas d mesys skirtas Vladiui Krasauskui ir Teklei Andriuškevi i tei, apie juos gauti vien teigiami atsiliepimai. Dirba statybose, džiaugiasi uždarbiu, yra viskuo patenkinti.“ (2; 26—28)

1958 metai

Iš LSSR KGB prie MT Obeli rajono skyriaus metinis ataskaitos apie darb 4-os valdybos linija:

„Met pradžioje rajono teritorijoje slapst si broliai Juozapas ir Izidorius Streikai. J paiešk vykd 53 agentai. Agent ra nustat , kad sulaikius Juoz Žaržoj , Streikai nutrauk ryšius su r m jais Pand lio rajone ir pavasariui at jus persik l gyventi Obeli rajono miškus.

Buvo daug dirbama su bandit artimaisiais. Rajone gyvenantiems bandit Streik giminai iams perduoti laiškai, kuriuose Streikai raginami legalizuotis ir sijungti taik gyvenim .

1958 m. liepos 11 d. broliai Streikai aplank Albin Pupeik , gyvenant Lygalauki kaime. Jis, m s pamokytas, prad jo kalbinti Streikus, kad šie pasiduot . A. Pupeikis kalb jo, kad Streik gimin s yra gav generolo Liaudžio garantinius raštus, kuriuose jiems žadamas saugumas, jei pasiduos valdžios organams.

Pasikalb j su A. Pupeikiu jie nusprend legalizuotis. Papraš kartu eiti Manuilškes pas giminait Augustin Streik , gal jis tur s Pupeikio min t rašt .

Aplankytas Augustinas Streikus dav jiems rašt , tada perskait Streikai prad jo prašytis nuvežami registruotis. Augustinas vežti atsisak , motyvuodamas, kad d l j daug nukent j s nuo saugumo organ ir taryb valdžios. tai Juozas Streikus atsak : „Kent jai ne vienas, visa Lietuva kent jo ir dabar dar ken ia, tod l nereikia pykt ant m s .“

Tada banditai su Albinu Pupeikiu pasi m rašt nu jo pas kit giminait - Petr Ramanausk , kuris atvež banditus Obelius legalizuotis.

1958 m. liepos 12 d. legalizavosi: Streikus Juozas, Antano, gim. 1923 m. ir jo brolis Streikus Izidorius, Antano, gim. 1927 m. Jie pridav šiuos ginklus: 2 PPS mark s automatus, 1 SVT šautuv , 1 pistolet Walther, 1 belgišk pistolet , 1 pistolet Parabelum, 1 granat F-1,250 šovini ir medžioklin šautuv .

Po aiškinamojo darbo Streikai sitikino savo pasirinkimo teisingumu ir tuo, kad j

legalizacija bus priimta. Tada jie Staponi miške parod dar vien ginkl slaptaviet iš kurios paimta 1 SVT šautuvas, 1 vokiškas pusautomatis ir 90 šovini . Taigi broliai Streikai pridav 9 vnt. ginkl ir 340 šovini .

Partizanai Juozas ir Izidorius Streikai pogrindyje praleido 14 met . “ (2; 46—52)

Lapkri io 23 d. Zaras rajono KGB skyriuje at jo legalizuotis paskutinis Žalgirio kuopos ir visos Lokio rinktin s partizanas - Petras Pošius-*Gediminas*. Miške jis praleido daugiau kaip 9 metus. (132; 242)

Santrumpos

Apskr. -	Apskritis
KGB	Valstybės saugumo komitetas (rus.) , steigtas 1954 m.
Kpt.	Kapitonas
LLA	Lietuvos Laisvės armija
LPS	Lietuvos partizanų junga
LSSR	Lietuvos sovietinė socialistinė respublika, kitaip LTSR
Ltn.	Leitenantas
MGB -	Valstybės saugumo ministerija (rus.) , nuo 1946 03 15 pakeitusi NKGB.
Mjr.	Majoras
MVD	Vidaus reikalų ministerija (rus.) . steigta 1946 03 15 reorganizavus NKVD.
NKGB	Valstybės saugumo liaudies komisariatas (rusiškai)
NKVD	Vidaus reikalų liaudies komisariatas (rusiškai)
OBB -	Kovos su banditizmu skyrius arba poskyris (rusiškai c) , veikęs apskrityse ir valsčiuose kaip NKVD skyriaus struktūrinė dalis
OS	Organizacinis sektorius (legaliai gyvenančių pagrindinio talkininkų organizacija)
R.	Rajonas (gali būti naudojamas kaip OS struktūrinis vienetas ir kaip LSSR administracinis vienetas (nuo 1950 m. pakeičtas apskritis)
SMERŠ -	Sovietų kariuomenės fronto kontržvalgyba „Mirtis šnipams“ (rus.)
ŠP -	Šaulių pulkas
VKP(b) -	Visas jungtinis komunistų partija (bolševikų) ,
CK -	Centro komitetas
Vls . -	Valsčius
Vnk. -	Vienkiemis
Ž.	Žuvęs, žuvęs

Kursyvu parašyti žodžiai reiškia partizano, ryšininko arba represinių struktūrų bendradarbio slapyvardį. Atskirais atvejais šie slapyvardžiai panašūs realiems asmenų pavardes, tačiau bet koks sutapimas šiuo atveju yra atsitiktinis.

LOKIO RINKTIN S VYTIES IR ERŠK IO KUOP PARTIZANAI

Partizan vadas Antanas Streikus-*Tamošiu-
kas* (pirmas iš kair s) - Lietuvos kariuomen
n s savanoris

Lokio rinktin s k rimo iniciatio-
rius kapitonas Afanasijus Kazanas
(1898-1953)

Partizanas Kazys Mickus Lietuvos
kariuomen je. Nusišov bunkery-
je 1946 04 23

Vyties kuopos Birut s b rio vadas
Balys Pupeikis-*Taurus*, suimtas
1953 01 27

Vyties kuopos partizanas Povilas
Knezys-Strazdas (legalizavosi
1956 09 26)

Vyties kuopos partizan Ona Streikut
-R la. Fotografuota Rokiškio ligo-
nini je, mir 1950 01 08

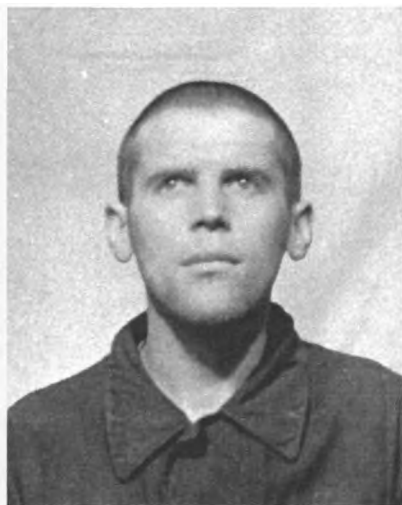
Vyties kuopos partizanai (iš kair s dešin)
Albinas Drukus-S nus ir Juozas Streikus-
Stumbras

Vyties kuopos partizanai Antanas Vartibavi-
ius-T vas ir Izidorius Streikus-Gir nas

Kazys Giparas-Kerenskis, suimtas
1952 m. vasario mėnesį.

Mokytojas - partizanų talkininkas Lionginas Cibulskas, tardamas paskutinį žodį prašė skirti jam aukštesnį baudm

Partizanas Vladas Giris-Genys. Du kartus iš jo miškų, du kartus sugautas. Užverbuotas MGB agentu Neris, nieko neišdavė. Legalizavosi 1954 m.

Adolfas Aidukas-Tarzanas ir Pranas Ra inskas-Drugelis. Ažvin i miškai, 1947 m.

Juozas Stan nas-Lizdeika, Jonas Bitkevi ius-Sakalaitis ir Vaclovas Mikalai iukas-Sakal las. 1948 m.

Adolfas Aidukas-Tarzanas, Pranas Ra inskas-Drugelis ir Petras Cic nas-Žalgiris

Erškio kuopos partizanai rikiuoti. Iš kairės dešinė: Kazys Bubulis-*Algimantas*, Pranas Račinskas-*Drugelis*, Antanas Burauskas-*Kadagys*, Petras Cicėnas-*Žalgiris*, Jonas Čielis-*Leopardas*, Antanas Skunėkas-*Kaltas* (raportuotojas), kuopos vadas Kazys Kaladinskas-*Erškėtis* (priima raportą)

Lokio rinktinės Erškio kuopos ir Lito rinktinės Laisvės būrio partizanai Minijos gijoje (1948 m. birželio mėn.)

Lokio rinktinės Erškėčio kuopos ir Lietuvos rinktinės Laisvės būrio partizanai Minios girioje (1948 m. birželio mėn.)

Erškėčio kuopos partizanai 1949 m. rudenį. Pirmoje eilėje: Pranas Ramanauskas-Liepa, Vytautas Drukus-Šernas. Antroje eilėje: trejais iš kairės Balys Vainas-Liubartas, Pranas Rašinskas-Žaibas. Trečioje eilėje: Vladas Juozapavičius-Papartis, Juozas Stanina-Lizdeika, Vincas Araminas-Juodvarnis, Alfredas Garnelis-Igonas, Edvardas Garnelis-Šarkis, Antanas Bulka-Dainius, Juozas Bulka-Skrajanas

Laisv s b rio partizanai. Pirmoje eil je: Vytautas Rusakevi ius-*Tigras*, Jonas D d - nas- *Vynas*, Petras Pošius-*Gediminas*. Antroje eil je: Adolfas Dumbrava-*Aidas*, Edvardas Juodvalkis-*Aras*, Vytautas Miškinis- *Viesulas*, Povilas Lukošis- *Žilvytis*. 1950-1951 m. žiema

Jonas D d nas-*Vynas*, Vytautas Miškinis-*Viesulas*, neatpažintas, Edvardas Juodvalkis-*Aras*

Suimti Laisv s b rio partizanai J. D d nas- *Vynas* ir Aleksas Miškinis-*Dobilas* su savo ginklais Valstyb s saugumo ministerijoje

Polekniški kaime 1951 11 23 suimt Laisv s b rio partizan ginklai Valstyb s saugumo ministerijoje

Ryšininkai Janina Vasiulytė -*Kaladytė*
ir Juozas Bulka-*Skrajėnas*

Partizanas Vytautas Miškinis-*Viesulas* su motina Uršule ir tėteliu Kazimieru Krasnojarsko srityje (1958-1959 m.)

Paskutinį Lokio rinktinės štabo pareigūnų nuotrauka, 1950 m. rudenį. Pirmoje eilėje priglūstę: B. Vaišnas-*Liubartas*, V. Drukus-*Šernas*.

Antroje eilėje priklaupęs - J. Rukas-*Rožė*.
Trečioje eilėje stovi: A. Garnelis-*igonas*, S. Purevičius-*Švyturys*, P. Rabinas-*Žaibas*, V. Juozapavičius-*Papartis* ir J. Čiulis-*Tvas*.

ŠALTINI IR LITERAT ROS S RAŠAS

Šaltinio (spaudinio) eil s numeracija atitinka teksto nuorodose nurodyto šaltinio numeracijos pirm j skai i . Antras skai ius reiškia bylos (spaudinio) lap arba puslap .

LIETUVOS YPATINGOJO ARCHYVO BYLOS

1. F.K-1. Ap.3. B. 1696
2. F.K-1. Ap. 15. B.2067
3. F.K-1. Ap.15. B.3801
4. F.K-1. Ap.15. B.4420
5. F.K-1. Ap.16.B.1098
6. F.K-1. Ap.16. B.1100
7. F.K-1. Ap.16. B. 150
8. F.K-1. Ap.16. B.267
9. F.K-1. Ap.16. B.300
10. F.K-1. Ap.16. B.353
11. F.K-1. Ap.16. B.354
12. F.K-1. Ap. 18. B.39
13. F.K-1. Ap. 18. B.47
14. F.K-1. Ap.18. B.54
15. F.K-1. Ap.18. B.55
16. F.K-1. Ap.18. B.61
17. F.K-1. Ap.18. B.63
18. F.K-1. Ap.3. B. 1318
19. F.K-1. Ap.3. B. 1407
20. F.K-1. Ap.3. B.1414
21. F.K-1. Ap.3. B. 1415
22. F.K-1. Ap.3. B.1417
23. F.K-1. Ap.3. B. 1419
24. F.K-1. Ap.3. B. 1423
25. F.K-1. Ap.3. B. 1424
26. F.K-1. Ap.3. B. 1476
27. F.K-1. Ap.3. B.1642
28. F.K-1. Ap.3. B.1643
- 28a.F.K-1. Ap.3. B.1644
29. F.K-1. Ap.3. B.1657
30. F.K-1. Ap.3. B.1659
31. F.K-1. Ap.3. B. 1695
32. F.K-1. Ap.3. B. 1706
33. F.K-1. Ap.3. B.1787
34. F.K-1. Ap.3. B.1790

35. F.K-1. Ap.3. B. 1795
36. F.K-1. Ap.3. B.1802
37. F.K-1. Ap.3. B. 1878
- 37a.F.K-1. Ap.3. B.1922
38. F.K-1. Ap.3. B. 1951
39. F.K-1. Ap.3. B. 1952
40. F.K-1. Ap.3. B. 1954
41. F.K-1. Ap.3. B. 1957
42. F.K-1. Ap.3. B. 1958
43. F.K-1. Ap.3. B. 1963
44. F.K-1. Ap.3. B. 1971
45. F.K-1. Ap.3. B. 1972
46. F.K-1. Ap.3. B.231
47. F.K-1. Ap.3. B.297
48. F.K-1. Ap.3. B.528
49. F.K-1. Ap.3. B.537
50. F.K-1. Ap.3. B. 1422
51. F.K-1. Ap.45. B.213
52. F.K-1. Ap.58. B.24610/3. T.3
53. F.K-1. Ap.58. B.24624/3. T.2
54. F.K-1. Ap.58. B.36864/3. T.1
55. F.K-1. Ap.58. B.41450/3. T.1
56. F.K-1. Ap.58. B.42002/3. T.6
57. F.K-1. Ap.58. B.42088/3
58. F.K-1. Ap.58. B.42782/3. T.1
59. F.K-1. Ap.58. B.44494/3. T.4
60. F.K-1. Ap.58. B.47200/3. T.5
61. F.K-1. Ap.58. B.8292/3
62. F.K-1. Ap.58. B.P-16087
63. F.K-1. Ap.58. B.P-16914. T.5
64. F.K-1. Ap.58. B.P-19201

**LIETUVOS YPATINGOJO ARCHYVO
LKP DOKUMENT SAUGYKLOS BYLOS**

65. F.331. Ap.331-2. B.4
66. F.913. Ap.913-18. B.2
67. F.331. Ap.331-3. B.5
68. F.331. Ap.331-2. B.6
69. F. 1771. Ap.2. B. 102
70. F.3377. Ap.55. B. 163
71. F.3377. Ap.55. B. 164
72. F.3377. Ap.55. B. 169

73. F. 1771. Ap.7. B. 194
74. F. 1771. Ap.8. B. 158
75. F. 1771. Ap.8. B.253
76. F. 1771. Ap.52. B.36
77. F.3377. Ap.55. B.82
78. F. 913. Ap.913-18. B.1
79. F. 913. Ap.913-18. B.6
80. F. 1771. Ap.7. B. 193

PARTIZAN VEIKLOS DOKUMENTAI

81. sakymas Tr Nr.1, 1951 01 01, Rikiuot s sritis
82. LLKS IK TvV sakymas Tv Nr.2, 1951 01 22, Rikiuot s sritis
83. LP „Vytauto“ apygardos 5-os „Lokio“ rinktin s nuo 1944 m. rugs -
jo m nesio iki 1949 m. sausio m n. 1 d. Operatyvin s zinios
84. 5-os Lokio rinktin s vado 1949 01 04 sakymas Nr.2
85. LLA „Vytauto“ apygardos štabo instrukcija Nr.19, 1946 02 25
86. 5-os Lokio rinktin s vado 1950 09 22 sakymas Nr. 11
87. Laisv s spinduliai, 1950 04 05, Nr.2/3, KRj organas
88. sakymas TrNr. 10, 1950 09 14

AMŽININK PRISIMINIMAI

89. Abari t s Leonoros, g. 1920 m., prisiminimai
90. Bal i no Mykolo, g. 1919 m., prisiminimai
91. Bareikos Broniaus, g. 1924 m., prisiminimai
92. Bulovo Jono, g.1915 m., prisiminimai
93. Dieninio eslovo, g. 1912 m., prisiminimai
94. Gruslio Algirdo, g.1932 m., prisiminimai
95. Jurevi ien s-Mickut s Elenos, g. 1931 m., prisiminimai
96. Kaladinskait s Emilijos, g. 1914 m., prisiminimai
97. Karlos Broniaus, g. 1915 m., prisiminimai
98. Kaselien s-Bubulyt s Bron s, g. 1925 m., prisiminimai
99. Kavoliukait s Genovait s, g. 1928 m., prisiminimai
100. Kaz no Jono, g.1924 m., prisiminimai
101. Kelia iaus Petro, g.1924 m., prisiminimai
102. Krapait s Lion s, g.1930 m., prisiminimai
103. Laurin nien s-Butrimait s Onos, g. 1929 m., prisiminimai
104. Lissausko Jono, g. 1920 m., prisiminimai
105. Mikalai iuko Vaclovo, g.1918 m., prisiminimai
106. Palepšien s Anel s Emilijos, g. 1915 m., prisiminimai
107. Palivono Juozo, g. 1925 m., prisiminimai
108. Petkevi iaus Me io, g. 1924 m., prisiminimai

109. Pumpu io Broniaus, g. 1922 m., prisiminimai
110. Purvinio Balio, g. 1934 m., prisiminimai
111. Tašk no Jono, g. 1915 m., prisiminimai
112. Ubonio Jono, g. 1920 m., prisiminimai
113. Umbraso Alfonso, g. 1910 m., prisiminimai
114. Valiukien s Malvinos, g. 1922 m., prisiminimai
115. Vasiliauski s Anastazijos prisiminimai
116. Žil no Broniaus, g. 1934 m., prisiminimai

SPAUDINIAI, PUBLIKACIJOS

117. Lietuvos gyventoj genocidas (žinytas), T. 1. V., 1998.
118. Juodzevi ius B. Laisv s kaina. Utena, 2003.
119. Lietuvos partizan kovos ir j slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944—1953 metais. K., 1996.
120. Dru kus A. Laukit, sugr šim laisve nešini, K., 1996.
121. Vilutis L. Likimo mozaika. K., 1992.
122. Janušonyt V. Karys savanoris Kazys Janušonis. Zaras kraštas, 1999 12 17.
123. Abarius L., Kaunietis R. Vienos pokario nakties istorijos p dsakais, M s Ignalina, 2009 10 20.
124. Indrašius V. Parduoti vergijon Mikiški kaimo vyrai. Zaras kraštas, 1995 09 12.
125. Dicevi ien M. Salakiškiai dar mena kartuves. Zaras kraštas, 1999 04 23, Nr. 31.
126. Lietuvos TSR Vidaus reikal ministro sakymas. Laisv s kov archyvas, T. 5, 1992.
127. Puslys J. Dievo ir t vyn s meil s vedini. LKA. T.25, K., 1999.
128. Mazurien A. Antazav s didvyriai, Laisv s šauklys, 1989 06 16, Nr. 6.
129. Matiukas A. K ošia Ažvin i giria. Pergal (Zarasai), 1960 03 29.
130. Loginovas S. Kad ramus aušt rytas. Pergal (Zarasai). 1960 07 05.
131. Kadžius A. Tremtin Ona Grumbinait . Zaras kraštas, 1995 10 10.
132. Abarius L. LP Vytauto apygardos 5-os Lokio rinktin s Eršk io kuopos istorija, 2004.
133. Indrašius V. Antanas Streikus. Kardas, 2000, Nr.1.

Pa295 Partizaninio karo kronika. Lietuvos partizan Vytauto apygardos Lokio rinktin 1944-1951 / Sudar Laimonas Abarius. - Utena : UAB „Utenos Indra“, 2010. - 146 p.: iliustr.

ISBN 978-609-8004-59-5

UDK 355.42(474.5)(093.3)

PARTIZANINIO KARO KRONIKA
Lietuvos partizan
Vytauto apygardos Lokio rinktin
1944-1951

Sudarytojas
Laimonas Abarius

Korektor
Kristina Klimien

Viršel ir knygt maketavo
Jolanta Brašt nien

2010 11 24. Apimtis 9,125 apsk. sp. 1.
Tiražas 200 egz. Užs. Nr. 280
Leido ir spausdino UAB „Utenos Indra“
Maironio g. 12, LT-28143 Utena
www.indra.lt

